

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

V. ÉVFOLYAM.

1890. június 25.

VI. FÜZET.

TANÍTÓKÉPZÉS.

Törekedjünk hatni a közvéleményre!

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az egyesületnek az anyagi támogatás céljából benyújtott kérelmét „fedezet hiányában ezúttal nem találta teljesíthetőnek“.*

Nem szándékom most visszatérni azon fontos okokra, a melyek egyesületünket ama kérvény benyújtására birták. Nem szándékom azon a magasabb körökben, úgy látszik, uralkodó felfogásról sem disszertálni, hogy hagyjuk a keletkező tanügyi egyesületeket, gyűléseket a maguk erejéből sikerülni, felvirágozni, vagy elbukni. Annyit azonban szükségesnek tartok megjegyezni, hogy a tanügyi egyesületek helyzete más, mint a jótékony egyesületeké. Míg ez utóbbiak célja többnyire az önszegély, s ezért külső segítség nélkül is virágznak, addig a tanügyi egyesületek elvonat eszme körül csoportosulnak, s nem annyira a jelen, mint a jövő érdekében dolgoznak. Ez az oka annak, hogy az ilyenmű egyesületek sohasem számíthatnak nagyobb mértékű gyűjtésekre, s legalább kezdetben mesterseges támogatásra szorulnak.

Lehetetlen tehát nehéz szívvel nem vennünk, hogy tanügyi kormányunk az ország pénztárában nem talált összeget most megalakult és még mindig anyagi nehézségekkel küzdő egyesületünk támogatására. Sok szép reménytől fosztott ez meg bennünket, mert a még jelenleg rendelkezésünkre álló anyagi eszközök nem elégségesek a kitűzött célok megvalósítására, a melyek pedig tanítóképzésünk intenzív fejlesztéséhez, gyorsabb ütemű felvirágzásához okvetetlenül szükségesek.

Szomorú jelét látjuk e tényben annak, hogy a mélyebbre ható reformok ideje még nem érkezett meg. Haladni fogunk még egy darabig a régi csapáson, ha ugyan haladásnak lehet az ügyek mai folyását nevezni akkor, midőn a körülöttünk levő nemzetek népnevelés- s különösen tanítóképzés-ügye mögött a mienk még nemcsak évtizzel, hanem itt-ott félszázzal is hátra van s még mindig a kezdetlegesség körülményei között vergődik. Mert mit mondjunk ahhoz az elszomorító képhez, a melyet Dániel Márton második jelentésében a felekezeti tanítóképző intézetek többségéről nyújtott? De vajjon ki meri állítani azt, hogy állami intézeteink is, a melyeket pedig szeretünk fejlettebbeknek tartani, teljesen megfelelnek a célznak? Viszonyaik sok tekintetben nem rendezetlenek-e? Ninesenek-e égető sebek mindenütt?

* L. a miniszteri rendeletet az egyesületi rovatban.

Szerk.

Ha népnevelésügyünknek felvirágzása első sorban a tanítók anyagi ügyeinek megoldásától függ; úgy az intenzív fejlődésnek másik sarkalatos tényezője bizonyára a tanítóképzés. Amaz az anyagi, emez a szellemi feltételekről gondoskodik, a kettő egymást kiegészíti, egymástól elválaszthatatlan, mint a test és lélek; az egyiknek tökéletlensége megbénítja a másikat is.

Tanítóképzésünk valóban nevezhető népoktatásügyünk lelkének. A napokban zárultak le a tanítóképző intézetekben a tanítóképesítő vizsgálatok s intézeteink újra egy raját bocsátották szét az országba a kultura felkent papjainak. Ha a tanító elmondhatja magáról, hogy: az iskola én vagyok, úgy csak a vak nem fogja látni, hogy a tanítóképző intézet mily hatalmas befolyással van a nép gondolkodásmódjának helyes irányban való terelésére. Ezen szempontból fogva fel a dolgot, minden habozás nélkül ki lehet mondani, hogy hazánkban a tanítóképzés fontossága még nem részesül a kellő elismerésben.

Ily körülmények között méltán kérdehetjük magunktól, mi legyen teendőnk. Feladni talán ügyünket, terveinket? Korántsem; hanem igenis, kutatni segélyforrások iránt, felrészni a közvéleményt tétlen álmából a tanítóképzés ügye iránt, és kifejleszteni e közvéleményt úgy, hogy annak ereje elől ne térhessen ki semmiféle faktor.

Ehhez természetesen első sorban a tanítóképző-intézeti tanárok minél tömegesebb egyesülése, az egyesületben való szoros összetartása és egységes törekvése szükséges. **„Hiszem, hogy a tanítóképző tanároknak az egyesületbe való tömeges belépése nem fog késni.”** Így szól gróf Csáky Albin kultuszminiszterünk a tanítóképző tanárokhöz. Jó lesz ezt azoknak figyelembe venni, a kik az egyesületet ez ideig nem támogatták, vagy iránta közönyösek voltak. Közoktatásügyünk vezére nemcsak azt óhajtja, hogy ez egyesület továbbra is fennálljon, hanem, hogy ez a közös tevékenység céljából mielőbb összegyűjtsön valamennyiünket, mert annak kitűzött céljai „üdvös”-ek.

Egyesületünkben valóban nem volna szabad hiányoznia egy tanítóképző tanárnak sem. Hogy céljainkat egész terjedelmükben felöllelhessük és keresztül vihessük, szükség van mind a 685-ünkre. Igaz, hogy ennek majdnem legyőzhetetlen akadályok állanak útjában, mint a tanítóképző intézetek többjének más intézetektől függő helyzete, a tanári karok szervezete, a tanárok jó részének nyomorúságos anyagi viszonyai. De kérdem, nem eszközölhetjük-e lényegesen éppen egyesületünk által viszonyaink jobbra fordultát? Mert ne feledjük Eötvös József szavait: a hol a tanítóképzők sorsa jobbra fordult, ebben nem utolsó tényezők a tanítóképző tanárok voltak.

Szükséges, hogy egyesületünk minél nagyobb elterjedést nyerjen néptanítóink körében is és e tekintetben a tanítóképző tanárok többet tehetnének, mint eddig. Tanítóinkban jelenleg megvan a hajlandóság a velünk való egyesülésre és ha tanáraink e tekintetben csak egy kis buzdóságot fejtenének ki, bizonyára nem maradna el a szép siker.

Kozma Ferencz, tanfelügyelői karunk egyik kiváló tagja, azon rendkívül fontos indítvánnyal lépett fel egyesületünkben, hogy az alapszabályok megváltoztatása árán is szólítsuk fel a tanfelügyelőket a tömeges

belépésre. Az egyesületi választmányhoz intézett levélből, a mely talán egy nagy horderejű lépésnek kezdeményezője lesz, közöljük a következő részleteket:

„Mi tanfelügyelők oldott kéve vagyunk minden testületi kötelék és sajnos — talán — érzék nélkül is.“

„Ha mi valahol egy nekünk megfelelő hajlékot kapunk készen, hivogatóan: ez csak szerencse ránk nézve, mert különben mi hajléktalanok maradunk. S hol találhatnók mi magunkat otthonosabban, mint éppen a tanítóképzők társaságában, a kiknek munkája folytatására vagyunk hivatva?“

„Működésük körünk fázisainak természete, a külvilággal való közvetlen érintkezésünk s ebből folyó feladataink és küzdelmeink, meg hivatali helyzetünk és érdekeink hatályosabb képvisellete szükségessé teszi, hogy oly kapcsolat létesíttessék köztünk és a képző tanárok között, a melyben mi ne csupán ezeknek támogatói, hanem egyszerű mind saját érdekeink testületi képviselői is legyünk.“

Benső örömmel közöljük ezen egyesületünk megválasztott sorokat és indítványt. Tanúskodik ez egyrészt a tanfelügyelők között a tanítóképzés felől alkotott helyes felfogásról, másrészt hivatva van arra, hogy a tanítóképzés eszméjének általánosabb szempontból való felfogását elősegítse.

Igaza van Kozma úrnak! Tanítóképző alatt tágabb értelemben nemcsak a tanítóképző intézetekben tanító tanárokat kell értetnünk, de tanítóképzők a tanfelügyelők is, legalább azoknak kell magukat tekinteniök, ha feladatukat helyesen akarják megoldani. Sőt a tanítók, mint önképzők, és a tanító-egyesületek is, mint önképző körök, valamint a tanügyi lapok szerkesztői is tulajdonképpen a tanítói szakértelem továbbfejlesztésén munkálkodnak s ilyen értelemben azok is tanítóképzők. Ilyen szempontból tekintve a tanítóképzés ügyét, kívánatos, hogy mindeme faktorok működése között szoros kapcsolat álljon fenn. S a mikor ez létesülni fog, akkor fog a tanítóképzés eszméje azon a magaslaton ragyogni, a melyre előbb-utóbb el kell jutnia.

Nem szándékom most részletesen kitérni arra, hogy a tanfelügyeletnek tekintettel a tanítóképző intézetek igényeire miként kell módosulni, és hogy eme vitás ügyeket legezélszerűbb együttesen, tanfelügyelőinkkel közös egyetértésben megoldanunk; csak azt akarom most különösen kiemelni, hogy Kozma úr és vele együtt azok, kik egyesületünkbe már beléptek, a fent jelzett eszmei magaslatra már eljutottak és reméljük, hogy, mint minden jónak, úgy ennek is akadnak követői. Hogy addig, míg ez eszme ki nem forrott, lehet-e, tanácsos-e ezen egyesületnek alapszabályait átalakítani, mikor még egy éve sincs, hogy megerősítették: kérdés. De az eszme magva már létre jött és csirái mutatkoznak. Örömmel fogunk kezdet tanfelügyelőinkkel a közös eszme érdekében; lépjenek be tömegesen a közös „hajlék“-ba s bizonyára a hajléknak (az alapszabályoknak) tágítása, kiegészítése a követelmények szerint módosulni fog.

Megvallom, nézetem az, hogy csak akkor, ha egyesületünk a jelzett módon fog megerősödni, fog sikerülni a tanítóképzés ügye iránt az országban hatalmas közvéleményt létesíteni.

A mi által ügyünk most gyökeret verhet a közvéleményben, azon eszköz legközvetlenebbül: közgyűlésünk. Sok függ ettől! Első sorban egyesületünk megszilárdulása, fejlődésének iránya. Ez pedig nem kicsinylendő dolog; mert egy erős egyesület működésére kivált a mai átmeneti időben nagy szükségünk van, hogy kifejezője legyen törekvéseinknek, öre érdekeinknek, élénkítője laza testületi életünknek. Emelni fogja közgyűlésünk, ha ugyan sikere fényes lesz, tanárainknak és tanítóképzőinknek erkölcsi tekintélyét. Igaz, hogy utóbbi időben e tekintetben a fizetés-felemlés által legalább a rendes tanárok helyzete valamit javult, de mégis a legrózsásabb szemüvegen keresztül is nézve, nem mondhatjuk, hogy a tekintélyből nekünk már van annyi, a mennyi hivatásunknál fogva megillet? Nem kellett-e éppen az utóbbi időben intézeteinknek és velük együtt nekünk is bizonyos megaláztatást tűrnünk? Fizetési mizériáink, tanári testületeink hiányos szervezete is az oka, hogy a legtöbb helyen társadalmi helyzetünk nem kielégítő. Egyébiránt erkölcsi tekintélyünk, súlyunk kivívása első sorban tőlünk függ. Anyagi helyzetünknek javulását, s a mi fő, tanítóképzésünk ügyének előmenetelét is lényegesen fogja eszközölhetni közgyűlésünk; mert a tömeges fellépés és az együttesen kimondandó szó, illetőleg közvéleményünk elől nem térhetnek ki fennhatóságaink.

Van e azonban céljainknak megfelelő közgyűlésre kilátás? Az auspicziumok általában nem kedvezőtlenek. Lássuk az előjeleket! Első sorban egy kellemetlen körülménnyel kell megalkudnunk. A kormány megtagadta az anyagi támogatást, a mi minden esetre baj, nagy baj, mert szegények vagyunk. A vitorlákat tehát összebb kell vonnunk; s elesik a többi közt az igen fontos eszme, hogy közgyűlésünkön tagtársainknak a külföldi intézeteknek meglehetősen teljes tanterv- és tankönyvgyűjteményét mutathassuk be és bocsáthassuk rendelkezésükre. Honi intézeteinkre vonatkozó ilyennemű gyűjteményt azonban pénz nélkül is beszerezhetünk, ha igazgatóink az ügy fontosságát felfogják, s most megújított kérelmünket ismert buzgóságukkal teljesítik. Egy igen becses, hasznos gyűjteménynek, sőt könyvtárnak legalább a magvát meg fogjuk teremteni.

Habár a kormány anyagi segélyben nem részesít minket, mégis a midőn rendeletében közgyűlésünk tárgyait a tanítóképzés fontos kérdésével foglalkozók-nak és a közgyűlés mentül alaposabb előkészíthetőségét kívánatos-nak mondja, minden utógondolat nélkül erkölcsi támogatásával, sőt teljes bizalmával ajándékoz meg bennünket. Mi mély köszönettel és hálával vesszük ezt is, mert nagyra becsüljük és lényeges feltételül tartjuk ügyünk sikerültének a magas kormány jóindulatát. Reméljük, hogy ez a jóakarató figyelem és támogatás ügyünk iránt a tanítóképzőket fenntartó többi hatóságoknál is megvan.

Habár a közvéleményt még nem bírjuk, hanem csak meghódítani akarjuk; tagadhatatlan, hogy a nagy közönségben és különösen a tanügyi körökben érdeklődés mutatkozik a tanítóképzés ügye iránt, a mely érzelem bizonyára melegálya lesz közgyűlésünk sikerének. A néptanítói testület közönyére meg egyáltalában nem lehet panaszkodni. Alig van népoktatásügyi szaklap, a mely különösen most az egyetemes tanítógyűlés

közeledtével a tanítóképzés ügyével nem foglalkozott és kisebb-nagyobb reformokat nem sürgetett volna. Az a körülmény, hogy közgyűlésünket az egyetemes tanítógyűléssel kapcsolatban tartjuk, biztosítja irántunk a néptanítói kar rokonszenvét, s én azt a rokonszenvet, bármit tartson is más, nagyrabecsülöm; közgyűlésünkön várható megjelenésüket, sőt részvételüket egyesületünkre és a tanítóképzés ügyének kedvező fejlődésére nézve fontosnak tartom. De viszont szükséges az, hogy tanítóképző tanáraink minél nagyobb számmal vegyenek részt a IV. egyetemes tanítógyűlésen.

Most, midőn a tanítóképző tanároknak az egyetemes tanítógyűlésen való részvételére röviden kitérek, nem szándékom annak részletes fejtegetésével kezdeni a dolgot, jogosult-e, helyes-e a gyűlésezésnek ez az ős formája, nem ezélszerűbb-e a képviselői alapon tanácskozási gyűlés. Ezen tanakodni, mikor már elhatározott ténynyel állunk szemközt, kárba vezett fáradság volna. Az, a kinek a háza ég, nem küldi el a rendelkezésre álló oltó eszközt, mert ő azt tartja, hogy van annál céljének megfelelőbb is. A kérdés csak az lehet, miként kell meggesinálnunk ezen gyűlést, hogy általa minél nagyszerűbb eredményt lehessen elérni s hogy az a nemzeti ügy, a melynél fontosabb jelenleg nincs, belőle kiváló hasznot merítsen. S talán nem neheztelnek meg tisztelt kartársaim, ha én mint egyik jelentéktelen tagja a tanítóképző tanári testületnek, de mégis mintegy kötelességszerűen bátorkodom magunk között felvetni a kérdést, mi a mi kötelességünk és teendők az egyetemes tanítógyűléssel szemben. A kérdésre röviden csak a következőben adhatom meg a feleletet: közreműkölni teljes erőnkkel annak sikerén.

Természetesen, én ezzel csak a saját nézetemet jelentém ki, de szilárd meggyőződéselem az, hogy tisztelt kartársaim kivétel nélkül velem e dologban teljesen egyetértenek. Legalább minden jel ezt mutatja, míg ellenben eddig nem merült fel semmi, a mi eme hitemet meg-ingathatta volna. De hiszen a midőn tanítóképző tanárok az egyetemes gyűlésen meg fognak jelenni, semmi újabb lépésre nem szánják el magukat, hanem csak hívek maradnak önmagukhoz. Vajjon nem voltak-e ők eddig is minden egyetemes gyűlésen a küzdők sorában; nem munkálkodtak-e szívvel-lélekkel közre a közös ügy érdekében? Vajjon nem vállalkoztak-e és vállalkoznak most is egyesek vezető szerepre a tanítók eme nagy gyűlésein? Valóban a tanítóképző tanárok csak tradícióikhoz maradnak hívek, midőn a tanítók között megjelenve, közéjük elvegyülve segítik kiépíteni a népnevelés szent ügyét, a mely a legerősebb vára nemzeti létünknek.

Azon alkalommal, hogy a tanítóképző tanárok a tanítóképzés speciális ügyeinek művelése, továbbfejlesztése céljából külön egyesületté verődtek össze, többször felmerült az a szemrehányás, hogy a tanítóképző tanárok nem akarnak a tanítókkal együtt munkálkodni, lazítják a népiskola és a tanítóképző közötti szoros kapcsolatot; s el akarják mintegy a lehetőségét annak venni, hogy a tanítók mélyebben beleszólhassanak a tanítóképzés ügyeibe. Ez állítások eddig is alaptalanok voltak, most pedig, hogy egyesületünk az egyetemes tanítógyűléssel kapcsolatban tartja közgyűlését, a bizalmatlanság, a féltékenység szavai, azt hiszem, teljesen el

fognak némulni. Mert igaz ugyan, hogy egyesületünk önállóságát nem fogja feladni, a tanítóképzés ügyeit saját kezdeményezéséből és mindentől függetlenül fogja tárgyalni: mégis a körülményeknél fogva meglesz a kedvező alkalom annak dokumentálására, hogy bennünket ugyanazon eszmék hevítene k, mint tanítóinkat. Kivánjuk mi is mindenek felett a tanítói anyagi nyomorúságok, égbekiáltó állapotok megszüntetését, a nyugdíjgynek méltányos, az állami tisztviselőkével lehetőleg analog rendezését. Ki sem óhajtja jobban, mint mi, hogy a tanfelügyelői intézmény czélszerűen átalakíttassék és szükségesnek tartjuk, hogy ezen állásokra tanítók alkalmaztassanak. A tanítói oklevél értékének alászállítása éppoly fájó sebet mart testünkön, mint a tanítókéin. Vesződünk a népiskola, de különösen az osztatlan iskola tantervével s törekszünk mi is ama tökéletlen intézmény tantervének ügyét minél czélszerűbben megoldani. Az első tételnek, a mely a magyar nyelvnek tanításáról az idegen ajkú iskolákban szól, megoldása a tanítóképzésben van; mert a tanítóképzőkből kikerült tanító az idegen ajkú iskolákban a magyar nyelvet úgy fogja tanítani, a hogy azt a csáktornyai, nagyszombati, eperjesi, zniói, zilahi, dévai stb. intézetekben tanulta. Egyáltalában, valamint intézeteinkben a növendékek kiképzésénél mindenkor a népiskolát és a jövődő tanítót tartjuk szem előtt, úgy az iskola falain kívül s az egyetemes tanítógyűlésen sem fogjuk elmulasztani annak bebizonyítását, hogy a tanítóképzést a tanítói oklevél aláírásával nem tartjuk befejezettnek.

A fentebb czitált szokásos szemrehányásokra megjegyzem még, hogy az által, hogy gyűléstünket az egyetemes tanítógyűlés idején tartjuk meg, éppen azt az alkalmat akarjuk jeles tanítóinknak megadni, hogy a tanítóképzés szakkérdéseivel foglalkozzanak és véleményüket, tapasztalataikat gyűléstünkön elmondhassák. Örömmel és köszönettel fogjuk ezt venni. Sőt felvetem azt a kérdést, nem kötelessége-e a tanítóknak, nem méltányos-e, hogy egyesületünket támogassák. Hiszen a népoktatást, a saját ügyüket mozdítják elő, midőn a tanítóképzést minél nagyobb magaslatra emelni segítik. A tanítóképzés ügyének pedig nem lényegtelen emeltyűje egyesületünk! Szívesen látjuk tehát tanítóinkat közgyűléstünkön, de necsak mint vendégek jelenjenek meg, hanem vegyenek részt, mint egyesületi tagok tanácskozásainkban.

Es itt ismét visszatérek közgyűléstünkre. Elsoroltam a kedvező jeleket; igyekeztem kimutatni, hogy bírjuk rokonszenvét a közvélemény megalkotóinak: a hatóságoknak, a nagy közönségnek, a sajtónak, a tanügyi köröknek, tanfelügyelőknak, a néptanítóknak. Most már czélunk elérése, a siker csak attól függ, milyen tevékenységet fejtünk ki mi tanítóképző tanárok, milyen buzgósággal, lelkesedéssel karoljuk fel saját ügyünket. Tudunk-e mi összehozni olyan közgyűlést, a mely egyrészt a megjelentek nagy számánál fogva imponáljon, másrészt a tárgyalás magas színvonalánál, komolyságánál, magvasságánál fogva tiszteletet vívjon ki úgy fennhatóságainknál, mint a nagy közönségnél? A testületi szellem köreinkben életre kelt, és szentül hiszem, annak nyilvánulása közgyűléstünkön ügyünkhöz méltó lesz és nem fogjuk saját magunk ügyünkön a kiköszörtülhetetlen esorbát megűttni.

Hiszem továbbá, legalább lelkem mélyéből kívánom, hogy az a testület, a mely külföldön az intelligenzia elitjéhez számítatik, nálunk is megszerzi a babérokat és méltó lesz a paedagógiai tudományhoz, a melynek leghivatottabb képviselője és mívelője. Számos tag, több tanári testület eddig is jeles munkát végzett, s fel lehet tenni, hogy a többiek is mind a közös cél érdekében dolgozni elvállalt kötelességüknek fogják tartani. Végzem azzal, mivel kezdtem, jelenleg közgyűlésünk lesz az a hatalmas eszköz, a melylyel fennhatóságainkat, a közvéleményt tanítóképzésünk ügyének meg fogjuk nyerni. Ez alkalommal fogjuk ügyünk zászlóját kibontani; kell, hogy az fennen lobogjon az ország közönsége előtt!

Nagy László.

Az általános és szakképzés tanítóképzőinkben.

Helyes-e a tanítóképzésben az általános és szakképzés között jelenleg fennálló viszony? Nem volna-e célszerű a tantervet úgy átalakítani, hogy a szoros értelemben vett általános kiképzés az első három évfolyamban befejeztessék és a negyedik évfolyam csak a szorosabb értelemben vett szakműveltség kifejtésére és gyakorlati kiképzésre fordíttassék és az egyes tantárgyakkal a növendékek legfeljebb az elemi módszer részletes kidolgozása szempontjából foglalkoznának?

Mielőtt a mélyen tisztelt válaszmány felszólítására a fent közölt tétel kidolgozásához fogtam, tisztában voltam azzal, hogy az annyira összefügg egyrészt a gyakorló tanítás, másrészt a jelöltek előkészítési kérdéseivel, hogy azoktól bajosan lehet elválasztani. Azonban az idő és hely szűk voltánál fogva alig érinthetem e kérdéseket és így, ha nem is törekedhetem a tétel alapos és kimerítő tárgyalására, de remélem, hogy igénytelen megjegyzéseim által valamivel hozzájárulhatok a benne foglalt vitás pontok eldöntéséhez.

Úgy hiszem tételünk kérdéseire csak úgy válaszolhatunk, ha tisztában vagyunk azzal, hogy:

1. Minő célt tűzzünk ki azoknak a tárgyaknak, melyek a jelöltek általános műveltségét szolgálják?

2. Minő feladata van a paedagógiai szakképzésnek és pedig úgy az elméletinek, mint a gyakorlatinak?

1.

Nagy különbség van a két általános műveltség közt, melyet a középiskola és a melyet a tanítóképző van hivatva nyújtani. A középiskola a nemzeti műveltség különböző nyilvánulásával ismerteti meg növendékeit, hogy azok közül egyiket választva egy irányban tovább képezze magukat.

A középiskola azért kényszeríti növendékeit a műveltség minden elemeivel való foglalkozásra, hogy a leendő szakemberek között a nemzeti tudat és összetartás érzését fenntartsa; hogy a harmónikus, sokoldalú műveltséggel a leendő szakember egyoldalúságát ellensúlyozza; hogy a különféle tárgyakon a szellem, a gondolkodás különféle irányait kifejlessze.

De mindez okoknál fogva a középiskola nem ad befejezett műveltséget, növendékei nem lépnek ki belőle mint kész emberek.

És éppen ez a főkülönbség a középiskola és tanítóképző között.

Nem úgy kell felfogni a dolgot, hogy a képzőben van először általános műveltség, mely a jelölteket a műveltség különféle ágaiban tájékoztatja és van azután paedagógiai szakképzés, mely utóbbi teszi csak tanítónak a tanítót.

Ha így volna, akkor a kérdés leghelyesebb megoldása az volna, szerezzék a jelöltek általános műveltségüket bárhogyan és bárhol, de a képzőben csak a szakképzéssel foglalkozzunk.

Eltekintve attól, hogy e megoldás a gyakorlatban különösen a pénzkérdésnél fogva lehetetlen, elméletben ama előzmények csakis a fent érintett eredményre vezethetnek.

Azonban a dolog másképpen áll. A tanítóképzőben nincs tárgy, mely pusztán csak az általános műveltség kedvéért taníthatnák, melynek ne volna nagyon is szoros kapcsolata a szakműveltséggel is; azért nézetem szerint nem helyes a jelenleg fennálló viszony az általános műveltség és szakképzés között, mert jelenleg e kettő ellentétben áll, holott a kettő között ily ellentétnek nem szabadna lennie.

Azonban tartozom ez állításomat megokolni.

Az úgynevezett általános műveltség tárgyai a képzőben nem csak arra valók, hogy velők jelöltjeink nevelését előmozdítsuk, hanem hogy ők ez ismereteknek saját gyakorlatukban kiváló hasznát vegyék. Egész másképp kell valamit tanulnunk, ha csak saját művelődésünk kedvéért tesszük, mint ha az illető ismereteket mások művelésére akarjuk felhasználni.

Az ilyennek oly műveltséggel kell bírnia, melynek hasznát veheti mások oktatásában; szükséges, hogy általános műveltsége egy sajátos, a jövőben való gyakorlati használhatóság bélyegét tüntesse fel. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a jelölt csak annyit tudjon, a mennyit majdan az iskolában tanítania kell, mert ily körülmények között bizonyos, hogy azt jól tanítani nem lesz képes; hanem hogy minden egyes tantárgyat ne az általános, hanem szakképzés szempontjából tekintsünk.

Legyen szabad ezt egész vázlatosan néhány tárgy tanításán feltüntetnem.

1. A föld- és természetrajzban nem a tudományok eredményeinek közlése a fődolog, az sem sokat használ, ha e közlést szigorú módszeres elvek szerint végezzük. Jelöltjeinknek arra van szükségük, hogy tudják, minő általános szempontok szerint kell bármely vidék föld- és természetrajzi viszonyait tanulmányozni, és ez általános szempontok szemléltetésére az illető képzőintézet környéke szolgálhat például. Az illető tudományok eredményeiből pedig csak annyit és azt kell közölni, a mi az említett kérdés tárgyalásával szorosan összefügg. Erre az ismeretre pedig leendő tanítóinknak azért van nagy szükségük, mert ez képesíti őket arra, hogy bármely vidéken gyorsan otthonosan érezzék magukat, hogy majd a maguk tanítását nem könyvek, bevágott vezérfonalakra, hanem szemléltre fogják alapítani.

Ha pedig ezt nem tesszük, úgy hiába a módszertan minden utasítása, mely azt prédikálja, hogy e tárgyak tanításában megfigyelés és szem-

léletről induljon ki a tanító, mert nincs tájékozva abban, honnét vegye elő a szemléltető eszközöket, hogyan szemléltessen, és mindezt nem lehet módszertanból elsajátítani, hanem csak, ha az illető tárgyak tanítását a jelöltek szakképzése szempontjából tanítjuk.

2. Irodalom és nyelv. Nem elég, ha a jelöltek a nyelvtanítás módszerét megtanulják, hanem, a ki nyelvtant akar tanítani, némi fogalommal kell bírnia a nyelv életéről, keletkezéséről, fejlődéséről; képesnek kell lennie, hogy megértse az olyan népszerű nyelvtudományi munkákat mint pl.: Müller Miksa felolvasásait, Simonyi könyvét: A magyar nyelvről stb. . . Hogy a belépő jelöltektől a helyesírás, az anyanyelv nyelvtanának pontos ismeretét meg kellene követelnünk, magától értetődik; nem a képző feladata e kettőre megtanítani.

A tanítóképző irodalmi oktatása is nagyon eltér a középiskoláétól. Nincs szükségünk rendszeres irodalomtörténetre, valóban csak azon írókkal kellene foglalkozniok a jelölteknek, a kiknek műveit ismerik, nagyon rossz példát mutatnak, ha szemléleten, azaz olvasáson nem alapuló kritikára tanítjuk őket. Nagyon szükséges volna pontosan megállapítani, minő írókat és minő műveket ismerjenek. Képzőintézetben nem taglalhatjuk irodalmunk összefüggését oly irodalmakkal, melyeknek még hírének nem hallották és ha a gimnáziumban helyén van, ha figyelemmel kísérjük Horatius, Vergilius, Tasso hatását nagy íróinkra, ennek a képzőintézetben nincs semmi értéke. Ezért is, mint tantervünk helyesen kiemeli, irodalmunk legújabb korát kell kiváltképp tárgyalnunk és főleg oly műveket, melyek annyira nemzeti közkinccsé váltak, hogy ismeretét minden művelt magyar embertől meg kell követelnünk. Így képzőink irodalmi oktatása sokkal kevesebb íróra és műre fog kiterjeszkedni, mint a gimnáziumé, de nem is lesz annak eltorzított sóvány kivonata.

Van azonban képzőinknek oly irodalmi anyaga, mely megint a gimnáziumban nem szerepel. Meg kell ismerkedniök mindazon írókkal, kiknek művei a népiskolai olvasókönyvekben szerepelnek, vagy kiknek művei alkalmasak volnának népies és gyermekolvasmányoknak.

Persze ez feltételezi, hogy kiküszöböljük iskoláinkból a németből átdolgozott olvasókönyveket és inkább a nemzeti irányúakat használjuk; hogy a népiskola számára is egy irodalmi kánont állapítsunk meg.

Úgy hiszem, ebből elég világosan kitűnik, hogy az ilyen módon kiszemelt anyag jelölteinknek nemcsak általános műveltségét mozdítja elő, hanem szakműveltségük lényeges kiegészítő részét képezi.

De nem csak a kiszemelésben, hanem a tárgyalás módjában is különbözik a képző oktatása a középiskoláétól. Jelölteinknek szükségük van lélektanra alapított ember- illetve gyermekismeretre. Ezt pusztán a lélektan tanításával nem érhetjük el. Az irodalom bő alkalmat nyújt lélektani megfigyelésekre, lélektani ismeretek alkalmazására és gyarapítására. Azért az irodalom tanára hathatósan támogathatja a lélektan tanítását, ha az előforduló lelki állapotok, indulatok, szenvedélyek stb., nyilvánulásaira ráutal.

Igy például, mily gazdag lélektani példatár e szempontból Arany Toldija. Továbbá fontos, hogy jelölteink képesek legyenek nagyobb írók műveiből, pontos, világosan áttekinthető tartalmi kivonatokat készíteni.

Ezek azután képesek lesznek, ha a népiskolában egy hosszabb olvasmányt olvastatnak, azt kellő részekre osztani, alapgondolatát, eszmemenetét kitálcálni, egyszóval azt a gyermekeknek megmagyarázni.

Ha így az irodalmi oktatás már a szakszerűség jellegével bír, akkor lesz képes a jelölt a módszertan utasításait kellően végrehajtani, pusztán a módszertannal e téren sem végezhetjük el a szakképzést.

3. A történeti oktatás is lényegesen eltér a középiskolaitól. A világtörténetet jóformán egészen ki kell zárunk, mert a rendelkezésünkre álló idő mellett azt sikerrel úgy sem taníthatjuk. Azonban ez csak mellékes szempont, mert hisz az órákat lehetne szaporítani, azonban azt hiszem, e tárgy részletes tanítása valóban felesleges.

A tananyagnak ilyen elrendezését képzelném.

Először tárgyalatnék azon népek története, melyek a magyar nép történetét megelőzték, tehát a görög-római történet. A római történet bővebben tárgyalandó, de különösen részletesen irandó le a császári Róma, a római uralom Magyarországon. Magyar tanítónak tudnia kell, minő nép volt az, melylyel Etele harczott, tudnia kell, hogy e népnek köszönhetjük őseink legelső ismertetését, ismernie kell azt a nagy hatást, melyet Róma a modern államok megalakulására és így hazánkra is szent István által gyakorolt. Ezután következnek Magyarország története, kapcsolatban a modern népek történetével, ezzel ki van ugyan zárva ama népek történetének rendszeres összefüggő ismerete, de mégis tudni fogják hogyan és mikor támadt nyugaton egy nagy eszme, intézmény, mi módon terjedt az hozzánk; mert bennünket nem érdekel Német- vagy Franciaország, hanem igenis a keresztes hadak, lovagság, hűbéresség, reformáció, parlamentáris kormányforma stb.

A tanítás ily berendezése nem okozna nagy nehézségeket és rendkívül elősegítené a magyar történet megértését.

Fontos azonban, hogy a történeti oktatás ne nyújtson száraz kivonatot; hanem eleven, szemléleti rajzokat az elmúlt korokról. Ezt rövid kompendium segítségével lehetetlen elérnünk, azért a tanítást kütfői olvasmányra kell alapítani. Főleg régi krónikáinkat kell jól ismerniök, hisz népiskolai olvasókönyvek is ebből merítenek, és hogy taníthat a tanító olyasvalamit, a mit maga nem ismer?

Gondoskodnunk kellene képzők számára írt történeti olvasókönyvről. Az ilyen tanítás alapján képes lesz a jelölt a népiskolában is világos, szemléletes történeti tanítást végezni.

E pár példából is kitűnik, hogy a nevelésben maga nem adhatja meg a növendékeknek a kellő szakképzést, hanem e szakképzésben lényeges része van az u. n. általános műveltséghez tartozó tárgyaknak is.

Ezért is tételünk első felére így felelhetünk:

Az általános és szakképzés közt jelenleg meglévő viszonyt képzőinkben nem helyeselhetem, mert jelenleg e kettő mint két ellentétes elem áll egymással szemközt. Ily ellentét nem létezik, hanem az általános műveltségre célzó tárgyakat is a szakképzés szolgálatába állítsuk. Erre pedig azért kell törekednünk, mert a paedagógiai oktatás maga nem végezheti el egészen a szakképzést.

II.

Áttérhetünk most már tételünk második felének megvitatására. Kívánatos-e, hogy a jelöltek általános műveltsége már a III. évfolyamban befejeztessék és a IV. évfolyam kizárólag a paedagógiai elméletnek és gyakorlatnak tartassék fenn? Minthogy eddigi fejtegetéseink alapján a képzőintézet valamennyi tárgyát a szakképzés szolgálatában állónak tartjuk, ránk nézve a kérdés akkép módosul, mi módon eszközöltessék a paedagógiai képzés az egyes évfolyamokban? Terünk szűk voltánál fogva csak nagyon röviden taglalhatjuk e fontos kérdést.

A miniszteri tanterv az I. évfolyam számára a test- és egészségtant jelöli meg. Ez intézkedést igen helyesnek tartom, mert valóban a jelöltek ebben a korban is még sokkal éretlenebbek, semhogy lélektani és paedagógiai ismereteket megérthetnének. Csak a tanítás módszerére volna néhány megjegyzésem.

Nem tartom helyesnek, hogy valamely testi működés leírásához közvetlenül hozzácsatoljuk az illető testrészre vonatkozó egészségtani szabályokat, mint azt a különben kitűnő dr. Schermann és Erdődy-féle könyvek teszik.

Tapasztalásból tudom, hogy ez eljárásnak az a következménye, hogy a jelöltek az év végén az emberi testről nem bírnak áttekinthető, összefüggő ismerettel és épp így állunk az egészségtannal is; annyi időnk pedig nincs, hogy az év vége felé külön összefoglalhatnók a testtant és az egészségtant. Továbbá az ilyen különvált, szakadozott egészségtani szabályokat jelöltjeink még sem értik, mert valamely egészségtani szabály megértése feltételezi az egész emberi test működésének ismeretét. Így pl. ferde nézetet eredményez, ha a friss levegőre és szellőztetésre vonatkozókat a légzéssel kapcsolatban tárgyaljuk, mert e tényező hatását az idegrendszerre, emésztésre nem mutathatjuk ki, mivel e testi működéseket csak később tárgyaljuk, továbbá ily módszer mellett folytonos ismétlésekre vagyunk kényszerítve.

Ennélfogva jobb volna, ha az első osztályban a testi nevelést ily módon tárgyalnók. Bevezetésül szolgálna az emberi test részletes leírása, azután következnek az egészségtan összefüggő tanítása, ebbe bele lehet vonni az iskolai egészségtant is, ily előismeretek alapján nagyon röviden elvégezhetjük a testi nevelés főbb szabályait. Természetes, hogy e tantárgy némi fizikai, kémiai és természetrajzi előismeretet igényel, és a négy középiskolát végzettek bírnak is ezzel; sajnos, a magánúton készültékről ez nem mondható. E bajon csak a felvételi vizsgálat átalakítása által lehetne segíteni.

A II. évfolyam tárgya szerény véleményem szerint nem lehet más, mint a neveléstan, melyet lélektani alapvetéssel vezetünk be. Jelöltjeinknek nincs szüksége rendszeres vagy tudományos lélektanra; gimnáziumi tankönyvek, vagy ezek modorában írottak teljesen hasznavehetetlenek. De szükségük van arra, hogy a lelki élet különféle tünetényeit, részletes, szemlélet és példák által megmagyarázott rajzokban megismerjék, hogy e tanulmányok alapján gyakorlati ember- főleg gyermekismeretre tegyenek szert.

A példákat a kedély és akarat tárgyalásánál az irodalomból vehetjük, az értelmi működéseknél a tanulás köréből. Külön logikai tanulmányra nincs sem időnk, sem szükségünk. Hogy fogalom, ítélet, következtetés mi módon keletkeznek, ez amúgy sem a logika, hanem a pszichológia tárgya, s elég, ha ezt megtanulják. Azonban nem csak le kell írni az egyes lelki tüneményeket, hanem ki kell emelni szerepüket a lelki, különösen erkölcsi életben, mi a lélektannak kiváló gyakorlati irányt ad; és ebben nagyon eltér tárgyalási módja a gimnáziumi tanítástól.

Ez elvégezhető az I. félévben.

A II. félévben következik az általános neveléstan. Minthogy az első évben a testi nevelést már elvégeztük, itt csak az értelmi és erkölcsi nevelésről szólunk.

Tárgyaljuk a tanítást, mint az értelmi nevelés legfontosabb eszközét, de nem adunk u. n. általános tanítási módszertant, hanem taglaljuk a tanítást csak, mint nevelési eszközt, mint az erkölcsi belátás alakítóját; kimutatjuk a tanítás befolyását szívünk és akaratunkra. Az erkölcsi nevelésnél szólunk a fegyelemről és annak eszközeiről, különösen az iskolai fegyelemről.

Nem helyeselhetem azonban, hogy már ez évfolyamban párhuzamosan a neveléstannal a módszertan egy része is taníttassék. A képzőben amúgy is sok tárgy van, minél kevesebb van egyszerre egymás mellett, annál jobb; hisz ez rég ismert paedagógiai szabály. Helyesebb tehát a tárgyakat, ha lehet egymásután, de nem darabokra aprítva és egymás mellett tanítani. A mellett szerény véleményem szerint a tárgy természete is megköveteli az egymásutánt. Valóban nem tudom, hogy lehessen tanítani pl. a beszéd és értelemgyakorlatok módszerét, ha a jelöltek még nincsenek tisztában *a)* az iskola czéljával; *b)* ha nem tudják, micsoda czélt akarunk a tanítással általában elérni; és *c)* miféle pszichológiai folyamat a tanulás, mi módon segítheti a tanító ebben tanítványait. Nem lehet előbb az egyes tárgyak módszerét tanítani és azután az általános módszertant. A paedagógia lényegében deduktív tudomány, és ez nem is lehet másképp, mert alkalmazása erkölcsi, vallási, lélektani és sok más tételeknek. A nagy paedagógusok is mind deduktíve jártak el, a tapasztalat figyelmeztette őket ugyan a hiányokra és ennyiben indító oka volt elmékedésüknek; a tapasztalat még azt is megmutathatta, megvalósíthatók-e szándékaik, de czéljaikat, módszerüket bizonyos bennük uralómra jutott eszmékből vezettek le, és épp ezért volt szükség a tapasztalat utólagos jóváhagyására.

Igy tehát a lélektant és neveléstant a II. évben el kellene végezni egészen és a III. évfolyamra tisztán csak a népiskola módszertana maradna.

Az I. félévben volna tárgyalandó az általános módszertan; a népiskola feladata, szervezete, a tanítás általános szabályai, levezetve a lélektanból és neveléstanból. Ez általános szabályok számát nagyon meg kellene rostálni, kevés, egyszerű és egymással és a neveléstannal szorosan összefüggő szabályokra van szükségünk. Olyanokra, melyeket jelöltjeink nem csak könnyen megérthetnek, hanem emlékezetükbe is véshetnek; a melyek alkalmazhatósága egyszerű, kézzel fogható. Mert csak az olyan

elmélet ér valamit, a mely valóságos vezetője, támasza a gyakorlatnak, a melyre a fiatal tanító úgy támaszkodhatik, mint a sánta a botjára. Fontos azonkívül, hogy a jelöltek minden egyes tantárgy rendeltetését, szik-ségességét ismerjék, azért foglalkozniok kell a tanterv elméletének, a tan-anyag kiszemelésének kérdésével is.

A II. félévben tárgyalandó az egyes tantárgyak módszertana. Látjuk, hogy a részletes módszertan oly szoros összeköttetésben áll az általános-sal, hogy tőle el nem választható. A részletes módszertant előkészíti az általános, ez utóbbit megint a nevelés tan, emezt pedig a lélektan és test-tan, így egyik tárgy előkészíti az utána következőt, az egész összefüggő elmélet pedig a gyakorlatot.

Különben a részletes módszertannál alig kell egyebet tárgyalnunk, mint hogy mikép módosulnak az általános szabályok az egyes tárgyak természete szerint, minő speciális szemléltető eszközökkel rendelkeznek és minő különféle intézkedést igényelnek a tanultak begyakorlására. Ily eljárással azt hiszem időt is nyerünk és csak így képezhetünk öntudatos, gondolkodó tanítókat.

Ellenben, ha az egyes tantárgyak módszertanán kezdjük, akkor az áll elő, hogy tanítjuk az általános szabály (pl. a szemléltetés elvének) alkalmazását egy külön esetre, mielőtt még annak értékét jól ismer-nék; a mellett folytonos ismétlésre vagyunk kényszerítve és mégis csak gépies utánzásra vezethetjük tanítóinkat, ha csak utólag, de talán már későn át nem látják az egyes részletek összefüggését.

Az is kérdés, valamennyi tárgy módszertanát tanítsa-e a módszertan tanára. Bajos ezt elméletben eldönteni, mert attól függ, vajjon az illető nevelés tanon kívül még minő más tárgyakkal foglalkozik. Ha tanulmányai inkább a nyelvtörténeti irány felé vonják, úgy e tárgyak módszerét tanítsa, ha inkább matematika-természettudományokkal foglalkozik, eme-zeket. Itt tehát munkamegosztásnak van helye; a módszertan tanára részletesen fogja tanítani azon tárgyak módszerét, melyekkel inkább fog-lalkozik, csak röviden és általánosabban a másik szakmabelieket, mert ezek módszerében sem szabad járatlannak lennie, de a részletek kidolgo-zását az illető szak tanára a IV. évfolyam I. felében fogja elvégezni.

Szükséges, hogy a jelöltek a tanár vezetése alatt számos írásbeli preparációt készítsenek, hogy a tanár mintaszerű preparációkat mutasson be, és minden nagyobb szakasz után vezesse növendékeit a gyakorló-iskolába és gondoskodjék, hogy a tanultak alkalmazását is lássák. Csakis így lesz a gyakorló-iskolában való hospitálásnak valóságos haszna.

Igy tehát a IV. évfolyamra maradna a részletes módszertan egy része, ez elvégezhető heti 1 órában, és a nevelés története, melyre 2, eset-3 óra elegendő. E tárgynál is nagyon helyén volna a tananyag alapos megrostálása, csak kevés, de kiváló ember nézeteit mondjuk el, de lehetőleg részletesen. Nagyon szükséges volna egy neveléstörténeti olvasókönyv, mely szemelvényeket, egész művek kivonatát tartalmazná, ebből a jelöltek ott-hon is készülhetnének a tanár utasítása szerint.

Ezzel az elméleti paedagógia be van fejezve, órái száma az egyes évfolyamokban a következő:

- I. évfolyamban 2 esetleg 3 óra,
 II. „ 3 óra,
 III. „ 3 vagy 4 óra,
 IV. „ $1 + 3 = 4$ óra, összesen 12 esetleg 14 óra.

Hogy e terv kivihető, arról szerzett tapasztalataim útján meg vagyok győződve, intézetünkben az elméleti paedagógia heti 12 órában e terv szempontjai szerint van berendezve.

Ezzel egy tetemes lépéssel közelebb jutottunk célunkhoz, látjuk, hogy az elméleti paedagógiai oktatás nem kívánja meg, hogy a IV. évfolyam egészen a paedagógia számára lefoglaltassék. Döntsük el azt is mennyi időt szánjunk a gyakorló tanításra; mert ettől függ tételünk megoldása.

Azokban félreértések elkerülése céljából, szükséges előbb tisztáznunk, minő része legyen az egyes szaktanároknak a jelöltek paedagógiai kiképzésében.

A mi az elméletet illeti, feladatuk abban áll, hogy saját tantárgyukat a képzői szakoktatás fenn vázolt szempontjai szerint rendezzék be; ezzel sokkal nagyobb és nélkülözhetetlenebb szolgálatot tesznek, mint ha azt vélik, hogy e szakszerűségnek eleget tesznek, ha pár módszeres megjegyzést fűznek hozzá. Különösen helytelennek tartom azt a meglehetősen elterjedt balvéleményt, hogy a tanár valamely dolog eltanítása után azt kérdezi jelöltjeitől, hogy tanítaná e dolgot a népiskolában. Hisz e két tanintézet tananyaga, tanterve nagyon különböző és csak nem akarjuk képzőink niveau-ját annyira lepszorítani, hogy pár sallanggal felezifrázva ugyanazt tanítanók mint a népiskolában.

Azokban annál fontosabb, hogy tcvékeny részt vegyenek a gyakorló-tanítások vezetésében és azért szükséges, hogy minden egyes szaktanár képes legyen szakmáját a népiskolában tanítani. Különben minden szakember, a kinek megvan a kellő paedagógiai műveltsége (pedig ezzel minden tanárnak kell bírnia, bármely intézetnél működjék is), képes lesz tanítását mindennemű intézet igényei szerint berendezni.

Át kell most már tértünk a gyakorló-tanításra, de tér szűke miatt a dolgot csak nagyon röviden tárgyalhatjuk.

Mi a gyakorló-tanítás célja? A képzőintézet nem adhat teljes, befejezett gyakorlati ügyességet, nincs semmiféle berendezés, melylyel ezt el lehetne érni; mert ily biztos ügyesség megszerzésére sok idő, évek kívántatnak. De a képzőnek képesítenie kell növendékeit arra, hogy ez ügyességet később megszerezhessék, hogy a fiatal jelöltek a maguk tanítását megítélni, belőle tapasztalatot szerezní, s így azt tökéletesíteni tudják. Erre csakis útmutatás, vezetés alatt álló gyakorlat vezethet.

E vezetést, irányítást megadni a képzőintézeti gyakorló tanítás feladata. Annyi időt, mennyit e feladat megkíván, rá is kellene fordítanunk tanítóképzőinkben.

Különben nem arra kell törekednünk, hogy jelöltjeink mennél több tapasztalatra tegyenek szert, hanem, ha kevés is, de tanulságos, gyakorlatukat javító tapasztalatokra. Ha csak a tapasztalatok nagy számára vagyunk tekintettel, akkor csak azt fogják tapasztalni, hogy a sok tanítás nagy fáradság, teher és ez bizony nem nagyon üdvös eredmény. A fő-

dolog, hogy a jelölt, midőn a tanításhoz fog, elméletben teljesen el legyen arra készülve, tervét írásban is kidolgozza; tanítása valóságos pontos kísérlet legyen, próbaköve elméletének. Két eredmény állhat elő, tanítása sikerül, ekkor tudnia kell, minő okoknál fogva; vagy nem sikerül, ekkor még inkább kell tudnia, miért; vagy helytelen elméletből indult ki, ez újabb előkészületre vezet. Ez eset azonban ritkán fordulhat elő. Ha az elmélet helyes, kutatnia kell azon ő benne rejlő okokat, melyek a helyes kivített meggátolták. Nem teszünk itt egyebet, mint hogy kérdést intézünk, felvilágosítást kérünk a tapasztalattól, a felvilágosítás értéke függ attól, mennyit hogyan tudunk kérdezni; ezért oly fontos a kellő elméleti előkészület.

Ezt a paedagógiai tapasztalatot a jelölt csak úgy szerezheti meg, ha egy és ugyanazon tárgyat ugyanabban az osztályban hosszabb ideig, egy-két hónapig tanít.

Ily berendezést jelenlegi osztatlan gyakorló-iskoláinkkal el nem érhetünk. Nem vitathatom itt az osztott gyakorló-iskola kérdését, de nincs is szükség rá, mert egyéb érveket, mint Radó és Regéczy urak úgy sem hozhatnak fel; ahhoz a párthoz kell állanom, mely az osztott gyakorló-iskola szükségességét hirdeti. De megjegyzem, hogy elméletben az sem dönthető el, hány osztályú legyen a gyakorló-iskola, mert ez a jelöltek számától függ; minden esetre legalább 5 jelöltre egy osztályt kell számítanunk.

Ez iskolában a jelöltek mint valóságos tanítók szerepeljenek, egy-egy jelölt heti 4—5 órában tanítson valamely tárgyat $\frac{1}{3}$ évig, a következő harmadban ismét más tárgyat és így tovább; azonkívül minden nap 1—1 órát fordítson hospitálásra. Így az egyes jelöltek csak két órát töltenek a gyakorló-iskolában, de minthogy némelyike délelőtt, másik délután van ott, a képző oktatást 8—10 és 2—4-en való órákon túl kell megadni. Számításunk szerint a jelöltek 18—20 órai oktatásban részesülnek, de mindegyik jelölt azonkívül vagy délelőtt 8—10-ig, vagy délután 2—4-ig szabad a szerint, mikor van dolga a gyakorló-iskolában.

Mi történéjk e tetemes rendelkezésünkre álló idővel? Ez idő egy részét az egyes szaktanárok rendelkezésére kellene bocsátani, de nem, mint némelyek vélik, a részletes módszertan előadására. Több elméleti módszertanra, mint a mennyi a fennt vázolt tervben előfordult, nincs szükség; ha pedig egészen speciálizált praktikus módszertant akarunk, akkor azt már nem lehet összefüggő előadásban előadni, hanem azt a valóságos praxishoz kell fűzni.

Nem kell tehát elméleti módon részletes módszertant tanítani, hanem minden egyes szaktanár vegyen tevékeny részt a gyakorló tanítás vezetésében; úgy hogy az ő szakmájában a tanítójelölteket előkészítse.

Tegyük fel, hogy egyszerre 6 jelölt tanítja a számtant. E hat embert a számtan tanára veszi védő szárnyai alá. Megbeszéli velük hétről-hétre a tanítandó tananyagot, írásban kidolgoztatja, megmutatja, hogy az általános szabályokat ebben a speciális esetben mi módon alkalmazzák.

Ez az esetről-esetre való kézzelfogható haszonnal járó részletes módszertan sokkal többet ér, mint egy a gyakorlattól külön vált összefüggő rendszeres kurzus, melyről megint nem tudja a jelölt a gyakorlatban, hogyan vigye keresztül.

Ily előkészítés után a gyakorlat valóban azt az intenzív hatást fogja gyakorolni, a melyet tőle várunk. De ez előkészítés nem elég, a szaktanár figyelemmel is kíséri jelöltjei tanítását és utólag is megbeszéli velük a tanítását. Ily vezetés és útmutatás mellett, bizonyára megtanulnak előkészülni és okulni saját tanításukból, és ezt akarjuk elérni.

Már most könnyen lehet a tanítást a gyakorló iskolában úgy berendezni, hogy a számtan 8 és 10 óra közé essék, ekkor a 6 jelölt délután 2—4-ig szabad és ez időben részint a szaktanár vezetése alatt, részint maga készül tanítására. Megjegyzem, hogy egy tanár 5—6 embernél többet ily részletesen nem készíthet elő, az pedig, hogy az ember egy egész IV. évfolyamat, mely esetleg 20 jelölből áll, kik összesen 100—120 heti tanórát adnak a gyakorló-iskolában, maga készítsen elő, teljesen lehetetlen dolog, itt csak az említett munkafelosztás segíthet.

Jelöltjeink a IV. évfolyamban így volnának elfoglalva. Heti 10—12 órát töltenek a gyakorló-iskolában, 5—6 óra tanítás, ugyanannyi hospitálás, hetenkint 2—3 óra előkészület a tanításra (szintén 8—10, vagy 2—4 óra közt), tehát legalább 14 óra marad a tanulásra, és ebből 4 esik a paedagógiára.

A fennmaradó 10 órára a paedagógiának nincs szüksége, az a kérdés, a többi szaktárgynak van-e rá szüksége?

E kérdésre nem felelhetek, meg kellene állapítani, minden egyes szaktárgy tanításának tervét, módszerét, akkor az ilyen kérdések, hogy hány év alatt és hogyan végeztessék a tárgyat, önként megoldást nyerének. De addig míg ezekről részletes tanulmányok nem állnak rendelkezésünkre, bajos a jelenlegi tantervet haszonnal módosítanunk.

Nagyon szép volna, ha egyesületünk lapja erre vonatkozólag eszmecsere-t folytatna és ha ebben minél többen vennének részt.

Ezzel elvégeztük tételünk második részének tárgyalását. Tényleg nem oldottuk meg a kitűzött kérdést; mert a végleges megoldást nem lehet egyoldalúlag a paedagógiai kiképzés szükségétől függővé tenni, sőt kimutatni iparkodtunk, hogy a paedagógiai oktatás egymaga a teljes paedagógiai kiképzést nem is végezheti el.

Ezek után bátorkodom fejtegetésünket röviden összefoglalni.

Összefoglalás.

1. Az a kérdés, hogy az általános műveltségre célzó tárgyak már a III. évfolyamban befejeztessenek és a IV. évfolyam kizárólag a paedagógiai képzésre fordítandó, másodrendű fontossággal bír. Sokkal fontosabb ennél az a kérdés, mi módon lehet valamennyi szaktantárgyat a paedagógiai kiképzés szolgálatában értékesíteni.

2. Mindaddig függőben kell hagyni a tanterv módosításának kérdését, míg a szaktantárgyak említett szempontból való tanításának módszere teljesen tisztázva nincsen.

3. A szorosan vett paedagógiai képzésre következő felosztás ajánlatos:

az I. osztályban taníttassék a test- és egészség-tannal kapcsolatban a testi nevelés tana;

a II. osztályban a lélektannal kapcsolatban a neveléstan;

a III. osztályban a népiskola módszertana, kapcsolatban a gyakorlóiskola látogatásával;

a IV. osztályban a nevelés története.

4. A részletes módszertan ne taníttassék rendszeres előadásban, hanem a helyett az egyes szaktanárok részletes utasításokkal lássák el a jelölteket ama tárgyakra vonatkozólag, melyeket épp akkor tanítanak a gyakorló-iskolában.

5. A gyakorló-tanítás vezetésére valamennyi szaktanár közreműködése szükséges, a gyakorló-iskola a helyi viszonyokhoz alkalmazott osztott iskola legyen, benne a jelöltek, mint valóságos tanítók szerepeljenek.

6. A képzőintézet nem bocsáthat ki egészen kész tanítókat, elég ha megadta a képességet, hogy a tanító a maga tanításán okulva, tovább képezheti magát, és hogy minden a praxisában előforduló esetet a pedagógiai általános szempontokra vissza tud vezetni.

Dr. Málnai Mihály.

A gyakorló-iskolák reformjához.

Midőn pár évvel ezelőtt a „Magyar Tanítóképző“ megindult, örültünk mindannyian, kik a nemzet kulturfejlődését szívünkön hordjuk. Ujongtunk, mert megszületett a Messiás, ki hivatva leend a hydrafejű sárkánynyal, a közönynyel, tanítóképzésünk e modern szörnyetegével megküzdeni. És örömünk okadatolható. Ime, közlőnyünknek alig négy éves főnállása után manapság a tanítóképzés specziális kérdéseivel foglalkoznak. Pedig tudjuk, hogy a népnevelés és a tanügyi irodalom terén majdnem egy százzal elkésett nemzet a magyar. Hazánkban még a hatvanas évek elején, az azelőtt uralkodó viszonyok miatt alig lehetett szó tanügyi irodalomról. A tanügygyel foglalkozni méltóságán alulinak tartotta a magyar úr vagy tudós. Es ha akadt egy-egy kivétel, ki fenköltebb érzékkel és látókörrrel birt, az is többnyire csak a maecenás színvonalára emelkedett.

Dicső emlékü Eötvös József és néhány jeles hazafi egy negyed százzal ezelőtt megteremté a népoktatási törvényeket és ezzel kapcsolatban a magyar tanítóképzést. Ez után 20 évi meglehetősen tétlenség következett a tanítóképzés terén. Végeztük a teendőket sablonszerűen csekély eltéréssel. Pedig az idő arra int, hogy haladjunk és tökéletesedjünk. Kétszeres tetterőt kell most kifejtenuk; mert az idők és viszonyok mostohasága a haladás munkáját jó darab ideig feltartóztatta és az ügy hordozóira nagy munka vár, mihelyest az önálló cselekvés terére lépnek. A működést egyszerre sok felől kell megkezdeni és az erőforrások legkisebb tényezőit is értékesíteni kell.

Ez a hit az, mi arra ösztönöz, hogy egy elkésett, de most felszínre került kérdésre, tanítóképzésünk „archimedesi pontjára“ vonatkozó szerény észrevételeimet és véleményemet elmondjam.

A gyakorlati kiképzésről, a gyakorló-iskoláról, annak vezetőjéről is az ezen ügyben szaklapunkban kifejtett elvekről akarok szólni. Mivel a „Magyar Tanítóképző“ f. évi V. füzetében a tek. szerkesztő úr maga is

megmondja: „Az ügy érdekében való szabad vélemény kifejtésére megengedtetik a szabad szó. Hogy az ügyet néha nem lehet elválasztani a személytől, mint az elvek képviselőjétől, tudva van“; egészen bátran fogok nézeteim leírásához. Támadni nem akarok senkit. Minden ember meggyőződését tiszteletben tartom, de a magamét is megmondom. Most kell tisztázni véleményeinket, hogy a küszöbön álló közgyűlésünk napján kész határozati javaslattal állhassunk elé; állapítsuk meg azt, a mi jelen körülményeink közt legbiztosabban javít hiányos tanítóképzésünkön. Különbent megtörténik aztán, hogy azt határozzuk, hogy határozni fogunk. Minden fél, elő fogja adni legsúlyosabb érveit, de meggyőzni egyiknek a másikat ott hevenyében még sem fog sikerülni. Én tehát elmondom előre a mit vélek.

Hogy némi sorrendet tartsak, a Magyar Tanítóképző V. évfolyama I. füzetében Ujfalussy S. „A gyakorló-iskolák“ című értekezésére akarom először is észrevételeimet megtenni.

Czikkiró elmondja 1. hogy hazánk tanítóképzőiben a tanítójelölték gyakorlati kiképzése miként történik; felsorolja ama körülményeket, melyek a gyakorló-iskolai tanító működését, mint osztatlan iskola vezetőjét megnehezítik; majd a gyakorlati kiképzés hiányos voltát eseteli; de az eredmény rossz oldalainak felsorolásában túlzást látok. A tanítóképzőkből kikerült fiatal tanítók nagy része megfelel a méltányos várakozásnak, csak ne kívánjunk tőle nagyon sokat. Hiszen nincs intézet, mely kész művészeket produkál!

2. Hét pontban csoportosítja ama hibákat, melyek miatt a gyakorlati kiképzés annyira hiányos. Szerinte: első hiba, hogy „a tapasztalatszerzést mintatanításokon kezdetjük“. Részemről nem ismerek más módot, mivel szükségesnek tartom, hogy a szemléltető-kép mindig, a mennyire lehet, tökéletes legyen. A mintatanítónak csak mintatanítást szabad bemutatni. Második hiba, hogy „nem utasítatnak a növendékek a tapasztalatszerzés módjaira és hogy miként értékesíthetők azok“. Engedje meg Ujfalussy úr! az alig hihető, hogy volna módszertant előadó tanár, ki ilyen mulasztást követne el. Negyedik hiba, — és ez úgy látszik többeknél visszhangra talált — hogy a mintaiskola osztatlan, de különösen elítéli azon eljárást, hogy a mintatanítást, kezdettől fogva osztatlan iskolában figyeltetjük meg. Csodálkozással kérдем itt a t. kartárs urat: miért cselekszik így? Hiszen éppen szóban levő cikkének közepe táján ad helyes utasítást, hogy a mai osztatlan gyakorló-iskola miként alakítható néha osztott iskolává. Tegyen úgy a gyakorlóiskolai tanító és a szög a fején lesz találva. Ötödik hiba, hogy „a fegyelmezés módjait, az iskolai rendtartás elveinek alkalmazását nem szemléltetjük“; ez csak anomalia lehet, mivel ezeket mindannyiszor megteszszük, a hányszor a tanítójelölteket a gyakorló-iskolában fogadjuk, illetőleg a hányszor előttük tanítunk avagy az ő tanításaikat vezetjük és bíráljuk. A hatodik hibában tárgyalatik ama téves szokás, hogy a módszertan nem a gyakorlóiskolai tanító tanítja. Bizony ez a két dolog: a módszertan és a mintatanítás oly közel áll egymáshoz, hogy okvetetlen egy kézben kellene lenniök, hogy a gyakorlati kiképzés e g y s é g e s legyen. A hetedik hiba helyes észre-

vétel lévén, szintén elfogadom és annak javítását ajánlom, de nem osztom azon nézetben, hogy a bírálatoknál az igazgató és gyakorló-iskola tanító egy más mellett feleslegesek. Csak ha egymás ellen lennének, mondhatjuk, hogy az eljárás nem épületes. Én, ha az intézés joga reám lenne bizva, minden szaktanárt belevonnék a bírálati órákba, hogy nézetüket elmondják. Alkalmat adnék a tanítójelöltnek tapasztalni, hogy „több út vezet Romába“, hogy van többféle tanítási elv és hogy ezek mind jók, ha általuk a kitűzött szent célhoz el lehet jutni. Hadd halljon a leendő tanító ellenvéleményeket; lássa miként kell nézetünket érvényesíteni, de tisztelni a mások meggyőződését is. Én megengedném, sőt néha provokálnám, hogy tanítványom ellenvéleményt is mondjon és elfogadnám azt, ha jó, a mi őt buzdítaná, felvilágosítaná, ha okoskodása téves.

Igen helyesnek és okadatoltnak tartom Ujfalussy kartárs úr azon állítását, hogy a gyakorlati képzés terhe kizárólag (leszámítva, hogy az igazgató le-lenéz a gyakorlóba) a gyakorló-iskolai tanító munkája, de az osztályozás joga csaknem kizárólag az igazgatóé. Ha én ezen abnormis helyzetre gondolok, mindig azon csodálkozom, hogy tanító-képzőintézeti igazgatóink kellőképen rá nem szolgált jogukról önkényt le nem mondanak, mert csak kötelességekből származó jogokat élvez az igazságszerető ember.

Szakközlönyünk ez évi II. füzetében a gyakorlati kiképzésről két értekezés van. Margitay felszólalása kissé „zokon“ esett; de azért reánk gyakorló-iskolai tanítókra vonatkozó szavait és véleményét inkább jóindulatú tanácsadásnak vélem, míg Ujváry cikke már határozottabban szól a gyakorló-iskolai tanítók ellen. Margitay helytelen aspirációnak nevezi a gyakorló-iskolai tanítók azon óhaját, hogy rendes tanári rangot nyerjenek és hogy a módszertan tanáraivá legyenek; Ujváry ezért pálczát tör fölöttük.

Részemről Margitay úr szavait kissé erőseknek találok, de elismerem, hogy a leendő néptanítónak csak minta-tanító mondhatja „utánnam!“ Tégy úgy mint én, légy olyan mint én; én tanító vagyok és te is az léssz. De a gyakorló-iskolai tanítók azon óhaját, hogy a módszertant ők tanítsák, megokoltnak látom, tehát óhajtom.

Elvi ellenségei ennek nem lehetnek. Ha gyakorló-iskolai tanító a minta-tanításokat meg tudja tartani és a módszertani elveket alkalmazni tudja, akkor azokat előadni is képes lesz, úgy mint akár az igazgató, kiknek egy része az én véleményem szerint is: csak olyan paedagógus néptanító „a milyenné őt a kinevezés tette“. Tisztelet a kivételeknek. Azt a kis óratöbbletet, mely a módszertan tanítása által a gyakorló-iskola tanítójára esnék, az úgy érdekében el kell viselnie. Különbben az megszűnnék, ha a negyedik évfolyam gyakorlati kurzussá lenne átalakítva, mert a tanítójelöltek helyettesítenék őt a gyakorlóban. Ujváry 11 pontban sorolja el azt, a mi szerinte a gyakorlati kiképzés előbbvitelére szükséges. Közölnyünk márcziusi számában Grézló J. ezekre egészen megfelelt. Nem is óhajtok róla többet megjegyezni, csak azt, hogy: ha anuak, ki a gyakorló-iskolai tanítóságra vállalkozik, „függetlenségéről“ le kellene mondanania, nem akadna önértetes tanító, ki e különben díszes állást elfogadná.

Engedjen meg a t. tanár úr, de a gyakorló-iskola tanítója nem lehet báb, kit majd az egyik, majd a másik szaktanár rángasson: annak szakembernek kell lennie. Különben Ujváry úr cikkét azért tartom élesebb támadásnak, mert ő is hódol annak a sajnos, de majdnem általános gyengeségnek: elégedjek meg a gyakorló-iskolai tanító jelenlegi helyzetével! Hisz tanítónak ez is elég szép?!

Radó V. úr lapunk III. és IV. füzetében foglalkozik a gyakorlati kiképzéssel és ennek faktorával a gyakorló-iskola tanítójával. A tanítóképző IV. évfolyamát gyakorlati kurzussá akarja berendezni. A módszer-tannak a gyakorló-iskola tanítója által való tanítását nem találja üdvösnek. Miért? Ezt nem okolja meg eléggé.

Egyszer így szól: „Ha más ember tanítja az általános nevelést, az értelmi, érzelmi és az erkölcsi nevelést, más az oktatási módszertant, továbbá a fegyelmezést, a mi nem egyéb, mint az erkölcsi nevelés alsó foka: ez időfecsérlés, mert két ember ugyanazt tanítaná.“ Ez nem egészen áll. A módszertan speciális dolga a paedagógiának, nem is képezi éppen az erkölcsi nevelés alsó fokát. De ha úgy lenne, akkor is kezelhetné azt szakember, hogy úgy fejezzem ki magam: speciálista. A szemészet, a sebészet, a belgyógyászat stb. bájok, az összes gyógyászat alsó fokai. Orvosolja azokat minden falusi doktor; de a speciálistához mégis több a bizalom, mert működése inkább vezet sikerhez, mint a csupán „universae medicinae doktor“-é.

Regéczy József közlönyünk f. évi IV. füzetében értekezik „a képzőintézeti növendékek gyakorlati kiképzésé“-ről. Sok életrevaló indítványt tesz, megdönthetetlen igazságokat mond, állításait mindig érveli. Óhajtja, hogy minden szaktanár dolgozzék a növendékek gyakorlati kiképzésén; hogy csak egy paedagógiai hitvalláson levő tanári kar működjék egy intézetnél; hogy a gyakorló-iskolai tanító is működjék a tanítóképzőben, mint módszertan tanára; szóval a tanárok között sem rang, sem fizetésben különbség ne legyen. A gyakorló-iskola teljes 6 osztályú legyen, de 3 csoportra osztva, t. i. egy teremben az 1-ső és 2-dik osztály, egy másikban a 3-ik és 4-ik osztály, végre a harmadikban az 5-ik és 6-ik osztály. Ez utóbbi csoport-rendszer szerint lenne berendezve.

A képzőtanárok és gyakorló-iskolai tanító felváltva tanítanak a gyakorló-iskolában.

Ezen beosztás kevés képző rendes tanárnak tetszenék, mert többen nem tanítani, hanem rendelkezni óhajtának a gyakorló-iskolában; azután még egy igen fontos baj származnék ebből a beosztásból, t. i. megszüntetné a tanítóképzőkben uralkodó kasztrendszert! Részemről azon ellenvéleményt vagyok bátor kockáztatni, hogy a gyakorló-iskolának Regéczy szerinti reformálása a népiskolai tanítás egységes voltát veszélyeztetné. Az én gyakorló-iskolám Regéczyéhez többé-kevésbé hasonlólag lenne szervezve, de a mai viszonyok keretébe könnyebben beilleszthető.

Véleményem tehát a következő:

1. A gyakorló-iskola legyen minden tekintetben mintaiskola. Miért? Ezt fejtegetni felesleges. Tudja mindenki.

2. A gyakorló-iskola okvetetlen osztatlan legyen, mert hazánk legtöbb iskolája osztatlan, és így a tanítók nagy része ilyenben fog működni; azután meg, a ki a tanítás megszövevényesebb módját (az osztatlan iskolában való tanítást) megismerte, annak az osztott iskolában való működés játék lesz.

3. Mivel a mai osztatlan gyakorló-iskolák nem elégitik ki a hozzá kötött várakozást, a következő módon gondolnék a bajon segíteni. Az osztatlan, teljes 6 osztályú gyakorló-iskola mellé 2, a 4 osztályú mellé 1 kisebb, de iskolailag berendezett terem csatoltassék oly módon, hogy a termek ajtóval legyenek egymással összekötve, hogy a működő tanítójelöltek ellenőrzése könnyű és folytonos legyen. Tehát a gyakorló-iskola 2, esetleg 3 teremből álljon. Nevezük ezen termek közül a legnagyobbat főteremnek, a két kis melléktermet *a* és *b* teremnek.

A tanítójelöltek, különösen a III. évesek fél éven át csak egy, az év második felében osztatlan két osztály előtt tanítanak az *a* vagy *b* teremben. A teljes osztatlan iskolába, a főterembe csak szemlélni járnak. Ekkor a gyakorló-iskolai tanító tart mintatanítást. Ugyanilyen sorrend lenne megtartva, midőn a II. éves tanítójelöltek előtt szemléltetné azt, a mit a módszertani órán elméletileg előadott. Ilyen formán az osztatlan iskola osztottá lesz változtatható bármikor, ha a szükség és a körülmények úgy kívánják. A kezdő tanítójelölt csak azon osztálylyal fog foglalkozni, a melyben tanít. A főteremben és a másik mellékteremben egy-egy IV. éves növendék működnek egy szaktanár vagy az igazgató felügyelete alatt, néha felügyelet nélkül is: hadd szokják a tanítójelölt az önállóságához. Megjegyzem, hogy az ilyen önálló működésről referálni tartoznék a tanítójelölt a gyakorló-iskolai tanítónak, mint az elemi iskola felelős vezetőjének. A foglalkozás nélkül maradt néhány IV. éves tanítójelölt ezen idő alatt hospitálna.

Hetenként párszor ugyancsak a IV. évesek mintaleczkéket adnának (a mostani fellépések mintájára) a teljes osztatlan 4 vagy 6 osztályú gyakorló-iskolában. Ilyenkor jelen van az egész IV. osztály és a növendékek észrevételeiket írásban megteszik. Ezen tanítások tüzetes bírálat alá esnek.

Ilyen módon többszörös cél lesz elérve.

1. Látnak a tanítójelöltek 1, 2, 3, 4, sőt 6 osztályú iskolát hol külön, hol részben, hol egészen együtt, a mint a kijelölt tétel vagy a tanítójelöltek képességi foka megkívánja.

2. A fokozatot is meg lehet majd tartani, t. i. a könnyebbről a nehezebbre térni át. A tanítójelöltek fokozatosan az 1. 2., 3., és 4. osztályokban tanítanak előbb osztályonkint, azután együttesen, csak később az 5. és 6. osztályban és végül a teljes osztatlan iskolában.

3. Az is jelentékeny nyereség, hogy a fenti rendszer szerint szaporodik a helyiség, a hol a tanítójelöltek egy és ugyanazon időben gyakorolhatják magokát a tanítás mesterségében, nem úgy mint most, hogy csak egy működhetik egyszerre. Ez igen kevés a kiképzésre! A dolog természetéből folyik, hogy nemcsak a helyet, de az időt is sokszorozni kell, melyet a gyakorlati kiképzésre fordítunk; mi csak úgy lehetséges, ha a negyedik évfolyam túlnyomóan gyakorlati kurzussá rendeztetik be.

A IV. éves tanítójelöltek a tanítási idő legnagyobb részét a gyakorlóiskolában töltik pld. délelőtt 8—10 óráig, délután legalább egy órát. A megmaradt 2—3 órát a studiumoknak szentelnék Radó beosztása szerint. Azonkívül készülhetnének a tanítóképesítő vizsgálat letételére. A tanítónő-képzőkben a belakó növendékek segédkezének a konyhán, minek hasznosságáról a t. szerkesztőség engedelmével annak idején értekezni ohajtok.*

4. Figyelembe vehető eredmény lesz az is, hogy a gyakorló-iskolába járó gyermekek többet és alaposabban fognak tanulni, a szülők is általában meg lesznek elégedve és örömet fogják küldeni gyermekeiket a gyakorló-iskolába.

5. El lesz hárítva azon elvi jelentőségű kifogás, hogy a tanítójelöltek a praxis legfontosabb oldalát, a nevelést, mely a tanítással együtt jár, nem tanulhatják meg. Ha többet lesznek a gyermekek között, többet tapasztalnak. Ha néha-néha önállóan is fognak működni, megismerkednek a gyermekek egyéniségével és gondolkörével, sőt azt képezni és fejleszteni is megpróbálják. Kétes esetekben ott lesz a gyakorló-iskolai tanító a jó tanácsos. Több lévén a gyakorlatuk, biztosabban el fogják sajátítani a gyakorló-iskolában honos oktató és nevelő elveket, hogy azok iránytű legyenek jövő életpályájukon.

A gyakorlati kiképzésen ennyi is sokat változtatna. Növelné a gyakorlati kiképzésre szánt időt, helyiséget és alkalmat. A reformálás nem kerülne sok pénzbe és több tanerő alkalmazását sem kívánná, a növendékek nem lennének túlterhelve és a gyakorlati ismeretek elsajátítására is maradna idő. Sokat érnék így el, de nem mindent, mert a bírálatoknak és az előleges előkészítésnek is másként kellene megtörténni. Ezen kérdések megvitatását más alkalomra kell hagyni.**

S z a b a d k a, június.

*Szántó Edéné,
gyakorló-iskolai tanítónő.*

A tornatanár- és tanítóképzésről.

(Előterjesztett javaslat a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban június hó 16-án tartott tornaügyi ánkéten.)

Első kérdés.

Minő szervezetű legyen a tornatanárok kiképeztetése céljából létesítendő tornatanár-képző intézet? Valamely egyesület kebelében szerveztessék-e,

* Szívesen veszszük.

S z e r k.

** Tisztelt cikkírónak némely állításával nem értünk egyet, de nem különösen azzal, hogy a tanítóképző tanárok „általános gyengesége” volna, hogy a gyakorlóiskolai tanítói díszes állás és hatáskör a kellő fokig ne fejlesztessék. Sőt azt hiszem, nincs közöttünk, tanárok és tanítók között senki, a ki ehhez is ne kötné a tanítóképzés ügyének helyes irányban való tovább fejlesztését, a mint ezt a novemberi nagy választmányi ülés egyhangú határozata és a magas miniszteriumhoz benyújtott kérvénye is bizonyítja. Ennek daczára igazi örömmel vettük, s az érdeklődés általános fellendülése kedvező jelének tekintjük, hogy tanítónőink között is akadt, ki véleményét e fontos ügyben elfogulatlanul kifejtette. Köszönettel fogjuk venni, ha tanítónőink ezentúl és érvényt fognak szerezni véleményüknek úgy az általános eszmecsereben, mint a tanítónőképzés specziális érdekeinek Szerkesztő.

avagy önállóan? Minő előképzettségű és korú egyének vehetők fel? Mennyi időre terjedjen a tanfolyam? Minő tantárgyakat, minő terjedelemben öleljen fel?

E kérdések megoldása céljából azt javaslom, hogy a tornázás, mint kötelezett tantárgy, mindennemű állami, községi, vagy magán-tanintézetbe, az ismétlő- vagy esti tanonciskolákba, ipari vagy kereskedelmi iskolákba, alsó-, közép- vagy felső tanintézetekbe, sőt a legmagasabb oktatási intézetekbe, tehát az egyetemekbe is behozassék.

Ez intézkedés által eselnék egy külön tornatanító és tanárképző és képesítő intézet fölállításának szüksége; ugyanis a népiszkolai tanítók, az elemi iskolai férfi és női tanító-képzőkben kellő tornászati képzésben részesülnek; a polgári iskolai tanítónők a budapesti VI. ker. tanítónő-képzőben; a polgári iskolák leendő oktatói pedig a budapesti paedagogiumban rendszeresített tornatanító-képző szakcsoportban nyerik tornászati kiképzetésüket, mely szakcsoportban még a tanítóképzőintézeti és középiskolai tornatanárok kiképztetése iránt is történt intézkedés.

A tornatanár-képzésnek megoldása tehát az volna, hogy ez az intézkedés tovább fejlesztessék oly módon, hogy a középiskolákat végzett s így a tornászat terén előképzettséggel bíró tanulók az egyetemeken nyerjenek további magasabb fokú kiképzést a tornázásban és tornatanításban is, épp úgy mint más szaktárgyakban, illetőleg a középiskolai tornatanárok az egyetemi ifjak számára felállítandó tornaintézetben nyernék kiképzetésüket; mert a tornatanárnak szaktanulmányai mellett csak oly képzett paedagógusnak kell lennie, mint akár a nyelv tudományok, akár a természettani tudományok, akár a történet tudományok szaktanárának.

Ezen paedagógiai alapigazságból következik, hogy a tornatanító vagy tornatanár-képzést és képesítést továbbra is tornaegyesületekre bízni nem szabad.

A tornaegyesületek már szervezetüknél fogva is a paedagógiai követelményeknek nem felelnek meg. A tornaegyesületek a képzés egyöntetősége, valamint a képesítés biztonsága és ellenőrzése tekintetében, semmi garanciát nem nyújtanak. Mert míg a tanintézetben az oktatást paedagógiai képzettségű, kipróbált, állandón alkalmazott, tehát felelősségre vonható s különben is az igazgatóság és a kir. tanfelügyelő közvetlen felügyelete alatt levő szakemberek teljesítik; a képesítést pedig a miniszteri szakbiztosok és az igazgató tanács ellenőrzik: addig a tornaegyesületnél a kiképzéssel az egyesület választásától függő, tehát különféle változásoknak alávetett s épp azért inkább az egyesület, vagy annak vezetői kedvét kereső, de különben is szabadjokra hagyott oktatók, illetőleg előtornászok foglalkoznak; a képesítést pedig rendszeren az egyesület választmányi tagjai ellenőrzik, kik esetleg sem a tornázásban, sem a tornatanításban nem avatott szakértők.

De ma már nincs is arra semmi szükség, hogy a tornaegyesületek lássák el a tanintézeteket tornatanítókkal, mert mint előbb említém, úgy az elemi, mint a polgári és középiskolák, valamint a tanítóképzők számára is képeznek az illető tanintézetek kellő képzettségű tornatanítókat.

Van igen is a tornaegyesületnek magasztos missziója, t. i. a tornázásnak társadalmi úton való terjesztése, meghonosítása és fejlesztése. Ezen hivatás helyes betöltése képezheti a tornaegyesületek egyedüli feladatát és ha azok tanítóképzéssel is foglalkoznak, félé, hogy vagy egyedül jogosult missziójuk esik áldozatul, vagy a tanítás nem mutatja föl az óhajtott eredményeket. Mind a két esetet kerülni szükséges lévén, érdekében áll az államnak a tornaegyesületeket gyámolítani abban, hogy azok nehéz hivatásuknak a társadalmi téren sikeresen megfelelni képesek legyenek.

Áttérve a kérdés azon részére, hogy minő előképzettségű és korú egyének vehetők fel a tornatanár-képző intézetbe, szintén csak azon paedagógiai alapigazság fölemlítésével felelek: a tornatanárnak általános műveltsége és paedagógiai képzettsége ugyanoly mértékű kell, hogy legyen, mint bármely más szaktanaré. A mint egyéb szaktanár ismereteit az iskolák fokozatos frekventálása útján bővíti évről-évre: épp úgy kell a tornatanári pályára készülő tanulónak is a szakmájába tartozó ismereteket évről-évre fokozatosan megszereznie; és ha a tornázás, mint kötelező tantárgy, az egyetemeken is rendszeresítve van, az egyetem bölcészeti karának hallgatói a középiskolákból oly tornászati előképzettséggel lépnek az egyetemre, mint más kötelezett tantárgyakból, s melyet a tornászati magasabb kiképzés megkövetel.

Javaslatom szelleméből tehát az következik, hogy az előképzettség mértékét és az életkor magasságát meghatározni nem szükséges; mert ha a tornázás kötelezett tantárgynak vétetik, tantervének egybeállításánál ezeknek tekintetbe vétele szükségtelen, illetőleg azok iránt intézkedés történt. E helyen meg kell jegyezmem, hogy az egyetemek bölcészeti karai hallgatói közül azok, a kik a tornatanári képesítést is megszerzik, habár más szakmára készültek legyen, a pályázatoknál előnyben részesítendők, s részükre ez előny biztosítandó. Célja ez intézkedésnek, hogy ez által minél több kiváló erő nyeressék meg a tornatigyet, mely eddig a tanügy mostoha gyermeke volt, melynek pedig úgy egészség-, mint nevelésügyi fontossága ma már vita tárgyát nem képezheti.

Minthogy pedig a tornatanítás is paedagógiailag képzett egész embert igényel, az eddig divatozó mostoha javadalmazás, mely egy intelligens ember legprimitívebb szükségleteire is alig elég, felemelendő s a tornatanító, illetőleg tornatanár rendes tanári fizetésben részesítendő. Csak így lehet reményünk, hogy e pályára oly kiftünő erők is vállalkoznak, kik azt a további tökéletesedés felé vezetik; de a kik eddig más irányban voltak kényszerítve ismereteik értékesítésében.

A kérdés utolsó pontjai: mennyi időre terjedjen a tanfolyam? És hogy minő tárgyakat, minő terjedelemben öleljen föl? E kérdések abbéli javaslatom érvényesülése esetén, hogy a tornázás minden nemű tanintézetben, tehát a legmagasabb fokúakban is kötelező tantárgy legyen, megoldásukat megtalálják ama tantervben, a mely a budapesti paedagógium tornászati szakcsoportja számára össze van állítva, s a melyet a nagyméltóságú közoktatásügyi miniszterium 33,860/884. számú rendeletével jóvá hagyott. Ezen tanterv eredményeinek általános méltatásától, mint

érdekelt fél tartózkodom, nehogy annak előnyeit saját csekélységem érdemének tulajdonítani látszassam.

Második kérdés.

A létesítendő tornatanár-képző intézet mellett fennforog-e még ezután is a tornapóttanfolyamok rendezésének szüksége? Ha igen, mennyi időre terjedjenek és mily szervezetűek legyenek?

E kérdésre a fönnebb kifejtettek alapján határozott „nem”-mel felelek; mert a póttanfolyamokban oly tornatanítókat képeztek, a kik hivatásuknak megfelelni képesek nem voltak. Különben is e tanfolyamok úgy szervezetűknél, mint a tanuló rövidségénél fogva nem is képezhettek oly tanulókat, mint az kívánatos volt, s mint a minőket ma már a tanító-intézetek képeznek. De különben is maga a szó póttanfolyam azt jelenti, hogy ott valamely egyén, a ki már bizonyos fokú készütséggel bír, készütségének hiányait pótolhassa.

Tehát azokon csak oly egyének volnának hivatalra részvételre, a kik bizonyos irányú kiképzésben már részesültek, de akár saját hibájuk miatt, akár más kedvezőtlen körülmények miatt a kiképzés hézagosa volt s abban hiányok fedezhetők fel.

Mit tapasztalunk azonban a torna-póttanfolyamokon. Azt, hogy ott oly egyének jelentkeznek és vétetnek fel, a kik soha tornászati kiképzésben nem részesültek s mégis félévi, esetleg hat heti tanfolyam után, mint okleveles tornatanítóknak kerülnek ki. Ez oly anomalia, melynek vizsgálását bővebben fejtegetni szükségesnek nem tartom. Különösen mióta a tanító-képzőkben tornatanítókat is képeznek, hiányos képzésnek előfordulni nem is szabad; mert a kinek képezése hiányos, azt nem szabad képesíteni.

Aztán hogyan egyeztethető össze az igazsággal vagy méltányossággal, hogy az a tornatanító, a ki hat heti idő alatt szerzi meg oklevelét ugyanazon jogokat élvezze, mint az, a ki 3—4 illetőleg 7 éven át tanul, míg oklevél birtokába jut.

Mi lett a mi póttanfolyamos tornatanító-képzésünk következménye? E tanító fél évig tartó tornatanfolyam, meg a hat hétig tartó póttanfolyamokon nem képezheték ki magukat oly mértékben elméleti, de különösen gyakorlati tekintetben, hogy a tornát sikerrel taníthatták volna; minélfogva saját sikertelen működésükön elkedvetlenedve, nem szolgálhatták a nevelés ezen ágát oly lelkesedéssel és buzgalommal, mi a tanulóknak is hasonló lelkesedést és megkedvelést ébreszthetett volna: sőt az elkedvetlenedés és elidegenedés átszármazott a tanulókra is, mi által a tornatanulás ellen oly reakció származott, mely a csirájában levő intézmény fejlődését egyenesen megakadályozta.

Abban az időben, midőn hazánk nem rendelkezett képzett tornatanítókkal, a hiányon tornatanfolyamok szervezése útján segíteni lehetett is, kellett is; de ma annak 22-ik évében, hogy a népoktatásról szóló 1868. évi XXXVIII. t. cz. 74. §-a a testgyakorlást a népiskola rendes tanítási tárgyai közé sorozta; — midőn a közoktatási miniszterium a tornatanítóknak kiképzése iránt, az illető tanítóképző intézetek tantervében intézkedett — és ma, a midőn ezen intézkedések folytán képzett torna-

tanítókkal rendelkezünk: megszűnt a tornatanfolyamok és póttanfolyamok jogosultsága. Azokra többé szükség nincsen.

Ha azonban egyes helyeken éppen a tornaegyesületekben nyert hiányos képzés okából torna-póttanfolyamok tartása szükségesnek mutatkoznék, azoknak rendezésére, illetőleg vezetésére csakis a tanítóképzők vannak hivatva, de semmi esetre a tornaegyesületek.

Ezen póttanfolyamok tanulóideje és szervezete iránt esetről-esetre a mutatókozó helyi szükségletek szerint kellene intézkedni, mint az kivételeknél szokás; mert általánosságban, mint fönnebb említém, azokra ma már szükség nincs.

Harmadik kérdés.

A polgári iskolai tornatanítók és tornatanítónők kiképzetése céljából a budapesti állami polgári iskolai tanító- és tanítónő-képzőkben létesített három évfolyamú szakkörök fentartandók-e és nem igényelnek-e valami irányban javítást?

E kérdésekre több évi tapasztalatomon nyugvó meggyőződés alapján teljes elfogulatlansággal ki kell jelentenem, hogy ez idő szerint a jelzett szakkörök fentartandók, és nem igényelnek egyéb javítást, mint azt, hogy a már meglevő tanórák fentartása mellett a testgyakorlás azon nemei is meghonosíttassanak, melyek testedző hatásuk mellett, a szellem fölvidítésére is hathatósan közreműködnek, minők: az úszás, a korcsolyázás és a vívásnak különféle nemei.

Negyedik kérdés.

Minő intézkedések szükségesek, hogy az elemi iskolai tanítók és tanítónők az elemi iskolai tanító- és tanítónő-képzőkben az elemi iskolai tornázás kivánalmainak megfelelő kiképzetést és képesítést nyerjenek? Elegendő-e az állami képzők tanterveiben e célból fölvetett idő? Kivánatos-e, hogy a tornaoktatás állapota tekintetében a képző intézetek között névszerint különbség tétessék, s oly tanítóktól, kik a torna tekintetében hiányos képzőkben képesíttettek, a tornából pótlólag külön képesítő vizsgálat követeltessék?

Az elemi iskolai tanítók és tanítónőket képező intézetekben az elemi iskolai tornázás kivánalmainak megfelelő kiképzés leglényegesebb, hogy úgy mondjam nélkülözhetlen kelléke: az egységes és egyöntetű kiképzés; ennek elérhetése végett javaslom országos tornafelügyelői állás rendszeresítését.

Ezen tornafelügyelői állásra oly egyén hivatandó meg, a ki úgy általános műveltsége, mint kiterjedt paedagógiai s elismert szakképzettsége miatt nem csak szaktanártársai, de más tanférfiak elismerését is bírja, hogy így, mint szaktekiutély, föltétlen bizalomra legyen érdemes.

A tornafelügyelő a képzőkben időközönként megjelenvén, ott a tantervben meghatározott tananyag egységes, sikeres, és egyöntetű földolgozását ellenőrzi, esetleg több napig is tartható mintatanítással és gyakorlati útmutatással az egyöntetű tanítás rendszerét és menetét meghonosítandja.

Ezen intézkedés által megszűnik a lehetősége annak, hogy a képző-intézetek között, tornatanítás tekintetében névszerinti különbség tétessék,

és ki lesz zárva tornatanítás szempontjából hiányos képzők lehetősége, mely különbségnek különben is egyenlő fokú tanintézetek között előfordulni nem is szabad.

A mi az állami elemi tanító- és tanítónő-képzők tanterveiben meghatározott tanórák számát illeti, meg kell jegyezni, hogy a női képzőkben a tanórák száma szaporítandó, habár én közvetlen tapasztalat alapján csupán a budapesti II-ik ker. állami tanítónő-képzőben a szaporítást elkerülhetlennek nem találom, mivel egyes kivételeket meghonosítani egyenlőfokú intézetek között megengedhetőnek nem tartok. Általánosságban azonban javaslom, hogy a főlvelt idő legalább hetenkénti 1 órával szaporíttassék.

Mindezeknél fogva egy külön tornatanár-képző és képesítő tanintézet fölállítását nem javaslom, hanem a létező tanintézeteknek jelen szervezetében való főtartása mellett, a tornászatnak mint kötelező tantárgynak minden rendű és rangú tanintézetekbe való behozatalát ajánlom.

Ezen intézkedés által bő alkalom fog kínálkozni, hogy a legmagasabb kiképzés a létező tanügyi szervezet megbontása nélkül, sőt annak keretében sajátíttassék el.

Oheroly János, tornatanár.

A képző-intézeti zenetanításról.

A zene a tanítóképzőben — mint tudva van — többféle szempontból tanítandó s annak kellő ismerete éppúgy szükséges a gyakorlati életben, mint az iskolában.

Két követelményt kell tehát szem előtt tartanunk: a szorosan vett tanítói hivatalhoz, vagyis az énektanításhoz tartozó zeneismeretet és a kántori teendőkhöz való jártasságot; továbbá a társadalmi élet követelte zeneismeretet. Mindkettő alapos tudáson kívül különösen helyes módszertani kezelést igényel.

Mindkét okból a zenetanítás az eddiginél sokkal több figyelemben részesítendő s mindenekelőtt a tanórák szaporításával a tanterv módosítása válik szükségessé.

Azonban egy a gyakorlatban tökéletesen keresztülvihető s tanítóképzésünk igényeinek megfelelő zenetantervet összeállítani nem könnyű dolog. Mert ha a tantervkészítésnél nem leszünk különös tekintettel a tényleg fennálló körülményekre, mint a növendékek előismeretére, a mely zeneismeret a legtöbb esetben semmi; továbbá, ha figyelmen kívül hagyjuk intézeteinkben a növendékek nagy számával szemben a rendelkezésre álló zongorák és az orgonák kis mennyiségét s az aránylag kevés gyakorló időt: mi sem lesz könnyebb, mint zenetantervet készíteni. De vajjon lesz-e azon tantervnek haszna, a mely a fenti körülményekre különös tekintettel nem lévén, annak gyakorlati keresztülvitele nem biztosítható.

Mert mi a javításunk célja?

A régi kevésszavú tanterv helyett részletesebb, igényeinknek s a gyakorlati kivihetőségnek inkább megfelelő tantervet

készíteni. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha a mindenik növendéknek egyformán betanítható minimumra szorítkozáván, sem fölötté kevésre nem szabjuk az anyagot, sem pedig olyan sokat fel nem veszünk, a mennyit helyesen meg ne tudnánk tanítani.

Ezek szerint a tanterv szerény nézetem szerint következőleg volna módosítandó.

I. osztály.

Tananyag: Ének-zeneelmélet, zongora s a II. félévben hegedű. (Hetenkint 6 óra.)

Mielőtt a tananyag rendszeres tanításába kezdenénk, legalább egy hónapig a zeneelmélet elemeinek megismertetésén kívül csak ének lenne tanítandó, hogy egyfelől bevezessük a növendékeket a zenetanulásba, másfelől ez alatt ütenyző és halló érzéküket megismervén, tájékozást szerezzünk tehetségük felől. Ezen idő alatt történik a másod és harmad hangközök kifejtése. Ezután hetenkint 2 óra énekelméletre s 4 óra zongorára fordítandó. Az ének folytatása fokozatos énekgyakorlatok alapján egy nyolczad terjedelemben s „c“ kemény hangnemben. Az elméletből a hangközök, a kemény hanglétrák; továbbá általános zenei fogalmak ismertetése, mint a szólamok, hangterjedelem, üteny, változtató jegyek stb. A már tanult énekgyakorlatok s más kisebb darabok átírása a hangközök s hanglétrák ismerete alapján más hangnemekbe és azon átírt énekgyakorlatok éneklése.

Zongora.

A zongorabillentyűk ismertetése. Ujjgyakorlatok helyes test- és kéztartással, előbb öt, később egy nyolczad hangterjedelemig. A kemény hanglétrák egy nyolczadban s könnyebb két- és négykezű gyakorlatok.

Hegedű.

A II. félévben a 4 zongora-órából egy hegedűre fordítandó, a melyen a testtartás, hegedűtartás, a vonóvezetés érintetlen hurokon s könnyű gyakorlatok egyszerű hangnemekben veendőek elő.

II. osztály.

Tananyag: Ének-zeneelmélet, zongora, orgona, hegedű. (Hetenkint 5 óra.)

Ének-zeneelmélet. (1 óra.)

Az I. évben tanultak tüzetes elisméltése. Az énekgyakorlatok folytatása, a kemény és lágy hanglétrák s ezek törtösszhangzatai, továbbá kétszólamú gyakorlatok. Hangtalálás egy nyolczadban. A hangközök megfordítása, számjelzés, a lágy hanglétrák, a hármas összhangzatok, azok fekvése és fordítása. Létraszerű átmenetek tömötten és elszórva. Könnyebb zongora- és orgonagyakorlatok átírása.

Zongora. (2 óra.)

Az ujjgyakorlatok fokozott gyorsasággal, könnyű két- és négykezű gyakorlatok. (Bartalus zongoraiskolája. Czerny legkönnyebb gyakorlatai.)

Orgona. (1 óra.)

Két- és háromszólamú gyakorlatok, könnyű egyházi énekek pedál nélkül.

Hegedű. (1 óra.)

Az I. évben tanultak ismétlése, kemény és lágy hanglétrák, a könnyebbek két nyolczadban törtösszhangzataikkal. Egyszerűbb gyakorlatok valamelyik hegedűiskola nyomán. (Huber K.)

III. osztály.

Tananyag: Ének-zeneelmélet, zongora, orgona, hegedű. (Hetenkint 4 óra.)

Ének-zeneelmélet. (1 óra.)

Az énekgyakorlatok folytatása, hangtalálás minden hangnemben. Két-háromszólamú gyakorlatok. A hangjegyszerinti énektanítás módszere.

A hármas összhangzatok ismétlése, a négyes összhangzatok elszórása. Az uralgó heted előkészítése s feloldása minden fekvésben és hangnemben.

Zongora. (1 óra.)

Az ujjgyakorlatok ismétlése gyorsabb tempóban. Könnyebb megfelelő gyakorlatok.

Orgona. (1 óra.)

Az egyházi énekek, elő- és utójátékok. Gyakorlatok a pedál használatával.

Hegedű. (1 óra.)

A hanglétrák s azok törtösszhangzatai két nyolczadban s a gyakorlatok folytatása első fekvésben.

IV. osztály.

Tananyag: Ének-zeneelmélet, orgona, hegedű. (Hetenkint 4 óra.)

Ének-zeneelmélet. (2 óra.)

A hangjegyszerinti énektanítás módszere s gyakorlati tanítás.

A többi négyes összhangzatok feloldása. Az ötös összhangzatokról. A Gergely-féle egyházi ének ismertetése.

Orgona. (1 óra.)

Az egyházi énekek begyakorlása. Praeludiumok a pedál használatával.

Hegedű. (1 óra.)

A hanglétrák s törtösszhangzatok különféle vonókezeléssel. Az első fekvésben való alapos jártasság megszerzése.

Végül mind a négy osztálynak karének heti egy órán, melyen különféle egyházi és világi énekek tanítandók. A IV. évesek a karvezetésben részt vesznek.

Az itt felvett tananyagnál többet felvenni — szerény nézetem szerint — jelen körülményeink között még ezen óraszaporítás mellett sem lehet; de nem is szükséges, mert ezen tanterv pontos keresztülvitelével a cél teljesen elérhető, s ha a zenéből is önálló ismereteket adván, odáig képesítjük a tanuló, hogy később további önképzés útján helyes irányban haladhasson. Ez pedig csak úgy vihető keresztül, ha nem az anyag erőfölüli sokaságára, hanem inkább a kevésnek alapos betanítására törekszünk, a következő elvet különösen szem előtt tartván: keveset, de jól.

Eppen ezért az egyes gyakorlati hangszereknél, pl. a hegedűből elégnek tartanám az első fekvésben minden oldalról való alapos jártasság megszerzését. Mert ha az első fekvésben a kellő technikai készséggel játszik a tanuló, a többi fekvéseket önmagától is könnyű szerrel megtanulhatja; ellenben ha a kellő alapvetés nélkül korán fekvésekre megyünk: nem lehet tiszta és öntudatos a játék. Eppen így van a zongoránál is.

Végül bátorkodom ismét megjegyezni, hogy e tanterv mindenik növendéknek egyformán betanítható anyagot akar adni; de természetesen esztelenség volna egy-egy tehetségesebb s esetleg egyik-másik hangszeren már több évi gyakorlattal bíró tanuló is e tanterv szűkebb határai közé szorítani. Én azt tartom, hogy a kivételnek szabályt állítani éppannyira lehetetlen, mint a milyen balgaság volna az általános szabályt a kivételekre is alkalmazni.

Beér Ferencz.

Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatása Kolozsvárta.

Már az őszi óta híre járt, hogy Csáky Albin gróf miniszter a tavaszon Kolozsvárra jön az egyetem látogatására.

Őszinte örömmel várta minden tanintézet a magas látogatást. Azonban a tanév már-már vége felé közeledett és a látogatás még mindig késett! Nem csoda, ha a vizsgálatok ferasztó munkája közben a kilátásba helyezett látogatásról kezdénk megfeledkezni! Azonban június hó 16-án reggel elterjedt a hír, hogy itt a miniszter! — 15-én este 10 óra 30 perczkor érkezett Budapestről a gyorsvonattal — inkognito — dr. Markusovszky Lajos miniszteri tanácsos úr kíséretében. A vonathoz nem várta senki, a szokásos díkeziók és tüntetések elmaradtak; az efféle dolgokat a miniszter úr kerüli, nem kedveli. A Hungária szállóban sürgönyileg — de nem a saját neve alatt rendelt lakást, a hova másnap reggel 1/2 9-re magához kérte dr. Klug Nándor egyetemi rektort és Kozma Ferencz kir. tanfelügyelőt. Tisztelegésre megjelentek ugyanekkor Bély Ákos gróf főispán és Albach Géza polgármester. Ezek, az előbb megnevezettekkel és dr. Markusovszky Lajos miniszteri tanácsos úrral együtt képezték a miniszter úr állandó kíséretét.

Hosszabb társalgás után a miniszter úr kíséretével együtt elindult az egyetem látogatására — gyalog — nem véve igénybe a számára följánlott fogatot. Az egyetem előcsarnokában az egyetemi tanári kar

fogadta, kik nem jelentek meg teljes számban, nem lévén tudomásuk a várva-várt magas vendég megérkezéséről! A miniszter úr ezután rendre látogatta: a rektorátus helyiségét, a növénytani intézetet, az orvostudományi dékáni hivatalt, a bölcsészeti dékáni hivatalt, azután a tantermeiket, melyekre fejszóvalva jegyezte meg, hogy: „Csupa czella“. Megtekintette az egyetemi könyvtárt, hol dr. Szabó Károly történész kalauzolta, továbbá a kéziratárt és régiségtárt. Innen az ásvány- és földtani intézetbe és az egyetemi csillagvizsgálóba ment. Ezután az általános kórtani, gyógyszer-tani és fizikai intézetet nézte meg; innen a jogi kar tantermeinek megtekintésére indult, a hol dr. Concha Győző dékán fogadta. A miniszter úr kérdezősködött az egyetemi hallgatók létszáma felől, mire a rektor elmondta, hogy mintegy 230 joghallgató, 150 orvostanhallgató és 89 bölcsészethallgató van. A miniszter úr erre azon nyilatkozatot tette, hogy a budapesti tudományegyetem tandíjait fölemeli — így azután bizonyos, hogy a kolozsvári egyetemnek több hallgatója lesz mint eddig, a minek örvendeni fog. Az egyetemről a rom. kath. főgymnáziumba ment a miniszter úr, a hol éppen a vizsgálat folyt. Néhány tiszta magyarsággal felelő oláh fiút örömmel megdicsért a miniszter úr. Innen a kórházak megtekintésére indult! Ezek után az egyetemi új épületek megtekintése következett, útközben azonban betért a magas vendég a kereskedelmi akademiát meglátogatni, melynek diszes és bennlakással szervezett épülete és berendezése a miniszter úr teljes elismerését megnyerte. Az iskola a város tulajdona.

A miniszter úr d. u. 2 órakor ebédelt a kaszinóban egészen szűk körben; és pihenést nem tartva, azonnal folytatta látogatásait.

Délután megtekintette az unitárius főiskolát és templomot. Innen a felsőbb leányiskolába ment, a hol a III. osztály vizsgálata folyt. A miniszter urat De Gerando Antonina igazgató, a tanári kar és dr. Szász Béla elnök fogadták. A kolozsvári felsőbb leányiskola a városé; — de most folynak a miniszteriumban a tárgyalások az iskola államosítása felett. A miniszter úr az iskola helyiségeit szűkeknek találta; ígérte azt is, hogy az ügy lebonyolítását siettetni fogja. Az iskolában tapasztalt rend és tisztaság felett elismerését fejezte ki.

A felsőbb leányiskolából az állami tanítónőképzőbe ment a miniszter úr kíséretével együtt, kikhez még dr. Engel Gábor kórházi igazgató, az intézet orvosa is csatlakozott. Az intézetben alulirott, mint igazgató, fogadta a miniszter urat és bemutatta az egybegyűlt tanári kart. Az intézetben aznap szünet volt; az alsóbb osztályos növendékek már haza utaztak, csupán a tanképesítőre készülő negyedéves növendékek voltak jelen. A miniszter úr az igazgató kalauzolása mellett megtekintette az intézet minden egyes helyiségét. A tapasztalt rend és tisztaság felett több ízben kifejezte elismerését. Az egybegyűlt negyedéves növendékeket megszólította, kérdezvén, hogy mikor lesz vége a vizsgálatoknak és szép sikert kívánt a kis csapat leányoknak. Az igazgató és tanfelügyelő előadták az intézeti helyiség hiányait, mikről a miniszter úr teljes mértékben meg is győződött. A hálótermek szűkek és egészségtelenek. Nincs még egy betegszoba sem az intézetben. Huszonegy év óta van az

intézet bérházban, melyért oly magas házbért fizet az állam, mely még a fővárosi viszonyokhoz is sok volna.

A miniszter úr kegyesen meghallgatta minden panaszát az igazgató-nőnek és biztató jószágos szavakkal ígerte meg, hogy mire a bérleti idő letelik, a katozsvári tanítónőképző számára egy czélszerű új épületet fog emeltetni! — Végül azon szerencsében részesítette az igazgatónőt, hogy lakására menve ott néhány perczig kíséretével együtt megpihent. Ezután nevét a látogatási könyvbe bejegyezve, tovább folytatta látogatását az állami tanítóképző intézetben.

Itt Paál Ferencz igazgató fogadta a tanári karral. Itt is mindent szemügyre vett a miniszter úr. Elismerését fejezte ki a növendékek szép műfaragásai felett. Tudomásul vette itt is az intézet helyiségeinek hiányait; és pótépitkezések által óhajt segíteni, hogy a tanítójelöltek az intézetben nyerhessenek lakást.

Ezen túl még a református főiskolát látogatta meg, hol a VI. osztály németnyelvi vizsgáján néhány feleletet meghallgatott; és megtekintette az iskola hatalmas épületét és a mellette levő régi gót református templomot. Ezzel a látogatások körét befejezte.

Este 6—8-ig a tisztelgéseket fogadta a miniszter úr. Az összes tudományos, közép- és népoktatási intézetek és a városi hatóságok tisztelegtek a miniszter úrnál, ki fáradhatatlan munkásságával és meleg érdeklődésével mindenkinek a bizalmát és mély tiszteletét megnyerte.

Az állami tanító- és tanítónőképző, a kereskedelmi és polgári iskola igazgatói Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő vezetése mellett jelentek meg a miniszter úr előtt. Mélyen érzett hálájuknak adtak kifejezést a miniszter úr látogatásáért, ki fáradhatatlanul vette szemügyre a tanügy minden rétegének állapotát; személyesen győződött meg a hiányokról vagy — előnyökről. Mindenkit a meggyőződés hangján biztatott, a hiányok orvoslását ígérve, a tapasztalt haladás felett elismerését kifejezve.

Megnyugvást és teljes bizalmat meríthet a tanügynek minden lelkes munkása a közoktatási miniszter úrnak e látogatásából, kiről szinte közmondásos már, hogy ígérete az adott szó szentségével bír; és a mit ő mond, arra építeni lehet!

Nem hallgathatom el azt sem, hogy a miniszter úr kiváló elismerését fejezte ki Kozma Ferencz kir. tanfelügyelőnek az ő hivatalos pontosságáért, ki tapintatos, gyengéd és a mellett mégis erélyes magatartásával — a tanítóvilág kedvence és tisztelt barátja!

Az Isten áldja meg és sokáig éltesse közoktatási miniszterünket, a magyar tanügynek e jószágos apostolát és erős várát!

Lázárné Kasztner Janka.

NÉPOKTATÁS.

Felhívás gyűjtésre az egyetemes tanítógyűlés érdekében!

A mint tisztelt olvasóink előtt bizonyára tudva van, gróf Csáky Albin vallás- és közoktatástügyi miniszter úr ő nagyméltósága a IV. egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottságának ama kérelmét, hogy a kor-

mány a gyűlést 2000 frttal segítse, fedezet hiányában nem találta teljesíthetőnek. Annak idején ez bizonyos megdöbbenést keltett a tanítói körökben és a váratlan eseménynek legközvetlenebb következménye az lett, hogy kérdésessé vált az egyetemes tanítógyűlés megtartásának lehetősége. A nagy rendező-bizottságnak június 12-én tartott ülése tárgyalta a kérdést, de a fenti és egyéb események nyomasztó hatása miatt nem birt végleges határozathoz jutni. E közben történt azonban, hogy a derék Singer és Wolfner cég 100 frtot adott az egyetemes tanítógyűlés költségeinek fedezésére s a tanítók és tanügybarátok körében kisebb-nagyobb összegekkel önkéntesen megindult az adakozás. Ujjmutatás volt ez! A június 19-én tartott nagy rendezőbizottsági ülés a pillanatnyi nyomasztó hatásból felocsúdva, egyhangúlag az egyetemes tanítógyűlés megtartása mellett nyilatkozott és elhatározta, hogy részint a fővárosnál, részint a társadalomnál fog keresni kárpótlást azon anyagi támogatás helyett, a melyet a kormány „fedezet hiányában“ megtagadott. A lelkesedés az eszme iránt igen élénk volt s az ülés helyén több mint 300 frt gyűlt össze; maga a Lampel-féle könyvkiadó cég 200 frttal járult az összeghez. Elhatározottat gyűjtőívnek kibocsátása, a melyet alább közlünk egész terjedelmében. Ajánljuk tisztelt kartársaink szíves figyelmébe.

Az ország intelligens közönsége nem nézheti közönyösen a tanítók emez országgyűlésének sorsát. Még közvetlenebbül érint annak sikere minket, tanítóképző tanárokat. Hiszen, ha annak lefolyása olyan lesz, hogy a külföldi hasonnemű gyűlések mértékét megüti, az tanítóképzésünkre is fényt fog vetni. Támogatnunk kell tehát az egyetemes tanítógyűlést szellemileg, de anyagilag is, mert ez utóbbi adja meg a feltételeket az erkölcsi sikerhez. Igaz, hogy Fortuna a bőség szarujával nem kereste fel a tanítóképző tanárokat, tőlünk sok nem telik. De vannak barátaink, kiknek körében gyűjtünk e fontos célra és magunk is adakozunk, ha csak néhány krajczárt is! A „Magyar Tanítóképző“ megnyitja a gyűjtést a IV. egyetemes tanítógyűlés költségeinek fedezésére! Kérjük a begyűlt összegeket vagy egyenesen az alább közölt felhívásban megjelölt helyre, vagy lapunk szerkesztőségéhez juttatni.

A végrehajtó-bizottság által kibocsátott felhívás ime a következő:

Mélyen tisztelt Polgártársak!

A folyó évi augusztus havában Budapesten tartandó IV. egyetemes tanítógyűlés rendező-bizottsága nevében fordulunk mélyen tisztelt Polgártársainkhoz, hogy egyetemes tanítógyűlésünk rendezésében minket erkölcsi és anyagi támogatásaikban részesíteni kegyeskedjenek.

Tizenkét éve immár, hogy Magyarország néptanítói legutolsó egyetemes gyűléstüket megtartották. A megváltozott viszonyok és körülmények gátolták meg hosszú időn át az új egyetemes tanítógyűlés egybehívását. Ma ezek az akadályok megszűntek. Magyarország 25 ezer néptanítója melegen óhajtja, sőt követeli, hogy az elődeink által megalkotott s a nemzet népnevelésügyére nagyfontosságú egyetemes tanítógyűlések ismét életbelépjenek. Ugyanazért az 1878-ban tartott III. egyetemes tanítógyűlésből kiküldött végrehajtó bizottságnak m. é. Szent-István napján 84 hazai tanítóegyesület és testület képviselői (400-nál több tanító) által tar-

tott nagy gyűlésén elhatározottatott, hogy f. é. augusztus havában az ország fővárosában, Budapesten, egyetemes tanítógyűlés tartassék, melyen a hazai népoktatásügy szolgálatában álló minden tanító, tanítónő, a magasabb népoktatási tanintézetek tanárai, sőt minden tanügybarát egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel résztvehet.

E határozat alapján a III. egyetemes tanítógyűlés végrehajtó-bizottsága a magyarországi néptanítók IV. egyetemes gyűlését Budapestre, 1890-ik évi augusztus hó 20-ra egybehívta.

Nem lehet az egyetemes gyűlést vidéken tartani, mivel nincs hazánkban a fővároson kívül város, hol a néptanító annyit láthatna, annyit tanulhatna rövid 3–4 nap alatt, mint Budapesten; továbbá mivel a fővárost, a haza drága kincsét, a nemzet néptanítóinak, népnevelőinek kell első sorban megismerni és megszeretni, hogy ezt a szeretetet a nemzet reményeinek, a haza jövő polgárainak szívébe is beoltsák. A nagy Széchenyi, a „legnagyobb magyar“ is azért akarta a fővárost emelni, azért áldoz rá milliókat az ország is, hogy Budapest az legyen a magyaroknak, miye más művelt államnak, nagyobb országnak saját fővárosa. „Mindenen nemzetnek van egy szent városa,“ — mondja Jókai Mór — „melyre kegyelettel és büszkeséggel gondol. Az angol büszkén beszél Londonjáról; Párisnál számitja a franczia a világ közepét, s az orosz megcsókolja a földet, midőn Moszkvába lép; — szabad legyen a magyarnak is édes örömet érezni, midőn Budapestre gondol.“

Ki fogja azonban a nemzet közt ezen érzületet, melyre szükségünk van, ébreszteni, fejleszteni s a hazaszeretetet fokozni, ha a néptanítók nagy része ezt maga sem bírta megszerezni? Maga a halhatatlan Eötvös József báró is ellenezte, hogy a néptanítók egyetemes gyűlése a fővároson kívül tartassék. Ugyanazért a fővárosban létező népoktatási egyletek és tantestületek — az ország tanítóságának kérelmére — készséggel vállalkoztak a IV. egyetemes tanítógyűlés rendezésére, azon reményben, hogy — miként a múltban — most is számíthatnak a magas kormány és a főváros áldozatkész hatóságának a támogatására.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter úr ő nagyméltósága örömeinek adott kifejezést hozzánk intézett magas leiratában a felett, hogy a IV. egyetemes tanítógyűlést ez évi augusztus havára egybehívtuk: „mert e gyűlés — úgymond — kitünő tényezőként fog szerepelni a nagyobb jelentőségű paedagógiai és didactikai eszmék tisztázására, a népoktatási ügyünk tovább fejlesztése érdekében szükséges teendők szakszerű megbeszélésére, a néptanítói hivatás eszményibb felfogásának és ebből kifolyólag a népiskola ügye iránti lelkesedésnek terjesztésére. Ezért — készséggel kilátásba helyezem támogatásomat és figyelemmel fogom kísérni a gyűlés működését.“ A végrehajtó-bizottság azon kérelmét azonban, hogy a negyedik egyetemes tanítógyűlés rendezésével járó költségek fedezése céljából 2000 frt államsegélyt engedélyezzen ő nagyméltósága, fedezet hiányában, nem teljesíthette.

Ez a körülmény kényszerít bennünket arra, hogy a magyar társadalom lelkes polgáraihoz forduljuuk kérelmünkkel; egyébként nem fedezhetnők a gyűlés rendezésével járó költségeket. Igy pl. a felhívások, iga-

zolványok, értesítések, meghívók, bélyegek, postabér, a gyűlés tartama alatt napi „értesítő“, később „napló“ szerkesztése és nyomtatása, gyorsírók és szolgák díjazása, az iskoláknak háló-termekől való berendezése, a tanszer-kiállítás felszerelése is tetemes költségbe kerül. Mindezek s egyéb nélkülözhetlen kiadásaink összege az 1874-ben tartott s 1523 tanító által látogatott egyetemes gyűlésen 5558 forintra rúgott. Ez évben oly nagy az egyetemes gyűlés iránti érdeklődés, hogy 2000-nél is több tanító részvételére számíthatunk, ehhez képest kiadásunk, bármennyire takarékoskodjunk is, a fentebb említett összegnél kevesebb nem lehet. A magunk erejéből pedig nem fedezhetjük azt.

Budapest főváros hatóságának erkölcsi támogatása felől biztosítva vagyunk; de ma még nem tudhatjuk, támogathat-e bennünket anyagilag, pénzbeli segélyvel is? Ezért fordulunk bizalommal a nagy közönséghez, a magyar nemzet lelkes polgáraihoz: ne vonják meg a nemzet legszerényebb napszamosaitól segítő kezűket, midőn azok a nemzet nevelésügyének emelése czéljából gyűlnek össze a haza fővárosában. Most, midőn hosszú, nehéz évek után összegyűltünk, hogy új életet teremtsünk a már-már zsibbadó tanítói közszellem működési terein: nem habozva, nem aggódalmaskodva, de teljes bizalommal nyújtjuk ki támaszt kereső kezeinket önök felé mélyen tisztelt polgártársak, kik értik és érzik, hogy a közoktatásügy s nemzeti népnevelés nem lehet egyedül a tanítók munkája.

Az egyetemesgyűlés napirendjében benn foglaltatnak többek közt azok a pontok is, melyek a nemzeti szellemnek ápolására, a népiskolák berendezésére s a tanítói közszellem fejlesztésére vonatkoznak. Ezen az egyetemes gyűlésen fognak tanácskozni a kisdédvök s a nőnevelés hivatott munkásai oly kérdésekről, melyekhez minden hazafinak, akár tanító, akár nem, van szava, s melyek iránt érdeklődnie kell mindenkinek, a ki magyar, s a ki hazája javát előmozdítani igyekszik.

Sokat, nagyon sokat kell még dolgozni Magyarországon tanítóinak a nemzetlét érdekében is; s e munkában a legnagyobb ösztön az, ha érezzük, hogy nem vagyunk magunk, nem lehetünk elhagyatva: mellettünk van a magyar nemzet lelkes polgársága s buzdít, lelkesít bennünket a további küzdelemre.

Egész bizalommal járulunk azért önökhöz, mélyen tisztelt polgártársak: vegyék tőlünk szívesen e gyűjtő-ívet s bármily csekély adománynyal is, járuljanak az egyetemes tanítógyűlés költségeinek fedezéséhez, s tegyék lehetővé, hogy a Budapestre érkező tanítótársainknak, ha mást nem, legalább éji szállást adhassunk.

Bizton reméljük, hogy a jó ügy érdekében — miként a múlt években tartott ilyenmű egyetemes tanítógyűléseink alkalmával tenni szíveskedtek — most is támogatni fognak s nem vonják meg tőlünk segédműnket; minélfogva az aluljegyzett rovatokba becses neveiket, lakásukat, valamint a kegyadomány összegét feljegyezni s e gyűjtő-ívet, legkésőbb folyó évi augusztus hó 1-ig, Kurz Sámuel pénztárosunkhoz (Budapest, IV. ker., Deák-tér 4. sz.) beküldeni méltóztatassanak.

Kérelmünket ismételve, kiváló tisztelettel s hazafias üdvözléssel vagyunk Budapesten, 1890. évi június hó 23-án,

a III. egyetemes tanítógyűlés végrehajtó-bizottsága nevében: Lakits Vendel, elnök; Szőke István, alelnök; Somlyay József, titkár; Gyurkovits Béla és Sántha Lajos, jegyzők; Kurz Sámuel, pénztáros. — A IV. egyetemes tanítógyűlés rendező nagybizottsága nevében: Zichy Antal, tiszt. elnök; Péterfy Sándor és Szathmáry György, elnökök; Nagy László, Trájtler Károly és Vajdafy Gusztáv, alelnökök; Hajós Mihály, Moussong Géza, Böngérfi János és Schwetz Vilmos, jegyzők. — A szerkesztőbizottság nevében: Komócsy József és György Aladár, elnökök; Dr. Gööz József, alelnök; Böngérfi János, Moussong Géza, Györffy János és Mártonffy Imre jegyzők. — A fogadó- és vendéglátó-bizottság nevében: Walter Károly és Senyey Ferencz elnökök; Farkas József, Koncsék Lajos, Schwetz Vilmos és Hajós Mihály, jegyzők. — A kiállítást rendező bizottság nevében: Suppan Vilmos és Kozocsa Tivadar elnökök; Falvay Antal, Gyulányi Adolf és Almássy János alelnökök; Soltész Kálmán, Szabó Lajos, Csath Gyula és Lévy Miksa, jegyzők. — Az ünnepélyrendező-bizottság nevében: Vajdafy Gusztáv, Göndöcs István, Bagonyi Adolf és Bánó József, elnökök; Schaffer Sándor, Erődy Ernő, Kugler János és Nohn Nándor, jegyzők. — A pénzügyi bizottság nevében: Örley János, Jeny József és Kálnay Nándor elnökök; Farkas Elek, Tanos Sándor, Hangl József jegyzők; Garay Antal ellenőr.

ISMERTETÉSEK.

Torna-ánkét.

A vallás- és közoktatási miniszteriumban június 16-án a tornatanárképzés és tornatanárképesítés reformja tárgyában szaktanácskozmány tartatott, melyben Csáky gróf miniszter távollétében Berzeviczy Albert államtitkár elnökölt. Kivüle a miniszteriumot Apt Kamil és Klamarik János min. tanácsosok s dr. Suppan Vilmos tanítóképző igazgató az utóbbi, mint előadó és jegyző képviselték. Az ánkét tárgyát a tornatanárokat képesítő különböző provizorius tanfolyamok rendszeresítése és államosítása képezte. A nemzeti tornaegyesület kiküldött képviselői, éltkön Hegedűs Sándor orsz. képviselővel az állami tornatanárképző, a nemzeti tornaegyesület kebelében fölállítani javasolták, a mi mellett az egylet állami szubvenciója felemeltetnék. Enézethez csztlakozott Verédy tanfelügyelő is. Az ánkét többi összes tagjai az államosítás teljes végrehajtását kívánták egy külön önálló állami tornatanárképző felállításával, mely teljes garanciát nyújt az egész testgyakorlati reform keresztülvitelére, a tornatanításnak magyar nemzeti szellemben való reformálására, mely álláspontot Porzsolt Kálmán képviselte az ánkéten. Résztvettek az ánkéten a már említettekén kívül: Jenny Antal, dr. Kollár Lajos, Porzsolt Jenő, miniszteri biztos, Szontágh Ábris, Gyertyánffy István, dr. Dollinger Gyula, Oheroly János, Bokelberg Ernő, Szedlacsek Lajos, Szafka Manó és Graticzky Leó.

Berzeviczy Albert államtitkár megnyitván az ülést, hangsúlyozta, hogy tornatanításunkat alaposan reformálni kell s a kormány e reformot a legszélesebb alapon ki is fogja fejteni. A reformok első láncszemét a tornatanár-képzés képezi, melynek mai állapota egyáltalán ki nem elégítő. Hangsúlyozta továbbá, hogy a tornatanárok képzését akként kell reformálni, hogy a tornatanárok ne csak speciális szakképzettséget, hanem általános műveltséget is nyerjenek.

Suppan Vilmos tanítóképző igazgató, mint előadó érdekesen válaszol a tornatanító-képzés mai állapotát. A magasabb iskolák számára tornatanítókat jelenleg a két áll. polg. iskolai tanító, illetőleg tanítóképző és a nemzeti tornaegylet kebelében fennálló tornatanító-képző szolgáltat. Az utóbbiban hat havi rendszer és hat havi póttanfolyamok tartatnak, mindkettőben mindössze 50—60 elméleti, 90 gyakorlati tanóra tartatik. Hiány, hogy a színvonal, kivált a boncztanból, alacsony; hogy a vezénylésben a kiképzetés hiányos, hogy a paedagógia nem tanítatik. Az egyes tárgyakra igen kevés idő fordítatik (péld. boncztanból az utóbbi tanfolyamból csak 10 óra tartatott). A két áll. polg. isk. tanítóképzőben a tanfolyamok 3 évre terjednek; az elméleti órák összes száma 96, gyakorlati tornázásra 200 óra fordítatik. Csak a polgári iskolai tanító, illetve tanítóképző valamely növendéke lehet e tanfolyamon tanító. Az elemi iskolai tanítók a tornára való kiképzetésüket az elemi iskolai képzőben kapják. Az államiakban 2-nek kivételével képesített tanárok vannak; tornaacsarnokok és tornatermek is alig egy-kettőben hiányzanak. A felekezeti képzők állapota kevésbé kielégítő.

Hegedüs Sándor köszönetet mond a kultuszminiszternek és az államtitkárnak, hogy a tornatanítás reformját, a közoktatási politika programjába fölvtették. Forduló ponthoz jutottunk a tornatanítás ügyében, melyen az egyesületi öröklődés köréből az állam a maga kezeibe veszi az ügyet. A tornatanárképzés ügyét akként véli megoldhatónak, hogy a nemzeti tornaegylet eddigi tanfolyama bővítettnek ki, ez egyesület az államnak nagyobb befolyást engedne, de egyszersmind nagyobb szubvencziót követelne.

Jenny Antal nem helyesli Hegedüs javaslatát, mert az kétségtelen hogy a tornatanárképzés eddigi rendszere nagyon rossz volt s ezért gyökeres reformra van szükség. Önálló intézetet javasol, még pedig az egyetemmel kapcsolatosan. Furcsának találja Hegedüsnek azon koncepczióját, hogy a nemzeti tornaegyesület némi befolyást engedne az intézet vezetésébe. Holott az ilyen állami intézetnél éppen a magán egyesületnek nem szabad semmi befolyást engedni.

Porzolt Kálmán részletesen kifejti a fölállítandó tornatanárképző szervezetét, melyben a tornatanárok az általános paedagógiai képzettségen kívül gyakorlottságot sajátíthatnának el a vívás, úszás és körsolyázás sportjában is, melyek a testi nevelés általános reformálásakor a középiskolában ugyis taníttatni fognak. A képzőbe való felvételt magasabb kvalifikációhoz kötni javasolja. Súlyt kíván fektetni a katonai gyakorlatokra, a czéllövésre. Teljesen újra szervezni javasolja a tornatanárvizsgáló bizottságokat is. Kimutatja, hogy egy középiskolával kapcsolatos tornatanárképző fölállítása nem kerülne többbe, mint a nemzeti torna-egyesületben

szubvencionálandó intézet, a melyet végre is csak újra reformálni kellene. Különösen hangsúlyozza, hogy oly szellemben reformáltassék a tornatanárképzés, hogy a közoktatásügyi kormánynak az a programja, melynek Berzeviczy államtitkár a parlamentben oly szép kifejezést adott, midőn a görög athletika fölelevenítését sürgette, keresztülvihető legyen a szabad s nemzeti szellemben nevelt tornatanárok által. S különösnek találja a szóló, hogy mikor a görögnyelv helyettesítéséről tanácskoztak a miniszteriumban, senkinek sem jutott eszébe, hogy a klaszikai szellem fentartására a görög athletikának is lehetett volna helyet szorítani a tantervben.

Berzeviczy államtitkár megjegyzi Porzsolt utóbbi szavaira, hogy a görög nyelvet helyettesítő tantárgyak csak a növendékek egy részére lesznek kötelezők s így nem lett volna helyes a görög testgyakorlatokat felvenni.

Klamarik min. tanácsos Porzsolt azon megjegyzésére, hogy egy középiskolával kapcsolatosan kell a tornatanárképzőt felállítani, megjegyzi, hogy ilyenekül csupán az V. kerületi reáliskola, vagy a tanárképző intézet gyakorló-iskolája lenne alkalmas.

Verédy Károly tanfelügyelő üdvözli Porzsolt azon javaslatát, hogy a tornatanárok képezésénél a vizsgáló bizottságban szakértők alkalmaztassanak; a képzőt azonban meghagyná a tornaegyesületnek.

Dr. Kollár Lajos nem ért egyet Hegedüssel a képző helyét illetőleg, legfeljebb ideiglenesen hagyná ezt a tornaegyesületnek, míg az állami intézet felállítására pénz lesz.

Dr. Szontagh Miklós a nemzeti tornaegyesület érdekében szólal fel; míg Oheroly János az állami képző felállítását sürgeti.

Porzsolt Jenő a tornatanárképzés centralizációját javasolja; részletesen leírja, minő szervezete kellene, hogy legyen az intézetnek. A nemzeti tornaegyesületnél azért sem lehet hagyni a képzőt, mert az egyesületnek nincsen kellő nagyságú nyári tornater, s nincsenek állami gymnasiumi növendékei, a kiken tanulhatnának a tornatanár jelöltek.

Felszólalt még Gyertyánffy István tanítóképzői igazgató, hangsúlyozván, hogy a tornatanárok oly kvalifikációval birjanak, mint illető tanintézetekben a többi tanárok, továbbá Boeckelberg, Szedlacsik, Grátoviczky stb. Szóba került Porzsolt Kálmán javaslatára a tornatanárok anyagi helyzetének javítása, mire Klamarik min. tanácsos kijelentette, hogy a tornatanárok fizetéseinek emelése tárgyában most készül éppen javaslat a miniszteriumban.

„Nemzet.”

Zenetanítás a budai állami tanítóképzőben.

(Vége.)

Vonjuk összebb a vitorlát, abban a reményben, hogy sok elhallgatott dolog elmondására lesz még valamikor jó alkalom.

Folytassuk a tanmenetek vázlatát. Az ének a tanítóképző legfontosabb zenei tárgya. Nemcsak azért, mert legközvetlenebb érdekű, s

legszerveesebb kapesot képez a képző és a népiskola között, ezélt az eszközökkel szemben, hanem azért is, mivel a zenei ismeretek összes elemeit az énekiskola révén kapják növendékeink s így úgyszólván ez a törzs, ez a szilárd mag, ez a vezérlő fonál.

Az I. évfolyambeli tanulmányokat az ének nyitja meg heti 4 órával. Féléven át a Bartalus-féle Énektanító Vezérkönyvek I—II. évfolyama kényelmesen befejezhető. Ez a fok valóságos képe a népiskolai tanításnak, nem csak módszerben, hanem tárgyban is, mivel a belépők legnagyobb része épp oly kevésbé ismeri a hangjegyeket, mint akár a népiskola zsenge újonczai. A tanítás induktív; az indukziót követi az elmélet, ezt a begyakorlás, mit a (hallás után készített gyermek-dal gyűjtemények által) a gyakorlati alkalmazás fejez be. E mozzanatok rendre követik egymást az év nagy dimenziójában épp úgy, mint egy-egy óra szűk körében. Az első félév dolga az alakító jegy nélkül leirt kemény létra fokozatos fellépetése, e dallami mozzanatok mellett nem felejtkezvén meg a rithmikai elemek beszövéséről sem. Ezt követi a két kules ismertetése s a kemény létrák rendszere 7 alakító jelig. Ez utóbb említettekre két hét bizvást elegendő. Januártól kezdve a heti 4 énekórából 3 zongorára jut, egy megmarad énekre. A zongoraórákon a szünetelők a Vezérkönyv énekgyakorlatait átdolgozzák a kemény létrákba, az így készített dolgozatok adnak aztán anyagot a fentmaradt énekórákra. A létrák sorrendje előre ki lévén jelölve, nyugodtan és szakadatlanul folyik a hallgatolagos munka — egész év végéig. Az énektanítás módja egyéni és tömeges lévén, a dolgozatok revíziójára minden óra alkalmat nyújt. Ez év technikai anyagát néhány 3 szolamú karének fejezi be, az elméletit pedig a kettős alakító jelekkel képzett kemény létrák rendszere.

A II. osztályban 1 óra az egész éven át énekre esik. Itt jönnek elé a lágylétrák, melyek begyakorlására azonban a Vezérkönyv III. és IV. évfolyamai kevés anyagot nyujtván, a hallás utáni hangírás-gyakorlatokat vagyunk kénytelenek felhasználni.

Míg az első osztályban használt vezérkönyvi évfolyamok feltétlenül alkalmasoknak és könnyen kezelhetőeknek bizonyulnak, addig a felsőbb osztálybeliek kezébe adott V. és VI. évfolyam használata nem egy nehézségbe ütközik.

Nem volna érdektelen legegélbb is kissé meghányi-vetni a kérdést, hogy vajjon a népiskolai tanítók számára írt vezérkönyvek általában jóknak bizonyulnak-e a képzőintézeti tanulóknak kezeiben kézikönyvekül.

Más tantárgynál tán kevésbé bonyolult a kérdés. Éneklő ABC-éink ki akarják kerülni a létrarendszert — melynek kerülgetése a tanítók képzését illetőleg ezéltalan, sőt káros volna. Mivel pedig a létraszerűtlen hangok nagy választéka éppen azt akarja feleslegessé tenni, s mivel — a dolog természete szerint — a Vezérkönyv nem lehet egyéb, mint a népiskolai kézikönyvek kommentált kiadása: igen természetes, hogy kettős munkát kell végeznünk, minden különösebb haszon nélkül. Adjuk még ehhez azt is, hogy a Vezérkönyv (a tanítók érdekeit tartva szem előtt) a létrarendszert csak annyiban használja fel, a mennyiben a gyermekek

hangjának terjedelme szükségessé teszi a kézikönyvbeli létra áthelyezését.

Hogy ez — a képző szempontjából — merő esetlegességgé válik: könnyen belátható. Meg nem bolygatott kérdés még, — mi se bolygassuk tovább. Két — egyik sem kicsinylendő — haszna van annak mégis, hogy a III. és IV. osztályú növendékek kezébe a Vezérkönyv V. és VI. évfolyamát adjuk.

Egyik, hogy Vezérkönyv forog a növendékek kezében, melynek kidolgozása, az abban közölt tanítási tervezetek eszméltető eredménnyel járnak; a másik, még fontosabb, hogy a népiskola anyagában feltétlen jártasságot, s elvitázhatatlan biztosságot szereznek növendékeink.

A karének-gyakorlatokon mind a négy osztály növendékei, együttesen vesznek részt. A karének-órákat a szólamok próbái előzik meg, melyeknek vezetésével képzetesebb (körülményeinkhez képest polgári képző-beli) növendékek vannak megbízva.

Az összhangzattan a III. és IV. osztályban, heti 1—1 órában tanítatik. A felvett idő elégnék bizonyult, az eredmény is kielégítő. Ime egy tanmenet-vázlat a legutóbbi iskolai évről. A) III. osztály. A létrák rendszeres ismertetése. Az összhangzatos lágy létra. A hangközök. A létraszerű hangközök. A hangközök megfordítása. A hármas összhangzatok. A szólamok. Fordítások. Fekvések. Tömött és elszórt összhangzatok. A főhármasok összekötése. A szólamvezetés. Párvonalos menetek. A mellék-hármasok. Az alaphang lépései. A szűkített hármas. (VII. 1.) A hatod összhangzat. A szűkített hármas hatod összhangzata. A negyed-hatod összhangzat előkészítése, helyzete és feloldása. A záradék. A lágy létra hármas összhangzatai. A szűkített hármas. (II. VII. 1.) A bővített hármas. (III. 1.) B) IV. osztály. A négyes összhangzatok létraszerűsége és fajtái. Az uralgó hetes, fordítások, fekvések. Az uralgó hetes összekötése az I., a III., a VI., a II., és a IV. lépéssóvel. A lágy létra uralgó hetese, összekötések. Uralgó hetes összekötése más uralgó hetessel, körök. Az uralgó hetes felhasználása átmenetek képzésére. Színező áttérés, körök. Az uralgó hetessel egyhangzású összhangzatok. Az uralgó hetes módosítása. Mellékhetések. A kis heted összhangzat. A négy heted összhangzat. A kis szűkített heted összhangzat. Az átmenő heted. A lágy létrák hetes összhangzatai. A szűkített hetes. Átmenetek a szűkített hetessel. Az ötös összhangzatok. A módosított hangzatok. Az átmenetek fajtái. A létrák és hangnemek rokonsága. A számfeletti hangok. A szólamvezetés szabályai (rendszerezés). Összefoglalás.

Mindkét osztályban hetenkint egy írásbeli dolgozat. Összekötések, számjelzési gyakorlatok. Összhangzási kísérletek minden fokon.

A módszer ezen tárgynál is induktív, s kérdve kifejtő. Deduktívnek látszik a III. osztály anyagának első része, ez azonban az I. és II. évfolyamban végzett iskolai, hallgatóságos munkálatok rendszerezése lévén, csak ennek figyelmen kívül hagyásával tekinthető olyannak.

Miként szegődnek az összhangzattani ismeretek az egyházi zene, az orgonálás, a zongora, s főleg a népiskolai énektanítás szolgálatába, nem részletezem, nincs rá hely, idő s alkalom.

Az orgona szintén eléggé kiveszi részét a tantervünkben felmutatott órákból. A II. évfolyamtól kezdve minden osztályban 1—1 heti órával szerepel. Mivel e tárgy tanítása feltétlenül egyéni, legfeljebb csak általános tanmenetet lehet adni. A II. osztálybeliek 2, a III. osztálybeliek 3, a IV. osztálybeliek 4 szólamú gyakorlatokat tanulnak. Igen természetesen, hogy a tehetségben s szorgalomban kiválóbbak akadály nélkül megelőzhetik az osztályuk számára kiszabott anyagot. Az egészséges versenynek semmi sem áll útjába, s minthogy a növendékek óráról-óra rendre kihallgattatnak, ki van zárva a tespedő hanyagság.

A zongora-tanítás csak az I. és II. osztályban lehet valóban intenzív. A felsőbb osztályokban csak $\frac{1}{3}$ óra jut rá, a főszerepet az orgona veszi át. Helye volna a sokat emlegetett s vitatott tömeges tanításról néhány szót szólni. Elmondani az okokat, melyek alaki, tárgyi és gyakorlati szempontból mellette (s tegyük hozzá ellene) szólnak; de talán ezt is jobb lesz máskorra hagyni; csak annyit jegyzek meg, hogy általánosságban a tömeges tanítás csak egyénenkéntivel együtt lehet üdvös, célravezető. Legáltalánosabban szólva: a technikai részek gyakorlása egyénenkénti; ezenkívül is a tömeges tanításnak inkább az alsóbb osztályokban, az egyénenkéntinek inkább a felsőbbekben van helye s jogosultsága. Egyebekben egymást kölcsönösen kiegészítik, támogatják. Így van azután, hogy már az első évfolyamban is (noha a kezdet kezdeténél voltak) egy-kettő már egyéni oktatásban részesül, míg másfelől egy-egy gyengébb generáció rosszabb anyaga a III. évfolyamban is csak csapatosan vihető valamire. Az eddigi gyakorlat szerint, a felsőbb osztályokban $\frac{1}{3}$ év fordítatik a zongorára. Nem tudom, nem lenne-e célszerűbb egy óra keretéből kiszakítani e harmadokat.

Ha céljainknak megfelelő iskolánk volna, mely rövid de gondos tanulást igénylő gyakorlataival megengedné a kísérletet, tán nyernék vele.

Mert bármennyire szigorú ellenőrzés alá vesszük is a növendékek gyakorló óráit, kellő kihallgatás (tehát vezetgető útbaigazítás) nélkül a lelkiismeretes szorgalom sem teremthet jó gyümölcsöt.

Ez utóbbiakra nézve jegyzem még meg, hogy minden növendéknek óra-rend formában, be van osztva hetenkiint legalább 2 (vagy 3) orgona, és 1 zongora-magánygyakorló óra. Az internátus kedvező talaj. Az ellenőrzés könnyű — s a mi ennél sokkal fontosabb, a növendékek szabad idejüket szívesen töltik a gyakorló-termekben. Nem lényegtelen, mert az önmívelés utáni vágy s az ahhoz való előszeretet avagy csak az arra való alkalom is a legtöbbször többet használ, mint a legjobb tanterv paragrafus halmaza.

Végezzük a hegedű tanítással. Az összes zenei tárgyak közül legkövetlenebbül ez kívánja a népiskolai énektanítás ügyét szolgálni, mi természetesebb, mint hogy tanítása módja egészen annak a szellemében találja meg a legigazabb formát. Egészen az énektanulmányok nyomán halad, egy évvel követvén azt olyan formán, hogy a hegedű-tanfolyamok megelőzését a közvetlen alsóbb osztály énekanyaga képezi. De itt is,

mint a többi technikai tárgyaknál, a felsőbb osztályokban a tanítás egyénivé válik, rendszeres iskolák alapján.

A tanterv fogyatékosága talán ezen tárgynál érezhető legjobban, mert a szétszórtság az egyöntetű s rendszeres haladást nem kis mértékben akadályozza. Ezen segíteni — minden megbontás nélkül lehetne ugyan, de mint sok változást, reméljük ezt a „segítést“ is a tanterv-reviziótól.

Sztankó Béla.

A szakképzés a hofwyli (Bern) állami tanítóképzőben.

Az egykor világhírű Fellenberg-féle nevelőintézet hajlékul szolgál most a berni (német) képzőnek, mely előbb a jó negyedóránnyira fekvő Münchenbuchseeben volt elhelyezve. A régi kolostor 1833 óta szolgált e célra; de a tanítóképzés fokozatos fejlődése folytán, lassankint elégtelenné vált úgy kiterjedés, mint beosztás tekintetében s az állam kénytelen volt alkalmasabb helyiség után nézni. Alkudozásba bocsátkozott tehát Müller úrral, ki anyja után (Fellenberg leánya) jutott az egész Fellenberg-féle telep birtokába. Müller hajlandónak mutatkozott az ügyis iskolai célokra emelt főépület („Grosses Haus“) és 8 Juchart (1 Juchart = 36 ár) föld eladására s a képző 1884-ben behurcolkodott a nevelőtörténelmi nevezetességű „Grosses Haus“-ba. A 8 Juchart földnek csak egy harmada szolgál intézeti célokra (faiskola és konyhakert), míg a többi bérbe adatik; mert a mezeti gazdaság gyakorlását a képző céljaival összeegyeztethetetlennek tartják.

Tájékozással álljanak a következők:

A hofwyli tanítóképzés $3\frac{1}{2}$ évre terjed ki. A 7 félévi szemesztris négy osztályt képez, u. m. az első félév a IV., a 2. és 3. félév a III., a 4. és 5. félév a II., a 6. és 7. félév végre az I-ő osztályt. A növendékek felvétele a 15. életév betöltése és a 9 évfolyamból álló Primarschule, vagy a Sekundärschule 3 osztályának elvégzése után egy minden tantárgyra kiterjedő felvételi vizsgálat alapján vétetnek fel 3 havi próbaidőre. A II. osztály hallgatói az év végén elővizsgálatot (Vorprüfung) tesznek, hogy az utolsó évben inkább a szorosabb értelemben vett szakképzésnek és jobban az önálló munkálkodásnak és önképzésnek éljenek. Az utolsó évfolyambeliek azonnal képesítő vizsgálatra bocsáttatnak (Schluss-, Patentprüfung), melynél az elővizsgálat tárgyai elmaradnak. A tanképesítés ezen módja 1885 óta van érvényben s a tanárok nyilatkozata szerint igen előnyösen vált be.

A berni népiskola 9 évfolyamú s 3 fokra oszlik; első fok (1., 2., 3. évfolyam) Unterschule, második fok (4., 5., 6. évfolyam) Mittelschule, harmadik fok (7., 8., 9. évfolyam) Oberschule. A népiskolák legnagyobb része 3, 2 és 1 tanítóval bir; de az osztatlan iskola is 9 évfolyamú.

A már alkalmazásban levő okleveles tanítók számára minden évben 6 hétig tartó ingyenes ismétlő és továbbképző tanfolyamokat tartanak. Ezen kurzusra önként is lehet ugyan jelentkezni, rendszerint

azonban az Erziehungsdirektion azokat veszi fel, kiket a tanfelügyelők az iskola érdekében felterjesztettek.

Ezen tájékoztató általános tudnivalók előrebocsátása után dióhéjban fogom a hofwyli képzőben követett szakképzést ismertetni, a mint azt a múlt évben tapasztaltam.

A tantárgyak legnagyobb része mind a 7 félévben fordul elő; a tulajdonképeni szakképzés csak a 4-ikkel veszi kezdetét. Egy-egy osztályra heti 40—40 óra esik (nálunk legfeljebb 27—30 óra!).

Gyakorló iskolául a münchenbuchsee-i községi népiskolák használatnak (az egyik 3, a másik 2 osztályú), s azért a kanton a községgel az iskolák átengedése ügyében szerződést köt időközönként. A képző mostani igazgatója, Martig E. úr nyilatkozatából kivettem, hogy a legközelebbi jövőben vegyes (gemischte) iskolát kapnak az intézetbe, mely előképe legyen a „legtöbb” berni iskolának.

A kiadott utasítás értelmében a gyakorló iskolául használt iskola legyen nyilvános, mintaszerű népiskola (Muster-Primarschule), a hol a jelöltek az igazgató vezetése alatt próbagyakorlatokat (Übungsschule) tartanak s a tanítás művészetébe gyakorlatilag bevezettetnek. A gyakorló iskola tanítója tartozik a módszeres eljárásra nézve az igazgatóval, mint a paedagogiai tárgyak tanárával egyetértő megállapodásra jutni.

II. osztály (4., 5. félév). *A) Elmélet.* Az ember- és egészség-tant a természetrajzzal kapcsolatosan tanítják ugyancsak ezen osztályban. A lélektannak jut heti 3 óra. (A gyermek testi és szellemi fejlődése.) — Heti 1 órán át az Untersehule (1., 2., 3. évf.) vezetésének módszere tanítatik. *B) Gyakorlat.* Az elmélet kapcsán az igazgató tart a megfelelő tárgyból mintatanítást a képzőbe e célra odarendelt 2—3 gyermek előtt. Csak azután következik a jelöltek próbatanítása gondosan elkészített és az igazgató által átnézett praeparatio alapján. A próbatanítást beható bíráló követi. Mikor a jelöltek az illető tárgy tanítását már tudják, a gyakorló iskolában — az Untersehule-ban — a tanító és az igazgató jelenlétében heti 1 órán át részben tanítanak, részben pedig hospitálnak s tapasztalataikról az igazgatónak referálnak.

I. osztály. (6., 7. félév). *A) Elmélet.* Heti 4 órán át: *a)* Általános nevelés tan és oktatás tan (a nevelés célja, eszközei, fegyelmzés, tanítás); *b)* Iskolaisme (iskolák szervezése, berendezése és felszerelése, tanügyi törvények ismertetése; óraterv stb.); *c)* A nevelés- és oktatás tan története (különös tekintettel a népiskolák fejlődésére). — Heti 2 órán át tanítatik az általános módszertan (Didaktika), továbbá az anyanyelv methodikája. A többi tantárgy módszerét az illető szaktanárok adják elő. — *B) Gyakorlat.* Az egyes próbaleczkék képzői osztályokban, továbbá 3 órán át gyakorlás a mintaiskolákban. A téli félévben látogatják a jelöltek a Mittelschulékát, a nyári félévben az Oberschulét és ismétléstül az Unterschulét is. Ezen osztály hallgatói az igazgató vezetése mellett a vidéki osztatlan iskolákat is látogatják s megbeszélik az ott tapasztaltakat.

A próbatanítások megbirálása külön e célra beosztott egész órán történik az igazgató és a tanító jelenlétében.

A gyakorlati tanításokra és a birálat megejtésére vonatkozó vezér-elvek nagyjából ugyanazok, melyeket a mi tantervünk utasításaiban is találunk. A gyakorlati képzés Hofwylban az „Utasítás“ szerint egyedül az intézeti igazgató joga és kötelessége.

A képző-tanárok tárgyuk előadásánál kiváló tekintettel vannak a szakképzésre s azért az ismeretek közlése alkalmával a módszeres eljárásra is figyelmeztetik a jelölteket. Az illető tantárgy befejezéseitől, a mi az utolsó évfolyamban szokott történni, a szaktanár összefoglalva tárgyalja szaktárgyának népiskolai anyagát, annak elrendezését és végre módszerét is megfelelő „gyakorlatokkal“ összekötve.

Az utolsó évfolyamban tehát a gyakorlati képzés van túlsúlyban. Az elért eredménnyel úgy a képző-tanárok, mint maguk a tanítók is meg vannak elégedve. Kiemelendőnek tartok még egy körülményt. A képzőben legtöbb óra, hetenkint 6, az anyanyelvre esik. Miért? Mert a gyors felfogás, helyes gondolkodás, kifogástalan és élénk beszédmodor a „jó“ tanító egyik főkéssége!

(Csáktornya.)

Ujvári Mihály.

A bécsújhelyi tanítóképző intézet.

Az 1869-ik évi osztrák népoktatási törvény életbeléptetésével s az iskolakötelezettség szigorúbb végrehajtásával nagyon megsaporodott Ausztriában a népiskolába járó tanulók száma. E szaporulat érezhető tanítóhiányt hozott magával. S noha 1869-től 1872-ig az állam 38 új tanító- s 16 új tanítónőképzőt állított fel, s az utóbbi évben már 605 képesített ifjú tanítót s tanítónőt bocsátottak ki a képzőintézetekből: a statisztikai kimutatás szerint magának Alsó-Ausztriának még mindig 800—900 új tanerőre lett volna szüksége.

Hogy a középiskolák IV. osztályaiból több ifjú lépjen át a tanítóképzőkbe, azt nem remélhették, nem is óhajtották, tudván, hogy az ily átmenő ifjak csak „exilia peccatorum“-nak tekintik a tanítóképzőket. Hogy a magánúton készülődő tanulók nagyobb számmal jelentkezzenek felvételi vizsgára, azt sem várhatták, de nem is kívánták ezt sem, mert ismerték a jelentkezők hiányos előképzettségét. Elhatározták tehát Alsó-Ausztria tartományi gyűlésén, hogy országos költségen két prosemináriumot állítanak fel, egyiket Set.-Pöltenben internátussal, másikat Bécs-Ujhelyben externátussal. A növendékeket legfőképpen a földmives- és kisiparos-osztály gyermekei közül válogatják, s a felvétel feltételül mást nem kötnek ki, mint hogy a felveendő 1. legalább 14 éves, 2. ép, egészséges, 3. erkölcsileg feddhetetlen legyen, 4. kielégítő népiskolai bizonyítvánnyal birjon. Elhatározták továbbá, hogy a két intézet felállítására s berendezésére az első évben 415,000 forintot, azontúl azok fentartására évenként összesen 101,000 forintot fordítanak. A növendékek

Set-Pöltenben ingyen köztartásban, Bécs-Ujhelyben 100—200 forintos ösztöndíjakban részesülnek. Kimondották azt is, hogy a proseminárium három évfolyamból s ugyanannyi osztályból álljon, melyek közül az első előkészítő osztály legyen, a másik kettő feleljen meg az állami tanítóképzők I. s II. osztályának. Az egy intézetnél felvehető növendékek számát 150-ben állapították meg.

Ily bőkezű rendelkezés után nyílt meg szép kétemeletes palotaszerű épületben a bécs-ujhelyi tanítóképző 1873-ban. A növendékeket 206 jelentkező közül válogatták ki. A középiskolai tanulókat elvből mellőzték. Az ösztöndíjas tanulókat térítvénynyel kötelezték arra, hogy a tanképesítő vizsga letétele után legalább 6 évig Alsó-Ausztriában viselnek tanítói hivatalt.

1876-ban a két proseminárium betetőzést nyert a IV. s V. évfolyam, illetőleg a III. s IV. tanítóképző-intézeti osztály felállításával, a midőn mind a két intézet „országos tanító-seminárium“ elnevezést vett fel.

Az új évfolyamok szükségessé tették gyakorló-iskolának is szervezését. A bécs-ujhelyi tanítóképző gyakorló-iskolája, mint az osztrák népiskola általában, 8 évfolyamú. Az osztályok s tantermek száma 4, ugyanannyi gyakorló-iskolai tanítóval. Az I. osztályban vannak az I. évfolyambeli gyermekek, a II-dikban a II. s III., a III-dikban a IV. s V., a IV-dikben a VI., VII. s VIII. évfolyambeliek.

A tanítóképző évfolyamainak szaporodásával szaporodtak a növendékek is. A múlt 1888/9. tanévben az előkészítő-osztályban 49, a tanítóképzői I. osztályban 47, a II-dikban 45, a III-dikban 33, a IV-dikben 32 növendék volt. A segélyezettek száma azonban csak 150 maradt. A többi saját költségén tanul. A múlt évben 68 növendék nyert 200 forintot, 82 növendék 100 forintos ösztöndíjat. S így a segélyezésre fordított összeg 21,800 forint volt.

A IV. s V. évfolyam behozatala szükségessé tette a tanári kar kiegészítését s azon alakban való szervezését, a mint az ma előttünk áll. A tanári kart jelenleg az igazgató, 8 rendes tanár, 4 gyakorló-iskolai tanító, s a szabadkézi rajz óraadó tanára képezi. A vallásoktatással megbízott ciszterezita-rendbeli papot nem tekintik óraadónak, hanem rendes tanárnak, kinek teendője betenként 10 órában a tanítóképző intézet növendékeit, 7 órában a gyakorló-iskola tanulóit vallásoktatásban részesíteni, a tanítóképzőbeli növendékeket a vallástanítás gyakorlatába s methodikájába bevezetni, velök minden vasárnap „exhortatio“-t tartani s őket a templomba elkísérni.

Az igazgató (dr. Luk as J ó z s e f cs. és kir. iskolai tanácsos s kerületi tanfelügyelő) az intézetben lakik. Fizetése — lakásán kívül — 2000 forint 200 frt ötödéves fizetésjavítással (mely beleszámíttatik a nyugdíjba) s 300 forint személyi pótlék.

A tanárok fizetése 1200 forint öt évenként 200 forint fizetésjavítással s 250 forint lakbér.

A gyakorló-iskola vezetői az első 5 évben 950, azontúl 1000 forint évi díjazásban, 100 forint ötödéves fizetésjavításban s öt évenként 50 forint „működési“ pótlékban részesülnek. Azon zeneórákért, melyeket a tanító-

képzőben (a rendes zenetanár 30 óráján felül) adni szoktak, külön díjaztatnak.

A bécs-újhelyi tanítóképző intézet belső szervezete különösen három szempontból érdemel figyelmet: az előképzés, a szak- s gyakorlati képzés és a zeneoktatás szempontjából. Mind a háromnak alapját az osztrák közoktatástügyi miniszteriumnak 1886-ban kiadott következő rendelete képezi: „Organisations-Statut der Bildungs-Anstalten für Lehrer und Lehrerinnen an öffentlichen Volksschulen in Oesterreich“. I. Az osztrák előkészítő tanfolyam megfelel a porosz, bajor s württembergi praeparandiai intézeteknek s a szászországi tanítóképzők I. s II. osztályainak, de míg ezek két évre terjednek ki, az osztrák proseminarium egy évi tanfolyamban koncentrálja az előképzettséghez szükséges ismereteket. Ez egy év pedig éppen kitölti a népiskola utolsó s a tanítóképző első évfolyama közötti hézagot, miután a tanítóképzőbe való felvétel ideje Ausztriában, mint nálunk a betöltött 15-ik év, míg Németországban a 16—17-ik évet kívánják meg.

Az osztrák tanférfiak a középiskolai előképzést, melylyel a legújabb időkig ők is bajlódtak, oly idegen elemnek tekintették a tanítóképzés menetében, mely a népiskola és tanítóképző intézet közé sehogy sem illett. A középiskola — úgy mondák — az idegen nyelvekre fekteti a fősúlyt, holott a népoktatási intézeteknek s így a tanítóképzőnek is főtantárgya az anyanyelv és ennek irodalma. Oly közvetítő intézetre volt tehát szükségük, mely ez eszmekörben megmaradva, legtöbb időt s munkát fordít az anyanyelvben való képzésre, e mellett felöleli főleg azon tárgyakat, melyek a tanítói s kántori pályán tetemes alaki s technikai képzettséget igényelnek: a számvetést és zenei szakokat. E követelmények állapították meg a bécs-újhelyi tanítóképzőt előkészítő évfolyamnak következő tantárgybeosztását:

vallás	2 óra
anyanyelv	8 "
földrajz, történelem	2 "
számvetés	4 "
ábrázoló mértan s rajz	3 "
természetrajz (s természettan)	3 "
szépirás	2 "
zenetan s ének	1 "
hegedűjátás (3 csoportban 2—2 órával)	6 "
zongorajátás (3 csoportban, 1—1 órával)	3 "
testgyakorlás	3 "
összesen	<u>37 óra,</u>

melyből egy növendékre 31 óra esik.

II. Az osztrák tanítóképzők tantervében az általános és szakképzés meglehetősen el van egymástól választva. Az elválasztó vonalt a három alsó s a 4-ik osztály között húzták meg az által, hogy az általános műveltség szolgálatában álló tárgyakat (a német nyelv kivételével) a III. osztálylyal befejezik s a IV. osztály feladatává csak a tananyag ismétlését, összefoglalását s methodikai feldolgozását

és a növendékeknek gyakorlati kiképzését tették. Ehhez képest a bécs-újhelyi tanítóképző négyéves tanfolyamában következő tárgy- s óra-beosztást találunk:

A negyedik évfolyamnak tehát — az ismétléseket leszámítva — hetenkint 14 órája van a népiskola tantárgyainak methodikájából, mely óraszámot kiegészíti a III. évfolyam II. felében heti 2 órában a népiskolai első osztály tárgyainak methodikája. E nagyterjedelmű methodikai munkálkodás kapcsolatban a III. évfolyam 1—2 órai hoszpítálásával s a IV. osztály 7 órai gyakorló-iskolai teendőivel a bécs-újhelyi tanítóképző irányának határozottan praktikus jelleget kölcsönöz. És csakugyan az osztrák tanfériak oly kevés értéket tulajdonítanak a népiskola gyakorlata mellett a nevelés elméletének, hogy ez utóbbira az egész tanfolyamon át összesen csak $5\frac{1}{2}$ órát fordítanak: 2 órát a II. osztályban az „általános“ neveléstanra, 3 órát (de csak az I. félévben) a III. osztályban az „általános“ oktatástanra, 2 órát a IV. osztályban a nevelés történelmére. A test- és egészségtan az I. osztály természetrajzában szerepel, s a természetrajz tanárának munkakörébe esik; a lélektan pedig bevezető tudományként a neveléstanhoz, a logika az oktatástanhoz esatlakozik.

A részletes módszertant ily beosztás mellett természetesen nem taníthatja a paedagogia tanára, hanem az egész tanári kar foglalkozik vele. A szaktanárok feladata tárgyaik népiskolai módszertant is tanulmányuk tárgyává tenni s azokba a tanítónövendékeket beavatni. Ezen eljárást azon veszedelem fenyegetheti, hogy az egész methodikai munkálatban nem lesz egység s összhang. E bajnak azonban elejét vették Bécs-Ujhelyen azzal, hogy a tanítóképző intézet tanári kara, egyetértve a gyakorló-iskola vezetőivel, kiadta, mint megállapodásainak eredményét, a methodika főbb elveit s a gyakorló-iskola tantárgyainak részletes tanmenetét.* A szaktanároknak kötelessége e két munkálathoz, mint közös vezérfonalakhoz, alkalmazkodni. Azonkívül a részletes módszertant nem módszertani könyvből, hanem a hatóságilag megállapított s a gyakorló-iskolában is használatban levő népiskolai kézi- és vezérkönyvekből tanítják — folytonos tekintettel Alsó-Ausztria népiskolai tantervére.

A népiskola I. osztályának tárgyait, mint a szaktanárok kezébe nem adható „elemi“ tárgyakat, methodikailag a gyakorló-iskola I. osztályának tanítója dolgozza fel a III. évfolyambeli növendékekkel a tanév II. felében hetenkint 2 órában.

A IV. évfolyambeliek tanítási gyakorlatainál tanítási kísérleteket (Lehrversuche) és próbatanításokat (Probelectionen) különböztetnek meg, s mindegyikre 3—3 órát fordítanak hetenkint. A tanítási kísérleteket a tanítónövendékek — négy csapatba osztva — a gyakorló-iskola vezetőinek jelenlétében végézik a gyakorló-iskolai tanterv s lecke-rend menete szerint. A tételeket a gyakorló-iskola vezetői adják fel, az írásbeli kidolgozást is ők nézik át, s a tanítás eredményének bírálatát vezetik. A próbaelekkek az igazgató, az illető tárgy methodikájának

* Hauptpunkte der Methodik, zusammengestellt vom Lehrkörper des n.-ö. Landes-Lehrerseminars in Wiener-Neustadt (40 lap.) Einrichtung und Lehrplan der vierclassigen Seminar-Uebungsschule zu Wiener-Neustadt. (65 lap.)

tanára a gyakorló-iskola osztálytanítója s az összes IV. évfolyambeli növendékek előtt folynak le. A tanítás nem esik bele az illető gyakorló-iskolai osztály rendes tanmenetébe. A készülődéssel s írásbeli kidolgozással mindig két növendék van megbízva. Munkálataikat a gyakorló-iskola osztálytanítója s az illető szaktanár bírálja meg. A tanítást azon növendék végezi, kit arra az igazgató felszólít. A próbaleczkék megbíralására hetenként külön bírálati órát („konferenciát“) tartanak, melynek lefolyásáról a növendékek jegyzőkönyvet vesznek fel.

III. Az éneket s zenét a bécs-újhelyi tanítóképzőben nagy gonddal, a tárgy fontosságához méltó bőkezűséggel s ritka szép eredménnyel művelik. Meglátszik egész eljárásukon, hogy nemcsak tanítókat, hanem a kath. egyház számára jó kántorokat is akarnak nevelni. E czélnál fogva különös gondjuk van az orgona-játék mellett az ú. n. hangszeres zenére. Az intézet ügyesebb növendékei mintegy 80 tagból álló erőteljes zenekart alkotnak, s Huebner zenetanár vezetése alatt meglepő ügyességgel reprodukálják kilencz-szólamú letételekben (1., 2., 3., 4. s 5. hegedű, 1. s 2. mély hegedű, cello és contrabasso) Haydn, Mozart, Beethoven, Wagner s más klasszikus zeneköltők nagy orchestrális műveit. Szép eredményt tapasztaltam az ének s orgonajátszás terén is, habár az utóbbi tekintetében a németországi tanítóképzők előbbre vannak.

Az ének s zene oktatása a bécs-újhelyi tanítóképzőben határozottan felekezeti, és pedig, miután a növendékek mind egy hiten vannak, csak egy irányú, t. i. róm.-katholikus. Az oktatásnak főfeladata a kath. lithurgiához tartozó kántori s orgonistai teendőknek begyakorlása.

S hogy e fontos feladatnak az intézet vezetői teljes tudatában vannak, eléggé mutatja azon nagy óraszám, mely a zene s ének oktatására ki van jelölve. E tantárgy minden osztályban 5—6 órával szerepel, de mivel, az ének s zenetanár kivételével, az egyes szakokat a növendékek 12—15 tagból álló csoportokbantanulják: egy-egy osztályra nem 5—6, hanem 10—12 óra s így az öt évfolyamra 50—60 heti óra esik. Az óráknak e szokatlan nagy száma teszi szükségessé, hogy a zenetanár 30 óráján felül a gyakorló-iskola vezetőit is megbízzák zeneórák adásával, a miért óránként 50 frttal díjaztatnak.

Nem volna a bemutatott kép teljes, ha abba még a következőket is fel nem venném:

a) Bécs-Ujhely városa 5 hold s 1150 □^o területet engedett át az intézetnek kertészeti s mezőgazdasági gyakorlatokra. A tartományi gyűlés a bekertelésre, kertészlak- s pavillon-építésre 13,000 forintot engedélyezett. A kert gazdagon el van látva a legkülönfélébb fákkal s növényekkel, melyeknek neveit táblák jelölik. Egy elkülönített részében a botanikus kertben, a növények osztályok s csoportok szerint vannak rendezve.

b) A háziipar csak fakultatív tárgyképpen vétetett fel a mult tanévben az intézet tárgyai közé, nem nagy eredménnyel: összesen csak 12 növendék foglalkozott iparral. A fakultatív tárgyak között van még a gyorsírás és siketnéma-oktatás. Azt a mult tanévben két csoportban 75 növendék tanulta, ezzel 33 IV. évfolyambeli foglalkozott.

c) A tanítóképző intézet tanárai kivétel nélkül a középiskola tanárai-

nak soraiból kerültek ki, a mi annál feltünőbb, mert a mint láttuk, a népiskolai módszertan az ő kezökben van. A tanítóképző-intézeti tanárképzés kérdése tudtommal nincs Ausztriában napirenden.

(Sopron.)

Kapi Gyula.

I R O D A L O M.

Képezde-e vagy képző-intézet?

A felől, hogy Kazinczyék nyelvújítása égető szükséget pótol, ma már senki sem kételkedhetik. Mint minden korszakos átalakuláskor, itt is megesezt, hogy sok hibát követtek el; a legtöbbet Helmecezy. De azért, hogy az eső néha kártékony, nem lehet az esőt általában károsnak nyilvánítani. A mostani orthologia sem ellenzi a nyelvújítást — maga Szarvas Gábor is kijelentette, hogy új szavak nélkül beszélni sem tudna, — csakhogy ne fajuljon ez nemzetietlen szógyártássá, ne keletkezzenek korcszók, melyeket különben sem lehet népszerűsíteni. A tiszta, hamisítatlan nyelvérzék legyen a nyelvújítás evangéliuma. Azonban nincs is olyan hyper-orthodox nyelvész, a ki el ne fogadná a türhetőt, a megszokottát, ha a magyaros szójárásba némileg beilleszthető.

Kazinczyék fölemelték az épületet, az epigonok harcza azt le nem rombolhatja, nem is szándéka, csak kipallérozza és betetőzi. No meg tüze veti azt a Prokrustes-ágyat, melybe annyi magyar szó belekényszerült.

Hogy a neologia alkotásai miképen vernek gyökeret a nép nyelvben, a mely pedig veteményes kertje úgy a neo-, mint az orthológiának, mutatja az az ismeretes mondás, a mit az egyszeri gazda után én is ide irok. Két lovat vett; csökönös volt mind a kettő; egyik nem akart indítani, a másik nem fogta a zablát. Ezt András gazda így mondta el a tiszteletes úrnak: „Instálom, az egyik nem akar indítványozni, a másik meg nem fogalmaz“. — Úgy kell lenni, hogy András gazda módosan akarta a szót feladni, és nem volt tudós abban, hogy mire megy ki ez a beszéd. Neki terhére volt az „uras“ szó. Pedig ha a maga nyelvén ejti módját, hát csak kikerült volna az úgy is a maga foltjából. — De meg akkor is visszajáról esett a beszéd veleje, mikor beteg felesége állapotáról (azt akarván kifejezni, hogy nagyon gyöngé, sokat szenved), imígyen beszélt: „Hát biz a, kérem szeretettel, nagyon gyöngéd egészségnek örvend, sokszor szenvedélyesen fekszik“.

Elég az azon, hogy még az irodalmilag fölkarolt szók is nehezen terjednek a nép között; de terjednek. A mely szó pedig egyáltalán nem bír gyökeret verni a nemzeti élet talajában, azt nincs miért kimélni; a mely viszont hibás volta daczára is kelendő, azt meg kár volna kiirtani, de meg nem is lehet.

A mi például a tanár szót illeti, ezt az orthologia szintén halálra kárhoztatta, hanem, úgy látszik, későn. A neologia nem csupán képződésénél fogva adoptálja, hanem hangzása alapján is, mivel vannak (bár nem analogia, csakis hangejtés szerint) ilyen formájú magyar szók;

teszem: madár, bogár, szamár stb. Ezeknél az ár végződés éppen úgy nem képző, mint az uborka szó ka végtagja.

És itt jutunk arra a következtetésre, hogy ennél fogva a képezde is jogosítva lehet magának helyet kérni az adoptált és hangzás szerint nem idegenszerű magyar szók között. Hogy a da, de képzőnek nincs történelmi joga, meglehet, de euphonikus létjogát igazolja egy csomó helyes magyar szó, mint: esorda, várdá, szende, rozsdá, ronda, ferde, bunda, gazda, sanda stb.

Azután ha az iroda már annyira népszerű, miként nem egy magyar népdal foglalkozik vele; ha az óvoda nem enged a kisededő-intézetnek; ha a zenede is megszívelésre talál; ha az uszoda, csapda stb. szintűgy közkeletű szók: hát akkor a képezde sem vét többet a magyar géniusz különben is engesztelékeny lelkülete ellen, különösen akkor, midőn helyébe egy szerfölött hosszú szót akarnak plántálni: tanítóképző-intézet; — csupán képző-intézet, így megtagértelmű; csak képző így meg par excellence türes. Vagy tán mindig rövidítve írjuk: tkép.int. — így összetéveszthető mással is, teszem a tisztképzővel stb. Azután ha írva lehetséges is a rövidítés, de már kimondva nem; az Emke-féle izolált kivétel nem elég példa ilyesmire.

Nyelvünk, mint egyike a ragozóknak, nem is szereti a hosszú szóalakokat; szokásunkban a túlnyomó rész egytagú, mint ezt az emberi test részeinek elnevezése is igazolja, a mi pedig egy nyelv szokásának bírálatánál elsőrangú bizonyíték, mivel az ő ember minden valószínűség szerint ezen fogalmaknak adott nevet legelőször. A rövid magyar szó, ha fölveszi a képzőt, ragot, azután még családöt is alkot: hát eléggé megnyúlik. A szertelen hosszú szók nyelvünknek, úgy szólván, agglegényei.

Am alkossanak a lövölde szóból lövészkertet a fűvészkert mintájára, ez még nem eresztett gyökeret, de a képezde, mely alatt mást nem ért senki, mint az ismert fogalmat, már megfogamzott a magyar földben, ha nem is telivér származás. Hiszen már csemetái is vannak, ilyen a képezdész, a mely már csak magyaros szóalak. Könnyű kidobni a gyökeretlen csemetét, de a mely már megfogamzott, az csak erőszaknak enged.

Hogy nem szabályszerű alkotás. De akkor sok jónak tartott szóról kellene lemondanunk. Mondok egy példát: lám! ki nem érti ezt? S hol itt a szabály? — Csinál az élő nyelv szabályt magának olyat, hogy — rövidségnek okaért — a tudós is napirendre tér fölötte.

Nem is a neologia, vagy a vaskalaposság a mi nyelvünk veszedelme, hanem az a sok-sok idegenszerűség, a milyenek napról napra fenyegetőbb mértékben terjednek. Ezekkel majd másszor szeretnék foglalkozni, ha a t. szerkesztő úr megengedi. Most csak azt vagyok bátor indítványozni, hogy ne kínozzuk egymást a bizonytalansággal, hanem fogadjuk el határozottan valamelyiket: képezde-e vagy tanítóképző-intézet? — A mint volt szerencsém kimutatni, a képezde nem érdemli az anathemát; legyen szabad ajánlanom. Népközt. törvényünk szövege is mellettem szól.

(Csáktornya.)

Belányi Tivadar.

*

Folyóiratunk jócskán megszaporitott hasábjai alig bírják befogadni a vitális és felette aktuális közleményeket, ez okból Belányi úrnak érdekesen irt és egyébként elég fontos tárgyú czikkét csak felényire rövidítve közölhettük. De némi kárpótlásul megtoldjuk pár észrevétellel, a nélkül, hogy ez alkalommal a dolog behatóbb tárgyalásába bocsátkozhatnánk. Különbösen is, az élő nyelvvel a gyakorlatban élhet ugyan mindenki a szükség szerint és saját ép nyelvérzékére támaszkodva, de ez utóbbi magában véve korántsem elég nyelvelméleti fejtegetésekhez, a melyek mélyebb nyelvtudományi alaposság nélkül eredményre nem vezetnek. A mi álláspontunk a neológiával szemben különben némiképpen olyan, mint B. úr András gazda beszédjével szemben. Mi is azt tartjuk, hogy a neologia igen gyakran helytelenül i n d í t v á n y o z és rosszul f o g a l m a z, úgy hogy sokszor s e n v e d é l y e s e n fekszik tőle a nyelv is. A tanár szót nem védelmezzük és nem támadjuk; arra B. úr is rámutat, hogy „tanár“ és „szamar“ nem egészen egyforma „képzésű“, s hogy pl. az u g o r k a f a nem talán az u g o r nyelvészet kicsinyítője. A mi immár a képezdét illeti, nem elég létjognak, hogy nincs euphonikus kifogás ellene, sem a rokon végzetű rozsa, gazda, a mik tudvalevőleg nem a rozsból és a gazból származnak. Az irodának a népdalban feltűnő szerepe a nép előtt éppen nem népszerű; ha az óvoda nem enged a kisedővónak, az onnan van, mert akárhányszor az okos kénytelen engedni; a zenede szó éppen megfelelő annak a magyar szellemnek, a mely zenedéinkben nagyobb részben dívik. Alakilag csakugyan a csapda áll legközelebb a képezde szóhoz, a mely a hivatalos magyar stilusnak valóságos csapdája. Igaz, hogy ha azt helyesen és teljesen ki akarnók fejezni, a mit a képezde szónak magában állva szótárilag jelentenie kellene, tanítóképző-intézetéről szólnánk. De a szó nem arra való, hogy egyedül álljon, még a mondat sem, igazi értelme csak az összefüggő beszédnek van, ebben pedig, ha egyszer tanítóképző-intézetet említettünk, teljesen elég; ha azután képzőintézetéről vagy tanítóképzőről, avagy akár csak képzőről is beszélünk; igen könnyen kombinálhatók abból a képző tanár, képző növendék is stb. (a magyar participium praesentis nem mindig nomen agentis). A lövölde bizony nem sokkal rosszabb a lövészkertnél. Egész más formájú az ősi magyar ijász és a neolog lövész, mert hát amannak tője főnév, amazé meg ige s ez nem mindegy. B. úr a képezdész sarjadékot hozza fel a képezde alak erősítésére. Nos már csak azért is irgalmatlanul ki kellene irtani a képezde kores hajtást, mert olyan szörny sarjban kezd burjánozni, mint a képezdész, a minek se füle se farka, lévén kép- és észtelen.

H. A.

Új művek.

„A Neveléstudomány Kézikönyvé“-nek második kiadása. „A Neveléstudomány Kézikönyve“ cz. s ápril hó közepén megjelent művemnek ezer nehányszáz példánya rövid másfél hónap alatt elfogyott, tanúságául annak, hogy a mű régen érzett hiányt pótol. Sajnálattal tapasztaltam azonban, hogy művemből aránylag kevés jutott a népnevelők és tanítók kezébe, kik szintén első sorban vehetnék hasznát. Ugyanis a mű megjelente után az ország minden részéből feles számmal fordultak hozzám nevelők, papok, tanítók, hogy könyvemet előfizetési árban megkaphassák; de a példányok legnagyobb részének könyvpiazcra adása után legjobb akarattal sem teljesíthettem kérésüket.

Hogy a „Neveléstudomány Kézikönyve“ megszerzését a kevésbbé módos népevelőkre és tanítókra nézve is lehetővé tegyem: ezennel aláírást (előfizetést) nyitok a mű 2-ik kiadására, a mely kiállítás a terjedelem tekintetében hasonmása lesz az első kiadásnak. A nagy 8-adrétű 44 ívre terjedő mű aláírás ára **4 frt.**, mely két részletben is lefizethető, t. i.: fele az aláíráskor s fele a könyv átvétele alkalmával. Az aláírás ideje f. évi június hó végéig tart (utólag szerző július közepéig meghosszabbította. Szerk.), mert akkorra tájékozódnom kell a nyomtatandó példányok száma felől. A mű szeptember hóban küldetik szét a megrendelőknek s bolti ára, a kiállítás díszes és költséges volta miatt, ismét magasabb lesz. Kolozsvárt, 1890. május hó végén. **Felméri Lajos.**

Példátlan esemény irodalmunkban, hogy egy tudományos paedagógiai művet, a mely több mint ezer példányban nyomtatott ki, pár hónap alatt elkapkodjanak. Felméri könyvének vevői nagyobb részt az ország intelligens nagy közönségéből kerültek ki, a mi nemcsak azt bizonyítja, hogy Felméri fején találta a szegyet, hanem szépen illusztrálja művelt közönségünknek a paedagógiai elméletek iránti érzékének fejlődését. Ujra ajánljuk a művet tisztelt kartársaink becses figyelmébe. Jelenleg az előfizetési feltételek oly kedvezők, hogy úgy tanáraink, mint tanítóink által könnyen megszerezhető.

BEKÜLDÖTT MŰVEK. Kalauz a nevelő oktatás terén. Kath. paedagógiai folyóirat. Szerkeszti és kiadja Regéczy József képző-intézeti igazgatótanár. Nagyszombat, 1890. IV. évfolyam II. füzet. Ára egész évre 2 frt. — **Kis Művész.** Ifjúsági zenelap, énekhangra zongorakisérettel, szerkeszti és kiadja Hoós János, dévai áll. tanítóképző zenetanár. Megjelent az első évfolyam április havi (II.) száma. Előfizetési feltételek egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt. Egyes szám ára 50 kr. — **A zongoratanítás bajai** és azok orvoslása. A zongoratanítás által érdekelte művelt szülők és a zongorázók számára írta s a kartársak és a zongora-betegség gyógyításával foglalkozó orvosok figyelmébe ajánlja: Szentesy Béla zenetanár és zene-intézet tulajdonos. Budapest, 1890. A könyv 4 ábrával van ellátva. — **Magyar nyelvtan** a miniszteri tanterv szerint, a népiskolai tanítás céljaihoz alkalmazva írta Deme Károly, felső leányiskolai igazgató. Kiadja Stämpfel Károly Pozsonyban. Megjelent: az I. rész az elemi iskolák II. és III. osztálya számára; a II. rész az elemi iskolák IV. osztálya számára; a III. rész az elemi iskolák V. és VI. osztálya számára. Ára a 3 füzetnek fűzve 42 kr. — **Irálytan** az első fokú ipariskolák számára. (Engedélyezett tankönyv.) Irta dr. Zsengeri Samu, polg. és ipariskolai tanár. Budapest, 1890. Kiadja Benkő Gyula. Ára kötve 40 kr. — **Világtörténelem** polgári és felsőbb leányiskolák számára. (Általánosan engedélyezett tankönyv.) Az 1887. évi tanterv alapján írta Márki Sándor. Budapest, 1890. Singer és Wolfner kiadása. Ára fűzve 90 kr., vászonkötésben 1 frt 10 kr. — **Földrajz** polgári és felsőbb leányiskolák számára. (Általánosan engedélyezett tankönyv.) Az 1887. évi tanterv alapján írta Márki Sándor, Budapest, 1890. Singer és Wolfner kiadása. Ára fűzve 1 frt, vászonkötésben 1 frt 20 kr. — **Természettan** a tanító- és tanítónőképezdék számára. (Általánosan engedélyezett tankönyv.) A miniszteri tanterv alapján írta Bein Károly, a mennyiségtan és természettan tanára. Budapest, 1890. Singer és Wolfner kiadása. Ára 1 frt, vászonkötésben 1 frt 20 kr. A műhöz 115 ábra van mellékelve.

Értesítők. A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi soproni tanítóképző intézet értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette Kapi Gyula, igazgató. — A brassói m. kir. áll. középfaipariskola értesítője az 1889—90-ik tanévről. Szerkesztette Orbán Ferencz, igazgató. — A brassói m. kir. állami kereskedelmi akadémia (V-ik) értesítője az 1889—90-ik tanévről. Szerkesztette Orbán Ferencz, igazgató. — A brassói m. kir. áll. polgári leány- és elemi iskolák XV. értesítője az 1889—90-ik tanév végén. A gondnokság megbízásából szerkesztette Orbán Ferencz, igazgató. — Zenta város községi népoktatási tanintézeteinek értesítője az 1889—90-ik tanévről XX. évfolyam. Összeállította Czehe Győző, igazgató.

Teljes tisztelettel kérjük a népoktatási, különösen a tanítónőképző-intézeti igazgatókat, szíveskedjenek kiadott értesítőiket lapunk számára megküldeni.

EGYESÜLETI ÉLET.

Figyelmeztetés!

Törekedni fogunk arra, hogy a közgyűlésre feljövő tisztelt tagtársaink közül a legtöbb tanító- és tanítónőképző intézeteinkben elszállásolhatók legyenek. Fíz azonban csak úgy lesz lehetséges, ha, a mi különben is tisztelt kartársainkra nézve pénzügyi szempontból legcélszerűbb volna, az egyetemes tanítógyűlésre titkárságunk útján tagsági jegyet váltanának (2 frt), a mely esetben közgyűlésünk idejére is mindazon kedvezményben részesülnének, melyek e jeggyel az egyetemes gyűlés idején járnak.

Felvilágosításokért méltóztassék a titkárhoz (Nagy László, Budapest, Üllői-út 24) fordulni.

Tisztelettel jelentjük azt is, hogy a titkár a nagy szünet alatt a keresztül utazó tagtársaknak, a kik közgyűlésünkre vonatkozólag részletesebb tájékoztatást óhajtanak, szívesen rendelkezésére áll és különösen a délelőtti órákban lakásán mindennap feltalálható.

Megújított kérelem!

Csak tanítóképző intézeteink jóakaratótól és buzgóságától függ, hogy közgyűlésünkre egy kis gyűjteményét állíthassuk össze az intézeteink működését tanulságosan feltüntető nyomtatványokat. Lapunk mult számában már közzé tettük erre vonatkozó felhívásunkat, most megújítjuk azt és kérjük az összes hazai intézeteink igazgatóságait, szíveskedjenek ama felhívásban említett nyomtatványokat, terveket, iratokat (p. gyakorlati tanítási jegyzőkönyvet), a melyek az illető intézet működését bármi oldalról megvilágítják, július hó végeig a II. ker. állami tanítónőképző intézet igazgatóságához küldeni.

Egyesült erő, munka és kitartás! Ezek vezessenek bennünket közös célunk felé!

A junius 23-án tartott választmányi ülés jegyzőkönyve.

Jelen vannak: Péterfy Sándor, mint elnök, Nagy László, mint jegyző, Dusóczky Károlyné, dr. Kiss Áron, dr. Major Gyula, dr. Málnai Mihály, Radó Vilmos, Szente József, Ujváry Mihály és György Aladár, utóbbi mint vendég.

A mult ülés jegyzőkönyve hitelesítettik.

Elnök bemutatja a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak junius hó 3-án 21,638. sz. a. kelt magas rendeletét.* — A választmány a legmélyebb tisztelettel veszi tudomásul a miniszteri magas rendeletet. Örvend annak és a hála mély érzelmeivel köszöni meg, hogy a nagyméltóságú miniszter úr közgyűlésünknek és az azon tárgyalandó ügyeknek nagyfontosságát elismeri; továbbá, hogy egyesületünket teljes jóindulatának, sőt bizalmának jeleivel tünteti ki akkor, midőn a tanítóképző tanárokat a tömeges belépésre szólítja fel. Ez a kegy azzal a

* A miniszteri rendeletet l. lejjebb ugyanezen rovatban.

jóleső tudattal tölti el a választmányt, hogy a nagyméltóságú miniszter úr egyesületünknek nemcsak tovább fennmaradását, hanem működésének minél nagyobb fontosságúvá tételét és minél nagyobb körre való kiterjedését óhajtja. Alkalmassá nyilatkozat arra, hogy a választmány és az egyesület minden tagjában a megkezdett munkában való kitartást, az önbizalmat megerősítse és tovább fejlessze. Fájdalommal veszi azonban tudomásul a választmány a nagyméltóságú miniszter úr azon határozatát, hogy az egyesületet céljai megvalósításában és különösen közgyűlése előkészítésében anyagilag fedezet hiányában nem segítheti. Annál inkább nehezen esik ez, mert még nincsenek meg anyagi eszközeink ahhoz, hogy céljaink keresztülvitelét oly terjedelemben, mint az ügy fontossága megkívánná, csupán a magunk erejére támaszkodva eszközölhetnénk. Bizik azonban a választmány, hogy az anyagi segély csak „ezúttal” és nem véglegesen maradt el s annak idején megújítandó kérésünk a nagyméltóságú miniszter úr által kegyes meghallgatásba fog részesülni.

Elnök előadja, hogy a közgyűlésre tervezett gyűjteménytár beszerzése, kiállítása, — a résztvevő tagoknak az egyes tanintézetekben vagy esetleg magánlakásokban való elhelyezése, a közgyűlés adminisztrálása, a közgyűlési napló kiállítása mind bizonyos és pedig nem csekély összeget igényelnek. Kérdi, hogy midőn a nagyméltóságú miniszter úr kegyes rendelete következtében azon anyagi segélytől, a melyre számítottunk, elestünk: megtartassék-e az idén a közgyűlés? És ha igen, miként óhajt a választmány a költségek fedezéséről gondoskodni? — A választmány a közgyűlést az előkészítés jelen stádiumában elhalaszthatónak nem tartja. A közgyűlés költségeit azonban legalább részben úgy gondolja pótolhatni, hogy kéressenek fel a közgyűlésünkön résztvevő tagok az egyetemes tanitógyűlés tagsági díját lefizetni, a mely esetben azok, kik ezt előre lefizették, az egyetemes tanitógyűlés tagjai számára nyújtott kedvezményekben részesülnek és naplónk kinyomatása és az egyetemes tanitógyűlés költségein eszközöltetnék. A választmány annyival inkább elfogadhatónak tartja ezt, mert elnök kijelenté, hogy ez iránt az egyetemes tanitógyűlés végrehajtó bizottságának elnökével már előzetesen érintkezésbe tette magát és az ügyben semmi nehézség nem merült fel. A választmány egyúttal elhatározza, hogy a közgyűlés előtt még egy ülést tart; azonban megbizsa az elnökséget az időközben felmerült sürgős ügyek elintézésével.

Titkár előterjeszti Zajzon Dénes pénztárnok jelentését. A pénztárnok június hó folyamán szétküldte az egyesületi tagoknak a tagsági évjegyeket, minek következtében a tagok nagyobb része befizette tagsági díját. Jelenti továbbá, hogy Hetey Gábor alelnök, mint volt felelős szerkesztő, azon számadást, a melyre a márczius 17-én tartott választmányi ülésen felszólíttatott, beküldte és kéri ügyének minél előbbi lebonyolítását. A választmány a jelentéseket tudomásul veszi és pénztárnoknak a tagsági díjak beszerzése körül kifejtett buzgóságáért köszönetet szavaz. A Hetey Gábor által benyújtott számadás elintézésével az elnökség bizatik meg; 100 frt mindenesetre most és pedig rövid idő alatt kifizetendő.

Titkár beterjeszti Kozma Ferencz, kolozsmegyei tanfelügyelő két a választmányhoz intézett levelét. Az elsőben kijelenti, hogy azon tétel elő-

adását, a melylyel megbizatott, elfogadja; de kéri, hogy a „felvételi vizsgálatokról“ szóló tétel ily czímet nyerjen: „A tanítóképző intézetekbe való felvétel és a felvételi vizsgálatok“. A másik levél szintén indítvány. Kívánatosnak mondja, hogy a tanfelügyelők, mint tanítóképzők, lépjenek be tömegesen az egyesületbe; szükséges azonban, hogy „oly kapcsolat létesíttessék a tanfelügyelők és képzőtanárok között, a melyben azok ezeknek ne csupán támogatói, hanem egyszersmind saját érdekeinknek testületi képviselői is legyenek“. E czélból indítványozza, hogy az alapszabályokba vétessék fel egy önálló szakasz a tanfelügyelőkre és tanfelügyeletre vonatkozólag s úgy az egyesület czímében, mint közlönyében fejeztessék ki a képző tanárok és tanfelügyelők közötti kapcsolat. — A válaszmány köszönettel veszi azt, hogy Kozma Ferencz tanfelügyelő úr elfogadta a tétel előadását. A tételnek helyesli ugyan azon czímét, a melyet Kozma Ferencz úr ajánl, de a válaszmány nem tartja magát szorosan egyik czímhez sem, hanem azt az előadó felfogására szabadon bizza. A válaszmány Kozma Ferencz úrnak azon indítványát, hogy a tanfelügyelők szólíttassanak fel tömeges belépésre, benső örömmel fogadja annyival inkább, mert a válaszmány eddig is czélul tűzte ki, hogy a tanfelügyelőket és tanítókat a tanítóképzés zászlója alá gyűjtse. Örömmel venné tehát a válaszmány, hogy a tanfelügyelők és tanítóképző tanárok és azok működése között szoros kapcsolat létesíttessék és álljon fenn az egyesület kebelében és szívesen beleegyeznek abba, hogy a két testület egyesülése az egyesület működésében bizonyos később megállapítandó módon lehetőleg a mostani alapszabályok keretében formailag is kifejezést nyerjen. Tekintve az ügy fontosságát és azt, hogy az alapszabályok módosítása csak a közgyűlésnek van jogában, elhatározzatik az indítványnak a közgyűlés elé terjesztése.

Titkár bemutatja az állami segédtanítók által beterjesztett és aláírt folyamodványt, a melyben a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszteriumot arra kéri, hogy: „Méltóztassék az állami tanítóképző-intézeti segédtanítónók fizetését a segédtanári állomások javadalmazásának megfelelőleg kegyesen felemelni s a segédtanítónók előléptetését rendes tanítónókké a segédtanárokkal egyenlően engedélyezni“. Olvastatik továbbá Lázárné Kasztner Janka, kolozsvári áll. tanítónóképző igazgató levele, a melyben kéri a válaszmányt, hogy vegye figyelembe a segédtanítónók kérvényét és terjessze azt a nagyméltóságú közoktatásügyi miniszter úr elé. — A válaszmány teljes mértékben méltányolja és helyesli a segédtanítónók kérelmét; de tekintve, hogy az ügy tanítóképzésünknek egyik közérdekű és fontos része, hogy a folyamodványnak június hónapban küldöttéig való benyújtása a hó végéig folyó vizsgálatok miatt nem lehetséges, hogy az ügyben teendő lépésnek több eredménye lesz, ha a már különben is küszöbön levő közgyűlés által terjesztetik fel: elhatározza az ügynek, mint indítványnak, a közgyűlés elé terjesztését.

Titkár beterjeszti az újonnan belépni szándékozó tagok névjegyzékét. Ennek értelmében a következők választatnak meg rendes tagokul: Kozma Ferencz, tanfelügyelő Kolozsvárt, Zilahy Ilona, áll. felsőbb leányiskolai tanítónő Budapesten, Hajnal Adolf igazgató-tanító Budapesten.

A miniszter válasza az egyesület segélyezése ügyében.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatástügyi m. kir. miniszter úr Budapest főváros kir. tanfelügyelőjéhez 1890. június hó 3-án 21,638. sz. a. a következő rendeletet intézte.

A tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének válaszmánya f. é. május hó 5-én kelt beadványát, melyben a tanítóképzés fontos kérdéseivel foglalkozó közgyűlésének mentül alaposabb előkészíthetése érdekében kívánatos intézkedésekre és folyóirata bővítésére évi 800 frt államsegélyt kér, mellékleteivel együtt Nagyságodnak további eljárás végett azzal adom ki, hogy fedezet hiányában a kérelmet ezúttal teljesíthetőnek nem találtam.

Hiszem azonban, hogy a képezdei tanároknak az egyesületbe való tömeges belépése nem fog késni, mely esetben az egyesület anyagi támogatásom nélkül is képes leendő maga elé tűzött üdvös célokat megvalósítani.

Fürdő-kedvezmény egyesületünk tagjai részére.

Az erdélyi róm. kath. tanulmányi alap tulajdonát képező J e g e n y e i gyógyfürdő bérelője, Herrmann Antal tagtársunk, a mi egyesületünknek egy nem vagyonos gyöngéledő tagja részére ezen nyári saison egy hónapjára J e g e n y é n butorozott lakást, a hideg és meleg fürdők s a társaskocsi használatát stb. ajánlja fel minden díj nélkül, továbbá minden zene- és a gyógydíj alól való mentséget stb., úgy hogy az illetőnek csak útiköltségről és nagyon olcsó élelelmről kell gondoskodnia.

E kedvezményre reflektálók egyesületünk elnökénél (Damjanich-utca 3) július 15-ig szíveskedjenek jelentkezni. A fürdőben különben egyesületünk minden tagja részestül kedvezményben a rendkívül olcsó árakkal szemben is. Jegenye vasúti állomás egy órányira van Kolozsvártól innen. A gyógyfürdő erdős hegyek védte, 550 méter magas kies völgyben van. Ivóvize kittäinó hatású angolkórnál és hólyagbajoknál. Hideg és meleg fürdői: szervi szívbaj, Bright-kór, idegbaj, méhsenyv, csúz, gyomor-baj stb. ellen. Az ismertek közt legkonzentráltabb vasas lápfürdői: vérszegénység, sápkór, görvély, csúz, bőrbetegség stb., legkivált pedig mindennemű női betegségnél. Klimatikus gyógyhely légzési bajoknál. Fej- és savó-kúra a fürdő saját gazdaságából.

A KÖZGYÜLÉS ELŐKÉSZÍTÉSE.

A tanári testületek által beküldött tanulmányok.

Máramarossziget. Kivonata máramarosszigeti állami tanítóképző intézet tanári karának 1890. június 9-én tartott gyűlése jegyzőkönyvéből. Jelen vannak: Hetényi Kálmán igazgató elnökleite alatt Kovács Zoltán, Bodrogi Gyula, Kruze Ernő, Zafiri Lajos, Berthold János tanárok,

Schmid Bertalan gyak. isk. tanító, Suba Mihály, Schnitz József hitoktatók és Báthori József segédtanár, utóbbi mint jegyző.

3. Elnök jelezvén, hogy a múlt gyűlésen a „Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületé”-nek választmányára által kitzűzött tétélek közül az elsőnek kidolgozására Báthori József, a másodikra Schmid Bertalan, a harmadikra Bodrogi Gyula, a negyedikre Kovásy Zoltán kartások vállalkoztak, kéri az illető részletes javaslatok felolvasását. Miután elnök a gyűlés helyeslései közt és nevében köszönetet mond előadókknak terjedelmes és beható munkálatukért, a tanári kar e munkálatok alapján a nevezett egyet központi választmányához beküldendő javaslatát a következőleg állapítja meg:

1. Az általános és szakképzés között levő viszony. Az általános és szakképzés között levő viszony nem helyes, mert az általános képzés mind a négy éven át annyira túlsúlyban van, hogy a tulajdonképpeni szakképzésre csak nagyon kevés időt fordíthat a képző. Ennek oka pedig abban van, hogy az intézetbe lépők oly kevés előképzettséget, az általános műveltségre tartozó ismeretekből oly csekélységet hoznak magukkal, hogy a képző tulajdonképpeni feladatát mellőzni, vagy legalább is igen kis mértékre leszállítani kénytelen a tapasztalt hiányok kipótlása végett. Kívánatosnak, helyesnek, sőt szükségesnek tartja a tanártestület a tantervnek olyatén átalakítását, hogy az általános képzés az első három évfolyamban teljesen bevégeztessék, s a negyedik évfolyam tisztán a szakképzésre maradjon. Ezen évfolyam feladata lenne még az is, hogy a növendékek az ének-zene, a rajzolás és testgyakorlás tanításában, valamint a kántorságban is gyakoroltassanak s kiképeztessenek.

2. A gyakorló-iskola és gyakorlati képzés. Az osztatlan gyakorló-iskola alakíttassék át osztott iskolává négy, de mindenesetre legalább két tanteremmel és tanítóval, mely osztályok időnkint összevonhatók legyenek, hogy a növendékek az osztatlan iskola vezetésében is gyakorolhassák magukat. A képző-intézeti negyedik osztály órárendje úgy rendeztessék, hogy ezen osztály növendékei a gyakorló-iskolai tanítás legnagyobb részén jelen lehessenek s az illető tanárok is tarthassanak szaktárgyaikból mintatanításokat, a növendékek által saját szakjukból tartott tanításokon pedig okvetetlen jelen legyenek s azok megbírálásában az igazgatóval és a gyakorló-iskola tanítójával részt vegyenek.

3. A felvételi vizsgálat. Csak a gynnázium, reál- vagy polgári iskola 4-ik osztályát végzett ifjak vétessek fel. Minden növendék, ha jeles általános osztályzatnál gyengébb bizonyítványt mutat fel, a fent jelzett osztályok összes tantárgyaiból (a latin nyelv kivételével) vizsgáltassék meg. A vizsgálat legyen szó- és írásbeli; ez utóbbi a fogalmazási és helyesírás ismeret kitiintetése végett. Felvételnél figyelem fordíttassék az egyes tantárgyakban való jártasságon kívül a felfogó és gondolkodó képességre, továbbá a zenei hallásra és éneklési képességre, végül bizonyos fokú rajzolás ügyességre. Az I. osztályba felveendő növendék 15 évnél fiatalabb, 17 évnél idősebb ne legyen. A fiatalabb növendék értelmileg nem eléggé fejlett; a korosabb pedig túl van a nevelhetés határain s rosz hatással lehet tanulótsárai erkölcsére.

4. A képesítő vizsgálat. A mai vizsgálati rendszer, mely rendkívül fásaszt, föltétlenül elvetendő. Az általános képzés bevégezésével tegyen minden növendék alapvizsgát. A negyedik évfolyam, vagyis a szakképzés befejeztével következzék a szakvizsgálat, melynek tárgyait kizárólag a paedagógia és didactica körébe tartozók, valamint a kántori teendőkben való jártasság képezzék. Úgy az alap-, mint a szakvizsgálat írás- és szóbeli legyen s ez utóbbihoz jöjjön még a gyakorlati vizsgálat. A képesítő vizsgálat bizonyos számú, évenként váltakozó helyen kir. tanfelügyelők, igazgatókból és képzőtanárokból alakított legalább hét tagú bizottság előtt történjék; az alapvizsgálat pedig minden képzőben tartassék. Képesítőre csak a IV. évfolyamot rendszeren végzett ifjak bocsáttassanak. Alapvizsgálatot azonban oly növendékek is tehessenek, a kik a középiskola felső osztályait jó sikerrel elvégezték, vagy magán úton készültek s az egyes osztályok tárgyaiból valamely tanítóképzőben osztályvizsgálatot tettek.

A felekezeti tanítóképző tanárok anyagi helyzetének javítására nézve tanártestületünk, nem ismervén az egyes felekezeti intézetek szervezetét s viszonyait,

azon véleményt nyilvánítja, hogy erre nézve az illető felekezeti tanárok fejték ki a közgyűlésen a tehető lépések módzatait s tanártestületünk örömmel támogat minden, az ő anyagi helyzetük javítására szolgáló előterjesztést. *Hetényi Kálmán* s. k., igazgató, elnök. *Báthori József*, jegyző.

Székelykeresztur. Tisztelettel kívánjuk értesíteni a tek. választmányt, hogy a jelen évi márczius 17-én tartott gyűlése által a tanítóképző-intézeti tanárok közgyűlésére kitűzött négy tételt helyesen választottunk találtuk, azokhoz hozzájárulunk s a magunk részéről újabb tételeket nem kívánunk ajánlatba hozni.

A kitűzött 4 tételre pedig nézeteinket, általánosságban, a következőkben van szerencsénk jelezni.

I. A tanterv módosítása kérdése. 1. Tanítóképző intézeteink jelenleg s valószínűleg még hosszú ideig kettős célt szolgálnak és fognak szolgálni: az általános képzést és a szakképzést. A mennyiben pedig a jelenleg érvényben levő tanterv a két célt egyszerre, kumulatív, akarja elérni, e tantervnek, ha van hibája, szerintiünk a hiba éppen ebben sarkallik. Kívánatos lenne tehát, hogy annak módosításával az általános képzésre szükséges tantárgyak tananyaga az első három osztály számára úgy osztassék be, hogy a harmadikon kezdve, különösen pedig a IV. osztályban a tanítás súlya a szakképzésre essék.

2. A német nyelvet nem óhajtjuk ugyan eltöröltetni a tantervből, mert tekintettel a fennálló viszonyokra e nyelv tudása hasznos; de minthogy a mi népiskolái, különösen falusi tanítóink megélhetnek és jó tanítók lehetnek e nyelv tudása nélkül is, óhajtjuk, hogy e nyelv a kötelező tantárgyak közül vétessék ki, de megtartani mint nem kötelezettet, hogy az önként vállalkozók és a németajkiúk annál nagyobb sikerrel tanulhassák. E helyett a földrajzra, történelemre, természet-tudományokra és különösen a magyar nyelvre, irodalomra és irodalomtörténetre több óra adandó, mert szomorúan vagyunk kénytelenek beismerni, hogy növendékeink e tantárgyakból felette hezagos tudással lépnek ki az életbe.

3. Törülni kellene a házi-ipari tárgyakat, de annál nagyobb súlyt kellene fektetni a rajzra, szépíráásra, tornára, a gazdaság- és kertészeti gyakorlatokra, s mindezek mellett a zene-énekre.

4. A zene-éneknél különösen óhajtjuk, hogy az egyházi zene és énekekre nagyobb gond fordíttassék, hisz végzett ifjaink nagyobb része, kilépve az életbe, a tanítás mellett még mindig kántori teendőket is kell hogy végezzen; s igen gyakran jó állomásokra azért nem pályázhatnak növendékeink, mert az illető állomás kántorsággal van összekötve s megnyeri az ily állomásokat igen sok esetben a kántori teendőkben jártas, de a tanítói hivatalra gyenge képzettségű egyén; már pedig az ily állomásokon a tanítói teendők szakszerű teljesítése legalább is oly fontos, ha nem fontosabb, mint a kántori.

Éppen a zene-éneknél kívánatos lenne, hogy a mit a jelen tanterv csak általánosságban érint, az új tantervben az egész anyag, mit osztályonként évről-évre el kell végezni, az elméleti dolgokat is ide értve, részletesebben kijelöltessék. Annnyival inkább kívánatos ez, mert jelenleg nem egy eset van arra, hogy az illető zene-ének tanára, ha a hegedűt játsza, nem fordít gondot az orgonára és zongorára, vagy ha a zongora az ő kedvelt hangszere, a hegedűvel nem törődik, míg ha ki volna jelölve minden osztálynak a zenének minden ágából, legalább nagyobb vonásokban az elvégzendő tananyag, ily visszásság nem történhetnék meg.

Óhajtjuk végül, hogy a zene-ének legalább 19 órával szerepeljen a tantervben.

II. A gyakorló-iskola szervezete. A gyakorló-iskolát jelenlegi szervezetében óhajtjuk megtartani, mert tekintve azt, hogy növendékeink legnagyobb része osztatlan népiskolában fog működni, erre az előképzést inkább megszerezhetik a jelen szervezettű gyakorló-iskolában, mintha az osztottá tételnék. A földolog, hogy növendékeink minél többször jelenjenek meg a gyakorló-iskolában, s hogy a III. és IV. évesek által végzett próbatanításokon kívül a IV. évesek önállóan is, ámbár a gyakorló-tanító jelenlétében, többször végezzenek ott tanítást s intézzék a fegyelmezést.

III. A felvételi vizsgálat kérdése. Óhajtjuk, hogy a felvételi vizsgálat a tanítóképezdebe lépni akaró ifjakra nézve kivétel nélkül, kötelező legyen.

Tapasztalat bizonyítja, hogy jó felvételi vizsgálat alapján belépett növendékek igen sok esetben túlszárnyalták a bizonyítvány alapján felvett akárhány ifjat. Aztán a zenei hallásra nézve úgy is vizsgálat alá vétetik mindenki, miért ne vizsgáltassanak meg a többi tárgyakból is? Köztudomású, hogy a gymnáziumi vagy stb. tanárok, tisztelet a kivételeknek, igen gyakran csak azért adnak egyik-másik rossz tanulóknak kielégítő osztályzatot, hogy mint szokták mondani: „úgy is csak a tanítóképezdebe akar lépni. — boldoguljon hát szegény”. Úgyde az ily ifjak a tanítóképezdeben sem igen válnak be, s a felvételi vizsga útját állaná, hogy ily elemek bejussanak.

IV. A tanítóképesítés ügye. E kérdés jóformán a tanterv módosításával hozható kapcsolatba. Mi a tanterv módosításánál ajánlottuk, hogy az általános képzés a harmadik osztályban végeztesse be, s a IV. osztályban kiválólag a szakképzésre fordíttassék az idő. A tanítóképesítést úgy óhajtánók e nézetünkkel kapcsolatosan megoldani, hogy az általános képzésre tartozó tantárgyak elvégzése után, tehát a III. osztály befejezésével, ifjaink e tantárgyakból tegyenek szigorló vizsgálatot, a IV. osztály elvégzése után pedig tegyenek szakvizsgálatot, mely írásbeli dolgozattól és gyakorlati tanítástól álljon, a szóbeli vizsgálat pedig a paedagogiumokat ölelje fel, megtoldva a zenével, a tornával, a rajz, szépirással és a gazdasági s kertészeti ismeretekkel.

Kivánatos volna, hogy a szakvizsgálat alkalmával a megvizsgálandók természetrajzi gyűjteményeket, kítőmött és borszeszben tartott állatokat mutassanak be s igazolják e tekintetben is a tanítói hivatalra alapos készültségüket.

A székelykeresztúri m. kir. állami tanítóképző intézet tanárkarának 1890 április hó 23-án tartott gyűléséből. *Borbély Sámuel*, igazgató-elnök. *Korács Béla*, a tanári szék jegyzője.

Zníóváralja. Miképp volna a gyakorló-iskola szervezete átalakítandó, hogy a tanítóképzés ezéeljainak megfelelőbb legyen? Előadó Somogyi Géza.

1. A gyakorló-iskola két osztátúvá teendő. Az első szakasz az első és második —, a második szakasz a négy felső évfolyamból alakíttatnék. Mindenik szakasz külön tanító vezetésére bízandó.

2. A mintatanítást a gyakorló-iskolai tanítók végzik. A szaktanárok időközönként tartanának mintatanításokat és pedig azon anyagból, melyet a rendes tanfolyamban eltárgyaltak. Az elvi eltérések kiegyenlítése szempontjából, minden tanév elején, a gyakorló-iskolai tanítás vezérelvei; a szaktanárok által tartandó tanítás alkalmával, az illető tananyag módszertani elve tanácskozás tárgyává teendő.

3. Az első és második osztályú képzőintézeti növendékek hetenkint legalább kétszer, mint hallgatók, osztályonként 1—1 óráig vesznek részt a gyakorló-iskolai oktatásban; a harmadik osztály növendékei közül minden nap 1—1, naponként más-más, egész napon át hospitál; a negyedik osztály növendékei egyenkint egy-egy héti hospitálnak; ezen idő alatt a tanév elején egy külön választott évfolyamot, a tanév végén egy teljes szakaszt, a tanév elején egy-egy napon át, a tanév végén három napon át, önállóan vezetnek. Ezen kívül a harmadik osztályból minden héten az igazgató és egy gyakorló-iskolai tanító, esetleg a szaktanár felügyelete alatt, az egész osztály jelenlétében, négy félórán át gyakorló-iskolai tanítás tartatik; a negyedik osztályból hasonló feltételek mellett legalább 6 félórán át. Minden hospitálásról napló vezetetik. A felügyelet alatt tartott tanítások különórán megbíráltatnak s a bírálatról jegyzőkönyv vétetik fel.

Indokolás. Az első ponthoz. *a)* Az osztatlan népiskola a legkomplikáltabb intézmény. A mellett a tanítás meg nem kezdhető. *b)* Az osztott iskolák az ország népiskolai intézeteinek alig 10%-át képviselik. Llyemű gyakorló-iskola mellett az ország nagy részének szüksége figyelmen kívül hagyatnék. *c)* A kétosztatú iskola mintegy középhelyet foglal el a két előző pont alatti intézmény között. Az évfolyamok szétosztása által a kezdet nehézségeiben rejlő akadályok el volnának hááríthatók. *d)* A tanítóképző osztatlan iskolája az annak székhelyén levő népiskola osztott iskolájával nem versenyezhet, minél fogva az néptelen.

A második ponthoz. *a)* A mintatanítások leghivatottabb kezelői a gyakorlóiskolai tanítók. *b)* A szaktanárok mintatanításaiban azon elv nyerne gyakorlati kifejezést, miszerint a képzőintézeti oktatás központja a gyakorló-iskola. Ez szolgálja indítóul a szaktanároknak arra, hogy tantárgyaik módszerét előbbre vigyék, — másrészt arra, hogy a szakszerűség tömkelegében el ne tévelyedjenek.

A harmadik ponthoz. *a)* Az első és második osztály óránkénti hospitálása által a tanítói hivatásra megkívántató lelkiület fokonskinti elsajátítása volna elérhető. *b)* A harmadik osztálynak egyenkint egész napon a gyakorló-iskolában való időzése az ezen időszakra eső tanítói eljárás egészébe volna hivatva belátást nyújtani *c)* A negyedik osztálynak egyenkint egész héten való hospitálása, s közben-közben tanítás végzése által, a leendő tanító fokozatosan az életre készíttetnék elő. *d)* A felügyelet alatti tanításoknak, illetőleg az azokat követő értekezletnek a hibák kijavítása volna feladata.

Ezen pontok a znióváraljai állami tanítóképző intézet 1890 április 25-én tartott ülésén tárgyalattak, s az előadott alakban egész terjedelmében elfogadtattak. *Somogyi, igazgató.*

OKIRATTÁR.

Hol rendeljék meg állami intézeteink tanszereiket?

A vallás- és közokt. m. kir. miniszter 1890. május hó 11-én 12,071. sz. alatt kelt és valamennyi kir. tanfelügyelőségnek menesztett átiratának mása.

A budapesti állami mechanikai tanműhely újabban iskolai természettani és matematikai műszerek és taneszközök nagyobb mértékben való előállításával foglalkozván, erről a kir. tanfelügyelőséget oly felhívással értesítem, hogy a felügyelete alatt álló állami és államilag segélyezett polgári iskolákat, felsőbb leányiskolákat, tanító- és tanítónőképezdéket és kereskedelmi középiskolákat utasítsa, hogy taneszközbeszerzések alkalmával a nevezett tanműhelyben kapható, az árjegyzékben felsorolt taneszközöket onnan szerezzék meg.

A selyemtenyésztés és a tanítóképző intézetek.

A vallás- és közokt. m. kir. miniszter 1890. évi márcz. 27-én 12,025. sz. a. Arad-, Zala-, Somogy-, Hunyad-, Pest- és Bács-Bodrog megye kir. tanfelügyelőséghez, továbbá a kalocsai érsekhez, a pécsi, az aradi, a karánsebesi, a dunántúli ág. és a dunamelléki ref. püspökhöz és a karlóczai patriárkához a következő rendeletet, illetőleg átiratot intézte.

Miután tekintettel azon örvendetes fejlődésre, melyet a selyemhernyó-tenyésztés a lefolyt 10 év alatt nyert, valamint tekintettel annak hazai viszonyaink közt kedvezőnek ígérkező további fejlődésére, a földművelésügyi miniszter úrral egyetértőleg súlyt fektetek arra, hogy a tenyésztés iránt való érdeklődés és annak mikéntjével való tüzetes megismerkedés minél tágabb körökben gyökeret verjen, — miután ezen érdeklődés és a tenyésztés mikéntjének terjesztésére első sorban amaz iparral foglalkozó vidékeken működő tanítók vannak hivatva, annál fogva fölötte kívánatosnak tartom, hogy azon vidékeken levő tanító- és tanítónőképezdékekben a selyemhernyó-tenyésztésnek gyakorlati oktatására egy kisebb mértékben való tenyésztéssel kapcsolatban már a jelen tanévben a netalán szükséges intézkedések tétessenek meg.

A kivihetőség mellett tanuskodnak azon sikeres kísérletek, melyek ezen irányban a kalocsai kath. tanító- és részben az ottani tanítónőképezdében, továbbá a bajai, félegyházi állami tanítóképezdékekben, és a szabadkai állami tanítónőképezdében már több év óta tétettek.

Ezért felhívom Czímet, hogy a felügyelete alatt álló képezdékekben a selyemhernyó-tenyésztésnek gyakorlati tanításának meghonosítása, illetőleg az e részben már meghonosított üdős gyakorlatnak fenntartása és tökéletesítése érdekében az igazgatótanácsossal egyetértőleg intézkedjék.

Megjegyzem egyúttal, hogy a szükséges selymértéke és a gyakorlati oktatás részleteire nézve Bezerédj Pál, a selyemhernyó-tenyésztés emelése céljából a földmívelésügyi miniszter úr által kiküldött meghatalmazottnak lehet fordulni.

Tanítassék a magyar nyelv alaposabban a nem magyar ajkú tanítóképzőkben!

A vallás- és közokt. m. kir. miniszter 1890. évi április hó 10-én 45,088/89. sz. a. kelt és a nem magyar tanítvány tanítóképezdek feletti egyházi főhatóságokhoz menesztett átiratának mása:

A magyar nyelv tanításáról szóló 1879. évi XVIII. t.-cz. 1. §-a világosan intézkedik az iránt, hogy minden tanítóképző intézetben, a melyben a tanítás nyelve nem a magyar, a magyar nyelv oly óraszámossal tanítandó, hogy azt az egész tanfolyam alatt minden tanítójelölt beszédben és írásban elsajátíthassa.

Ugyanazon törvény 6. §-a 1. pontja értelmében az említett tanítóképző intézetknél a képesítő oklevelek csak azon esetben adhatók ki, ha a vizsgálattevő a magyar nyelvet a törvény értelmében kellően bírja.

A törvény ezen határozott követelményeinek daczára még ma is merülnek fel panaszok a fölött, hogy az újabban is a nem magyar tanítvány tanítóképző intézetekből kikerülő tanítók és tanítónők nem bírják a magyar nyelvet abban a mértékben, hogy az idézett törvény világos rendelkezése szerinti azt a népiskolában sikerrel taníthatnák.

Ezért indíttatva érzem magamat Czímedet újból felkérni, hogy az idézett törvény mentől tökéletesebb végrehajtása érdekében intézkedni szíveskedjék, hogy a hatósága alatt álló tanítóképző-intézetben a magyar nyelv a törvényben kijelölt célnak megfelelő óraszámú és eredményes tanítassék és hogy tanítói oklevél csak olyanoknak adassék ki, kik a magyar nyelvet beszédben és írásban oktatói képességgel bírják.

Rajztanuló-munkák gyűjteménye.

A vallás- és közokt. magyar kir. miniszter 25,412. sz. a. kelt valamennyi kir. tanfelügyelőséghez intézett rendelete.

A népiskolai rajzoktatás elhanyagolt és elmaradt állapotát ismervén, felhívtam az orsz. közoktatási tanácsot, hogy ezen kérdéssel foglalkozzék és valamint a népiskolai, úgy a tanítóképezdei rajzoktatásnak emelésére nézve javaslatot tegyen.

A közoktatási tanács kebeléből kiküldött albizottság beható tanácskozás után szükségesnek látván, hogy mindenekelőtt a szóban lévő rajzoktatás mai állapotát tanulmányozza, és erre egyik eszközül azt jelölje meg, hogy az ország különböző helyeiről népiskolák, tanító- és tanítónőképezdek és főleg ezek gyakorló-iskolai rajzoktatását feltüntető tanuló-munkák hozzá küldessenek be.

Az albizottság ezen javaslata helyesléssel találkozván, felhívom a Tanfelügyelőséget, hogy a tankerülete állami és községi népiskolái közül egy-kettőt szemeljen ki, s valamint ezeknek, úgy a netalán felügyelete alatt álló képezdek és ezek gyakorló-iskoláinak rajzoktatását feltüntető tanulórajzokat (lehetőleg egy közepes tehetségű tanuló rajzait) folyó év augusztus hó elsejéig a budapesti m. kir. rajztanárképezde igazgatóságához (VI. ker. Andrássy-út 71. sz.) küldesse be. Budapest, 1890. évi június hó 9-én. Gróf Csáky.

*

Hasonló rendelet intéztetett az egyházmegyei főhatóságokhoz, a melyben azok felkértemek, hogy a főhatóságuk alatt álló népiskolák közül egy-kettőt szemeljenek ki, s valamint ezeknek, úgy a képzőintézeteknek és azok gyakorló-iskoláinak rajzoktatását feltüntető tanuló-rajzokat a fenti határidőig küldjék be.

VEGYESEK.

Személyi hírek. A vallás- és közoktatási miniszteriumban Gönczy Pál helyébe a király osztály-tanácsossá Lévay Ferenczet, a csongrádmezei tanfelügyelőt nevezte ki. Életéből az „Egyetértés“ után közöljük a következő adatokat: Lévay Ferencz szül. 1848. ápril 5-én Pilisen, Pestmegyében elszegényedett nemesi szülőktől. Gimnáziumi tanulmányait Kecskeméten végezte, ugyanott tanulta a jogot is. Hajlamai azonban a tanári pályára vonzották, 1870-ben a szegedi főreáliskolához választották meg tanárrá. 1872-ben a középiskolai tanárvizsgáló bizottság előtt a tanári vizsgálatot kitűnő sikerrel tévén le, a szegedi állami főreáliskolánál még 12 éven át működött s ez idő alatt folyton az intézet legkitűnőbb tanerői közé tartozott. Közben folyton foglalkozott a hírlapíródalommal; a „Szegedi Híradó“-nak 20 éven át volt munkatársa s különösen kulturális és humanisztikus intézmények fejlesztésével iparkodott szolgáltatásokat tenni. Szeged város közügyeiben szintén jelentékeny szerepet vitt; a közgyűlésnek hosszú időn át befolyásos tagja s tehetséges szónoka volt. 1884-ben Csongrádmeze kir. tanfelügyelőjévé neveztetvén ki, a megyei iskolaügyet elhanyagolt állapotban vette át. Lankadatlan buzgalommal és kitartással fogott akkor a népoktatásügy rendezéséhez, községeket, iskolákat szorgalmasan látogatta; a tanítókat tanácsal, utasításokkal látta el; buzdított, lelkesített, s ahol szükségessé volt, erélyvel lépett fel. Ennek tulajdonítható, hogy bár 6 évi tanfelügyelői működése alatt az állam kedvezőtlen finanziaíai miatt államsegélyre gondolni sem lehetett, mégis 120,000 frt lón iskolaépítkezésekre befektetve. Lévay működése alatt az iskolák száma szaporodott, számos új tanítói állás rendszeresített, s az iskolába járó gyermekek száma 5000-rel növekedett. A népoktatásügy vezetése iránti helyes érzékét mutatja az is, hogy midőn Szegeden két év előtt egy másik gimnázium felállítása iránt indult mozgalom, ő volt az, ki a már úgy is túlszámokban levő gimnáziumok szaporítását ellenezte s e helyett egy második polgári iskola felállítását sürgette. Ezen törekvése ugyan eredménytelen maradt, vannak azonban igen szerencsés alkotásai; ilyenek a polgári leányiskola Szentesen, a gazdasági, alsófokú, kereskedelmi, közép-kereskedelmi, felsőbb leányiskola és nőipariskola Szegeden. Kívánjuk, hogy hazánk népoktatásügyének fejlesztése körül az ő nevéhez is fűződjék annyi alkotás, mint a Gönczy Páléhoz! — A király Madách Emánuel és dr. Axamethy Lajos vallás- és közoktatásügyi miniszteri titkároknak az osztály-tanácsosi czímet és jellegét díjmentesen adományozta; dr. Morlin Emil titkári czímmel és jelleggel felruházott fogalmazót valóságos miniszteri titkárrá nevezte ki. — Szuppán Vilmos, a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban szolgálatételre beosztott tanítóképző igazgató, július 1-én kezdte meg 14 napi szabadságát. — Szóllósy István aradi állami tanítóképző-intézeti tanár jelen állásában végleg megerősített. — Mártonffy Mártont, Temesvármegye újonnan kinevezett tanfelügyelőjét, a kultuszminiszter megbízta a szegedi kath. tanító- és a temesvári kath. tanítóképző intézet felügyeletével.

Tanítóképző-intézeti hírek. A losonci állami tanítóképző ifjúsága és tanári kara június hó elején Salgó-Tarjánba rándult a közszenbányák és a híres vasfinomító gyár megtekintése végett. Ugyanekkor a tanári kar egyes tagjainak és az ifjúsági énekkarnak közreműködésével a salgó-tarjáni tanítótestület zene- és dalestélyt tartott, a mely nemcsak kellemes szórakozást nyújtott, de a Salgó-Tarjánban létesítendő kisdédóvó javára 100 frtnál többet jövedelmezett. („Nevelés“). — *A dunántúli ev. egyházkerületi zsinatra* Kapi Gyula, a soproni tanítóképző intézet igazgatója, a magyarhoni ág. h. evangélikusok népoktatási intézeteinek szervezetéről zsinati előmunkálati javaslatot terjesztett elő. A javaslatokból kiemeljük a következőket: Rendes tanítónak csak képesített és a magyar nyelvben jártas tanító alkalmaztassék. A kik tanítóképző-intézeti tanfolyamot nem végeztek, a tanítóképző tantárgyaiból osztályvizsgálatok letételére utasíttatnak, s csak azoknak sikeres letétele után bocsáttatnak képesítő vizsgálatra. Az érettségi vizsgálat tett, vagy teológiai vagy más ezzel hasonló rangú akadémiái tanfolyamot végzett ifjak képesítő vizsgálatra azonnal bocsáthatók. Ideiglenes és segédtanítóknál oly ág. h. ev. honpolgárok is alkalmazhatók, kik teljes tanítóképző-intézeti tanfolyamot végeztek ugyan, de tanképesítő vizsgálat még nem tettek és tanítói oklevelet nem nyertek. A tanítóképző intézet tanári személyzete áll: az igazgatóból, a gyakorló-iskola vezetőjéből,

3 rendes és egy segédtanárból. Tanárokül csak középiskolai vagy tanítóképző-intézeti tanári képesítéssel bíró egyének alkalmazhatók. A tanítóképző intézet tan nyelvét az intézet fenntartó egyházkerület, vagy egyházmegye határozza meg, azonban a tantárgyaknak fele, ezek között a magyar nyelv s irodalma, a földrajz s a hazai egyetemes történelem mindenesetre magyar nyelven tanítandó. A magyar nyelven előadott tárgyakból a tanítóképesítő vizsgálat is magyar nyelven teendő. — Az eperjesi ev. tanítóképző intézetnek még mind ez ideig nincs gyakorló-iskolája. Most az intézetnek fáradhatatlan buzgalmú tanárai: Fabricez János és Gmauf György részletes munkálatot készítettek ily cím alatt: „Javaslat az eperjesi ág. hitv. evang. egyház elemi iskolája, illetőleg a kerületi tanítóképző intézet gyakorló-iskolája ügyében. A javaslat kiindul abból, hogy egyrészt az eperjesi egyház előljárósága az elemi iskola I. és II. osztályába a súlyosan beteg Gaspary János helyett új rendes tanítót akar alkalmazni, másrészt pedig a ker. tanítóképző intézetnek rendes gyakorló-iskolával való kiegészítését az egyház népnevelés ügye s a törvény követeli. Ez okok alapján azt indítványozzák, hogy e két szempont egyessétek s a betöltendő elemi iskolai tanszék egyúttal gyakorló-iskolai tanszékké tévessék.

A vidéki középiskolai tanárok jártak június hó közepén a kultuszminiszteriumban és kérték fizetésük felemelését. A miniszter kijelentette, hogy helyzetük ugyan olyan, a melyen idővel javítani kell, de vérmes reményeket ne tápláljanak.

A IV. egyetemes tanítógyűlés nagy rendező bizottsága július hó 5-én ülést tartott. Az ülésen Szathmáry György országgyűlési képviselő jelentette, hogy a kultuszminiszter a Rök-alapból az egyetemes tanítógyűlés céljaira 500 frtot adományozott. Ugyancsak ő jelentette, hogy az ő gyűjtő-ívén gróf Csáky Albin miniszter és gróf Szapáry Géza miniszterelnök 50–50 forintot adtak saját pénztárukból az egyetemes tanítógyűlés céljaira. Igen találóan jegyezte meg Szathmáry György képviselő úr: „A mi minisztereink általában nem szoktak saját pénztárukból közszéltre adakozni; annál örvendetesebb, hogy éppen az egyetemes tanítógyűlésnél tettek kivételt.“ — A gyűjtések eredménye közel 800 frt; nagyobb összeget adott a hazai takarékpénztár (100 frtot), Léway úr, a hazai biztosító társulat igazgatója (50 frtot) stb. Ezután az egyes albizottságok tették meg jelentéseiket. Elhatározottak a többi között az, hogy a hazai és külföldi népiszkolai tankönyvekből és tanszerekből kiállítás fog rendeztetni, a mely az egyetemes gyűlés előtt 3 nappal és utána is 3 napig lesz nyitva.

A nagy szünidő. Életünk hasonlít a föld mozgásához, az ugyanis forog, de ekközben előre is halad. Egy iskolai évnék körpályáját most futottuk be; de haladtunk-e előre is, vagy csak visszatértünk egyszerűen a régi kiinduló pontra? Azt hiszem, megnyugtathatjuk lelkiismeretünket, hogy — ha nem is történt meg igen sok kívánatos dolog — de nem hevertük el ez évet sem; sőt a tanügy minden ágát az előbbi éveknél több elevenség, mozgékonyság rezgi át. A görög vita sok eszmét dobott kulturális életünkbe, s az most erősen hullámszik és tájtézkik. Csak gyöngyöt is vessen felszínre, ne csak iszapot! Az egyesületek is jobban mozgolódnak mint máskor; s úgy látszik, a nagy vakáció tanügyünkre nézve egyáltalában nem lesz „uborka-szezon.“ Juniús elején tartották a polgári iskolai tanárok közgyűlést; 4. és 5-én pedig kétfelé is üléseztek az ország tanférffiai; u. m. a középiskolai tanárok ekkor tartották meg igen érdekes közgyűléstüket; de a felső nép- és polgári iskolai egyesület is ekkor rendezett egy érdekes, magvas értekezésekben gazdag és minden tekintetben kiténően sikerült közgyűlést. E gyűléseket jövő számunkban fogjuk bővebben ismertetni. Hát a népiszkolai tanítók és mi? Nálunk is most vannak megfeszítve a hurok, reméljük, hogy a kilótt nyil nem röpül sem túl, sem innen, hanem eltalálja a célt. Élvezzük a szünidőt, de dolgozassunk is a „nagy nap“ érdekében. Gyűjtsük a testi erőt és szellemi táplálékot, hogy friss erővel és elmével találjon minket az a nap, a melyen eszméink harcát fogjuk megvívni! Boldog szünidőt kívánunk!

VI. KIMUTATÁS az egyesületi pénztárba befizetett tagdíjakról.

1889-re 4 frtot fizetett:
Holló Sándor.

1889-re 3 frtot fizetett:
Felméri Albert.

1889-re 2 frt 50 krt fizetett:

Margitay József.

1889-re 2 frtot (II. félévi részletet) fizettek:

Bányay Árpád, Benedek Samu, Boér Gergely, Buday Tekla, Chobodický Lajos, Decsy Géza, Fehér Samu, Hetényi Kálmán, Jaskó Károly, Jurassy Berta, Karsay Ede, dr. Kovács János, Könyöky Józsefné, László Zsigmond, Margócsy József, Niernsee József, Orbók Mór, Papp József, Pókász Imre, Sárdi István, Scheffer Károly, Stromp Gyula, Svarba József, Szőke Antal, Versényi Gábor, Zsigárdy Flóra.

1889-re 1 frtot fizettek:

Dr. Halasy Kálmán, Kovács Sándor, Rákóczy István, Szováthy Lajos.

1890-re 4 frtot fizettek:

Belle László, Berta Ilona, Bedő Dénes, Boldizsár Piroska, Borbély Sámuel, Buzogány Mária, Felméri Mózes, Győrffy Lajos, Hetényi Kálmán, Holló Sándor, Hollós Károly, dr. Jankovits Pál, Kapi Gyula, Komáromy Lajos, Kovács Béla, Léderer Ábrahám, Péterfy Sándor, Polereczky Jolán, Radnay Bella, Radó Vilmos, Rybár István, Sándor Domokos, Sebestyén Gyula, Szabó József, Szarvas Gáborné, Sente József, Sztankó Béla, Tavassy Mária, Végler Gyula, Zilahy Ilona, Zirzen Janka.

1890-re 2 frtot (I. félévi részletet) fizettek:

Báthory József, özv. Barbaró Sarolta, Balajthy Ilona, Bányay Árpád, Bakos Kálmán, Benedek Samu, Berthold János, Bodroghy Gyula, Boér Gergely, Biró Gyula, Brauner Alajos, Bod Péter, Csepreghy Endre, Czöndör Sándor, Fáy Gizella, Fehér Samu, Fábian Károlyné, Faluvegi Albert, Gaál Imre, Grézló János, dr. Halasy Kálmán, Heinrich Józsa, Hoffmann Amália, Jaskó Károly, Józsa Pál, Kovássy Zoltán, dr. Kovács János, Kövy Imre, Könyöky Józsefné, Krätschmár Béla, László Zsigmond, Lénhardt Károly, Litschauer Teréz, Margócsy József, Mikula Antal, Niernsee József, Orsetti Emilia, Orbok Mór, Peres Sándor, Peller György, Rózsa János, Senyey József, Soós Antal, Solymosy Lajos, Staab Lénárd, Szukováthy Ilona, Szánthó Edéné, Sztankovits János, Sztankovits Alajos, Stromp Gyula, Szabó Lajos, Sárdi István, Szováthy Lajos, Triff Gábor, Újváry Mihály, Uy Bálint, Urhegyi Antal, Versényi Gábor, Zaffiry Lajos.

Kun-Félegyháza, 1890. június 30.

Zajzon Dénes, pénztárnok.

A IV. egyetemes tanítógyűlésre adakozott:

Nagy László 10 frtot.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

P. S. Losonc. A határozati javaslatokat megkaptam, köszönöm a bűzgőságot! Lehet-e számítanunk a losonezi kartársak tömeges részvételére? — M. A. Kalocsa. Bocsnát, hogy becses levelére még eddig nem válaszolhattam! A már kiszedett érdekes cikket czélszerűbbnek találtam a jövő számra halasztani. — Újvári M. Szepes-Igló. Azon levelet megkaptam, a melyben bizonyítod, hogy állításaid „nem valótlanak“, azokat „egész terjedelmükben“ fenntartod és „bárhol és bármikor“ bizonyítani kész vagy, de mivel az ügyet lapunkban befejezettnek nyilvánítottuk, nem közölhetjük. Tegyük az ügyet a jól megérdemelt örök nyugalomra s csak a béke és szeretet honoljon a felek között! — M. J. Csáktornya. A már kiszedett cikket kénytelen voltam a jövő számra hagyni, a mely három hét múlva fog megjelenni. Nem fogja tehát a cikk időszerűségét elveszíteni. — T. G. Szabadka. Megkaptad utolsó levelemet? Kérem rövid időn szives válaszodat.

Felelős szerkesztő: NAGY LÁSZLÓ.